UNIUNEA EUROPEANĂ
FONDUL EUROPEAN PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

MINISTERUL DEZVOLTĂRII REGIONALE ȘI TURISMULUI

APTR

Instrumente Structurale 2007 - 2013

Ghid turistic

Crișana-Banat

Trasee naturale în zonele carstice din Vestul Munților Apuseni (Crișana-Banat)

Mândri de România

Regio
PROGRAMUL OPERAȚIONAL REGIONAL

Inițiativă locală. Dezvoltare regională.

www.inforegio.ro

UNIUNEA EUROPEANĂ
FONDUL EUROPEAN PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

MINISTERUL DEZVOLTĂRII REGIONALE ȘI TURISMULUI

APTR

Instrumente Structurale 2007 - 2013

Panorama Cazanele Mari

Crişana-Banat

Trasee naturale în zonele carstice din Vestul Munţilor Apuseni (Crişana-Banat)

Mândri de România

Cetățile Ponorului

SUMAR

Crişana-Banat: Descoperirea misterelor şi frumuseților unui adevărat muzeu petrografic

Crişana este o regiune a cărei istorie plină de evenimente este povestită la fiecare pas prin ținuturile ei. Tabloul de tradiții populare aparținând diferitelor etnii stabilite aici este reîntregit de bogățiile naturale ale Munților Apuseni.

Reprezintă locul din care ni se dezvăluie un întreg univers de forme fabuloase, fenomene unice în România, specii rare sau endemice, peisaje de o frumusețe răpitoare, care freamătă a viață şi în cele mai ascunse locuri. Totul e plin de viață şi de un dinamism care parcă te învăluie şi te provoacă să te laşi purtat de un nesfârşit joc al imaginației.

Principalele orașe sunt:

Oradea, Arad, Beiuş şi Salonta.

1. Rezervația Grădina Zmeilor

1. Defileul Crişului Repede

AŞEZARE GEOGRAFICĂ

Regiunea Crişana este situată în vestul ţării, iar împreună cu o porţiune din Ungaria au format regiunea istorică Crişana delimitată natural de Râul Tisa la vest, Râul Mureş la sud, Munţii Apuseni în est şi Râul Someş în nord. În anul 1920 a fost împărţită pe criterii etnice între România şi Ungaria.

Este o regiune cu precădere cu relief muntos, reprezentat de Munţii Bihorului cu Vârful Curcubăta Mare de 1984 m altitudine, Munţii Pădurea Craiului, Munţii Codru-Moma, Munţii Zarandului şi Muntele Șes (Plopiş).

Clima este mai moderată decât în restul ţării, variind de la clima de câmpie (cu veri calde şi ierni blânde) la clima depresiunilor (blândă, cu precipitaţii abundente).

Regiunea Crişana cuprinde judeţele Bihor şi Sălaj în totalitate şi cea mai mare parte a judeţului Arad, iar denumirea sa se datorează celor trei râuri principale care o străbat: Crişul Alb, Crişul Negru şi Crişul Repede.

Crişana are peste 1.000.000 de locuitori, dintre care peste 300.000 se află în marile centre urbane Oradea şi Arad, pe o suprafaţă de peste 17.000 km^2.

Întreaga zonă este o combinaţie armonioasă de plaiuri şi versanţi abrupţi, păşuni întinse şi zone carstice, fenomene unice în România şi chiar şi în Europa. Crişana este cunoscută în mod special pentru peşterile, cheile şi defileele din ţinuturile sale, dar şi pentru obiceiurile şi tradiţiile folclorice specifice, printre care celebrul târg de fete de pe Muntele Găina.

Clădirile în stil baroc prezintă un anasamblu arhitectural deosebit, influenţele vestice fiind extreme de evidente.

Cunoscut şi sub denumirea de „Mica Europă", Banatul este o regiune deosebită pentru multiculturalitatea şi istoria sa, având parte de un lung proces de formare, evoluție şi dezvoltare. Aflat în sud-vestul României, a făcut parte din mai multe dominații puternice, iar poziționarea la granița cu mai multe state au determinat multiculturalitatea ținuturilor cuprinse.

Patrimoniul natural şi arhitectural al Banatului este bine reprezentat. Monumente istorice de patrimoniu care dezvăluie diversitatea stilurilor arhitecturale, etnografia şi folclorul s-au păstrat nealterate în această regiune determinând bogăția locurilor. Alături de acestea, parcurile naționale, naturale şi rezervațiile, rețeaua bogată de râuri, lacurile naturale şi de acumulare, prezența Fluviului Dunărea şi a microdeltei Balta Nera, precum şi fauna acestora determină unicitatea acestei regiuni.

Principalele orașe sunt:

Timişoara, Reşița, Deva, Hunedoara, Caransebeş, Lugoj.

1. Palatul Baroc / Timişoara

1. Golful Dubova / Defileul Dunării

AŞEZARE GEOGRAFICĂ

Banatul istoric este compus din ţinuturi care aparţin României, Serbiei (Banatul Sârbesc) şi Ungariei. Partea care a revenit României, în urma împărțirii provinciei din 1919, reprezintă aproximativ 2/3, adică o suprafață de 18.966 km^2, din totalul regiunii (28.526 km^2), având o populaţie de peste 900.000 de locuitori. Arealul Banatului istoric are aproximativ forma unui pătrat şi este delimitat la nord de Râul Mureş, la vest de Râul Tisa, la sud de Fluviul Dunărea, iar la est de un traseu prin vestul Carpaţilor Meridionali şi prin sudul Carpaţilor Occidentali. Regiunea se bucură de un relief diversificat. În componența acestuia se regăsesc deopotrivă câmpii, dealuri și munți. Munții zonei Banatului cuprind formațiuni situate în Carpații Meridionali și în Carpații Occidentali. Dealurile piemontane apusene reprezintă aproximativ o treime din teritoriul Banatului istoric.

Prezintă o climă blândă cu ierni în general scurte şi fără geruri foarte mari, în timp ce vara rareori se ating 40°C. Toamnele sunt lungi cu un colorit aparte, mai ales în zonele de deal.

Regiunea Banat cuprinde județul Timiș, județul Caraș-Severin (fără localităţile Bucova, Cornișoru, Boutarii de Jos, Boutarii de Sus și Preveciori), partea de sud a județului Arad, partea de vest a județului Mehedinți și localitățile Sălciva și Pojoga din județul Hunedoara.

Pentru prima dată denumirea de Banat (Banatus Temesvariensis sau Banatus Temesiensis) se regăsește în rapoartele lui Luigi Ferdinando Marsigli, din ultimul deceniu al secolului al XVII-lea şi în textul tratatului de pace de la Karlovitz (1699).

Regiunea Banatului a fost ocupată succesiv de Regatul Ungariei, Imperiul Otoman, pentru ca apoi să fie înglobată în Arhiducatul Austriei, devenit mai apoi Imperiul Austriac, iar mai târziu să fie inclusă în partea maghiară a Imperiului Austro-Ungar. După cel de-al doilea război mondial, Banatul a fost împărțit pe linii etnice între cele trei state naționale ale căror etnii locuiau zona, Iugoslavia, România și Ungaria, iar la 3 august 1919, a fost instalată administrația românească pe teritoriul actual românesc al Banatului.

Regiunea Banatului este o nestemată din punct de vedere turistic. Județul Timiș adăpostește Parcul Natural Lunca Mureșului (împreună cu județul Arad), rezervații naturale și monumente ale naturii cu un mare număr de specii de plante și animale rare (mlaștinile de la Satchinez, Parcul dendrologic Bazoș). Cele mai importante zone turistice ale regiunii sunt: Muntele Mic - Poiana Mărului, Semenic - Brebu Nou - Văliug, Zona Băile Herculane, Valea Almăjului, Clisura Dunării.

Județul Caraș-Severin are un potențial turistic remarcabil posedând obiective naturale de mare valoare şi cu totul aparte. **Traseul 1** propune o incursiune în această regiune care merită din plin să fie inclusă în oricare itinerariu turistic cuprinzând următoarele oraşe: **Văliug – Băile Herculane – Timișoara – Sânnicolau Mare – Lipova – Vladimirescu – Chișineu-Criș.**

1. Parcul National Domogled
2. Lacul Văliug

Căi de Acces

Rutier

- E 68 Braşov – Sibiu – Lipova – Arad – Nădlac
- E 70 Bucureşti – Drobeta-Turnu Severin – Caransebeş – Timişoara
- E 79 Calafat – Craiova – Târgu-Jiu – Oradea
- E 671 Timişoara – Arad – Oradea – Satu Mare

Feroviar

- Magistralele feroviare pornind dinspre Bucureşti şi/sau dinspre alte regiuni ale României înspre Reşița, Timişoara, Caransebeş, Arad, Chişineu-Criş

Aerian

- Aeroportul Internațional „Traian Vuia" Timişoara

Crişana se remarcă prin frumusețea peisajelor sale, dar și prin bogăția resurselor naturale, aici aflându-se stațiunile balneoclimaterice 1 Mai și Felix. Defileul Crișul Alb, Defileul Mureșului cu bazine și îngustări sculptate în roci vulcanice, Izbucul intermitent de la Călugări - monument al naturii, Munții Apuseni sunt numai câteva exemple de atracții turistice deosebite dau acestei zone un farmec aparte.

Pe lângă acestea, zonele carstice de la Cheile Galbenei, Cetățile Radeșei, Padiș - Cetățile Ponorului de la Padiș - cea mai importantă din România, precum și Peștera Urșilor, declarată și ea monument al naturii, cu o lungime de 1500 m și Groapa Ruginoasă, completează peisajul acestei zone fascinante. Astfel, **traseul 2** cuprinde orașele: **Ineu – Gurahonț – Vașcău – Beiuș – Oradea – Huedin – Jibou – Zalău.**

Căi de Acces

Rutier

- E 60 Constanța – Bucureşti – Braşov – Cluj-Napoca – Oradea
- E 79 Calafat – Craiova – Târgu-Jiu – Oradea
- E 81 Constanța – Bucureşti – Râmnicu Vâlcea – Sibiu – Alba Iulia – Cluj-Napoca – Zalău – Satu Mare
- E 671 Timişoara – Arad – Oradea – Satu Mare

Feroviar

- Magistralele feroviare pornind dinspre Bucureşti şi/sau dinspre alte regiuni ale României înspre Ineu, Vaşcău, Beiuş, Oradeam, Huedin, Jibou, Zalău

Aerian

- Aeroportul Internațional Oradea
- Aeroportul Internațional Arad

1. Cheile Galbenei / Parcul Natural Apuseni
2. Lacul cu nuferi termali din stațiunea 1Mai

Jibou
Zalău
Oradea
Huedin
Beiuş
Chişineu-Criş
Vaşcău
Ineu
Vladimirescu
Sânnicolau-Mare
Gurahonţ
Lipova
Timişoara
Băile Herculane
Văliug

Calcare fosilifere / Sviniţa

Lacul Văliug

VĂLIUG

VĂLIUG - BĂILE HERCULANE - TIMIȘOARA - SÂNNICOLAU-MARE
LIPOVA - VLADIMIRESCU - CHIȘINEU-CRIȘ

Mândri de România

Văliug

Aflată la o altitudine de peste 500 m, comuna Văliug este una dintre cele mai frumoase stațiuni de agrement din Banatul Montan datorită peisajului pitoresc și celor două lacuri de acumulare situate pe Bârzava, în amonte (Gozna) și în aval (Breazova), care au fost amenajate în primele decenii ale secolului XX.

Localitatea a fost atestată documentar pentru prima dată în anul 1793 cu numele *Franzdorf* (denumire pe care a avut-o până în 1919). Aceasta a fost inițial o colonie a muncitorilor forestieri veniți din Austria pentru a produce cărbunele de lemn necesar fabricilor metalurgice din Reşița. În vara anului 1793, se obținea aprobare de la Viena pentru colonizarea a 300 de familii din zona Salzkommer-cut (Austria) şi stabilirea lor la Reşița, din care 71 familii pentru zona Văliug.

Zona Văliugului a devenit în scurt timp stațiune climaterică, fiind recunoscută pentru pitorescul ei şi ospitalitatea locuitorilor. Încă din anul 1879, aceasta a început să fie vizitată de oaspeți veniți din toate colțurile țării.

Căi de Acces

- DJ 582 Reşița-Văliug, comuna Văliug

1. Panoramă Văliug

Stațiunea Crivaia

Situată în continuarea frumoasei zone Văliug, la poalele Semenicului, stațiunea Crivaia se înalță la 650 m altitudine, într-o poiană însorită, înconjurată de păduri de foioase.

Una dintre cele mai atrăgătoare stațiuni climaterice din Banat, Crivaia se află la 30 de km de Reşița, de-a lungul lacului de acumulare Văliug (denumit și Lacul Gozna). Aceasta oferă numeroase posibilități de recreere și tratament în recuperarea nevrozelor astenice şi a unor afecțiuni endocrine şi respiratorii.

Aerul stațiunii e benefic, climatul este unul de adăpost, cu temperaturi medii anuale în jur de 7 grade. Se pot realiza drumeții pentru admirarea frumuseților naturale.

Beneficiind şi de alte posibili--tăți de recreere, precum pescuitul, plimbările cu barca sau hidrobicicleta, înotul, fac din această stațiune un loc propice pentru recuperare, recomandat în cazul surmenajului fizic şi intelectual.

Căi de Acces

- DJ 582 Văliug-Brebu Nou, dreapta pe DJ 582 D

1. Lacul Gozna
2. Imprejurimile lacului Gozna

Stațiunea Trei Ape şi Stațiunea Semenic

Stațiunea Trei Ape

Confluența a trei râuri ce vin din munți: Semenic, Grădişte şi Brebu au dat naştere lacului de acumulare Trei Ape. Stațiunea care s-a format în jurul său îi poartă numele şi se întinde pe o suprafață de 54 ha. Este un spațiu de poveste, ideal pentru răcoare în zilele caniculare şi linişte deplină.

Situată la 850 m altitudine, este o stațiune climaterică, un loc de relaxare şi recuperare, ce se bucură de temperatura propice practicării sporturilor de iarnă pe pârtiile amenajate.

De asemenea, în Lacul Trei Ape se poate înota, pescui sau naviga.

Căi de Acces

- DJ 582 Văliug-Brebu Nou

Stațiunea Semenic

Aşezată în cea mai importantă subunitate a munților Banatului, Complexul turistic Semenic se găseşte la peste 1400 m altitudine, între Vârfurile Piatra Goznei şi Semenic.

Zona e adăpostită de vârfuri montane destinate împătimiților sporturilor de iarna, zăpada de aici fiind prezentă din octombrie - noiembrie până în aprilie, cu un strat de aproape 90 de cm.

Stațiunea oferă cel mai lung sezon de ski, dar şi un peisaj minunat, fiind un loc destinat vacanțelor reuşite în orice perioadă a anului.

Munții Semenicului, parte a grupei sudice a Carpaților Occidentali, au la dispoziție cinci pârtii de schi de diferite categorii de dificultate.

Căi de Acces

- DJ 582 Văliug-Brebu Nou, dreapta înainte de Gărâna pe DJ 582E

1. Drumul de acces către platoul Semenic
2. Brânduşe pe platoul Semenic

Parcul Naţional Semenic – Cheile Caraşului

Situat în sud-vestul României, cu o suprafaţă de 36 ha, parcul cuprinde elemente naturale fizico-geografice, floristice, hidrologice, geologice şi speologice de o deosebită valoare, amenajate în rezervaţii de protejare a acestor bogăţii naturale de patrimoniu.

Parcul naţional se caracterizează prin altitudini cuprinse între 200 şi 1447 m, arealul acestuia fiind situat pe unităţile montane Anina şi Semenic, cu un peisaj caracteristic de zonă carstică şi împădurită.

Principalele căi de acces în parc sunt localităţile Reşiţa, Iabalcea, Caraşova, Anina, Prigor, Crivaia şi Gărâna. În interiorul parcului există 9 trasee turistice marcate, cât şi drumuri publice.

Căi de Acces

- DJ 582, comuna Văliug

Traseul turistic Reşita – Dunăre (în curs de marcare cu bandă albastră) face legătura la sud cu Parcul Naţional Cheile Nerei - Beuşniţa.

În perimetrul parcului sunt incluse opt rezervaţii naturale: **Cheile Caraşului, Izvoarele Nerei, Cheile Gârliştei, Izvoarele Caraşului, Peştera Buhui şi Lacul Buhui, Peştera Comarnic, Peştera Popovăţ, Rezervaţia Bârzăviţa.**

1. Parcul Naţional Semenic
2. Rezervaţia Cheile Nerei-Beuşniţa

Cheile Caraşului se remarcă prin lungimea de 19 km şi prin sălbăticia lor, dată de versanţii cu pereţi calcaroşi şi vegetaţie abundentă, grohotişuri, izvoare carstice, dar şi peste 500 de peşteri şi avene.

Zona este accesibilă vizitatorilor doar prin traseul turistic Reşita - Gura Golumbului, marcat cu bandă albastră sau pe traseul Crucea Iabalcei - Poiana Prolaz, marcat cu triunghi roşu. Valea Caraşului este încadrată de numeroase doline şi platouri calcaroase.

Situată pe raza munţilor Anina, **Peştera Comarnic** este una din cele mai mari peşteri ale Banatului şi României, se întinde pe 5.229 m. Deţine galerii şi săli necunoscute în totalitate. Având un caracter masiv, e compusă din săli monumentale, formaţiuni stalagmitice de mari dimensiuni, iar pereţii şi tavanul prezintă locuri îngroşate de scurgeri stalagmitice colorate, cu diferite formaţiuni ce strălucesc feeric la lumina lămpilor.

De o frumuseţe răpitoare, cu un aer misterios şi de aventură, peştera te invită să-i descoperi valurile şi draperiile, baldachinele, atrăgând atenţia asupra acestei lumi subpământene deschisă turismului larg, fără să fie momentan amenajată şi nici electrificată.

Lacul Buhui, primul lac artificial din România este situat la 640 m altitudine, fiind înconjurat de o frumoasă pădure de brad şi fag, cu peisaje deosebite în zonă, în special iarna când suprafaţa lacului îngheaţă. Lacul a fost amenajat în 1904 pentru alimentarea cu apă a oraşului Anina, aici aflându-se şi unul dintre cele mai lungi cursuri subterane de apă (3.217 m).

Peştera Popovăţ, aflată în apropierea Peşterii Comarnic, are o lungime de 1.121 m. Accesul se face prin spaţii înguste, continuându-se apoi cu săli mari legate între ele, culminate prin Sala Finală.

Făcând parte din complexul de peşteri din Cheile Caraşului, este cea mai bogată în formaţiuni calcaroase, fiind deschisă turiştilor numai cu aprobare.

Rezervaţia Izvoarele Nerei, cunoscută şi sub denumirea de „Pădurea de făgete virgine Izvoarele Nerei", are scopul de a proteja arbori seculari. Considerată împărăţia celor

1. Intrarea în cheile Caraşului

mai întinse păduri virgine, prezintă frumuseți incomparabile. Fagii se înalță la mai bine de 50 m și creează impresia unui altar uriaş.

Situate în Munții Aninei, **Izvoarele Caraşului** se desfăşoară pe întinderea unui traseu de 10 km.

Cu o lungime de 110 km, Râul Caraş trece prin mai multe sate, iar pe o porțiune de 4,1 km marchează frontiera româno-sârbească.

Rezervația Bârzăvița se întinde pe o suprafață de 3.406, 90 ha, fiind cuprinsă într-un areal de interes geologic, floristic şi faunistic de o deosebită importanță şi frumusețe.

Cu multe pante, abrupturi şi ravene, în rezervație se găsesc numeroase exemplare de fag în amestec cu brad, molid, stejar şi gorun. Aici pot fi admirate și specii de mamifere, păsări, insecte, peşti, batracieni şi reptile şi multe specii floristice cum ar fi: cornişorul, ghimpele sau floarea semenicului.

Cheile Gârliştei beneficiază de acelaşi statut de rezervație naturală şi se întind de-a lungul a 9 km, în aval de oraşul Anina. Aproape jumătate din această suprafață este caracterizată prin versanți foarte abrupți în care s-au format aproape 100 de peşteri.

De departe cele mai sălbatice chei, acestea se pot accesa fie din Anina, fie din satul Gârlişte, pe traseul Anina-Gârlişte, marcat cu punct roşu.

1. Drumul de acces către rezervația Buhui
2. Rezervația Bârzăvița

Pădurea de pe Dealul Secu, Reșița

Lacul Secu şi Stațiunea Secu

În amonte de oraşul Reşița şi creat special pentru alimentarea acesteia cu apă potabilă, în 1963, lacul de acumulare Secu se situează pe cursul Râului Bârzava.

Lac antropic cu o suprafață de 105 ha reprezintă punctul principal de agrement din cadrul stațiunii turistice Secu, dezvoltată în extremitatea estică a acestuia.

Aici se poate practica pescuitul recreativ, găsindu-se în apele lacului şalău, crap, ştiucă, plătică şi alte specii. De asemenea, se pot practica sporturi nautice în acest loc ideal pentru relaxare, plajă şi distracție.

Căi de Acces

- DJ 582 Văliug-Reşița, dreapta pe DJ 582B până în stațiunea Secu

1. Lacul Secu
2. Aducțiunea Lacul Secu

Muzeul de Locomotive

1

Având în spate tradiția producției de locomotive cu aburi la Reşița, cu ajutorul ing. Mircea Popa, director al uzinelor reşițene de atunci, s-a înființat Muzeul de locomotive în anul 1972, simbol al hărniciei şi inteligenței tehnice a oamenilor din aceste locuri.

Muzeul cuprinde 16 piese, din diverse epoci de construcție, ce concentrează istoria de un secol a acestei componente a industriei constructoare reşițene. Cea mai importantă este „RESICZA", una din primele trei locomotive cu aburi construite în sud-estul Europei. Celelalte două, „Bogsan" şi „Hungaria", au fost casate în 1937.

Locomotiva Resicza a fost proiectată de John Haswell şi construită în condiții improvizate. A fost recuperată în 1961 de la Câmpia Turzii, unde era garată pe o linie de manevră.

Căi de Acces

- Reşița Calea Timişoarei, zona Triaj

2

1. Locomotiva „RESICZA"
2. Muzeul de locomotive din Reşița

Colecţia de minerale şi flori de mină de la Ocna de Fier

Aparţinând lui Constantin Gruescu, Colecţia de la Ocna de Fier deţine nenumărate minerale şi flori de mină, fiecare cu povestea ei despre misterele, puterile şi veşnicia cuarţului descrise de către C. Gruescu în peste 50 de povestiri, aşternute într-un volum.

Mineralogul a adunat flori de mină ascunse în adâncurile pământului timp de miliarde de ani, care au fost expuse în Muzeul de Mineralogie Estetică a Fierului de la Ocna de Fier. Aceste minerale au fost descoperite şi scoase la suprafaţă, pentru a încânta ochii şi sufletul privitorilor.

Se spune că în florile de mină Dumnezeu şi natura şi-au pus răbdarea miilor de ani, un cumul de energii care le-a dat forma şi culoarea actuală. Majoritatea acestora se ridică la valoarea patrimoniului cultural, prin dimensiuni, raritate şi perfecţiune.

Dintre speciile rare de nitraţi, carbonaţi şi borate, la Ocna de Fier se găseşte ludwigul, mineral descris pentru prima dată în literatura de specialitate din România. De asemenea, aici se găsesc exemplare de fluorină; dintre oxizi şi hidroxi întâlnim magnetitul şi hematitul, principalul minereu de fier, exploatat în special în Banat.

Căi de Acces

- DN 58B Reşiţa-Bocşa, stânga DJ 586, comuna Ocna de Fier

1. Cristal de cuarţ alb
2. Clădirea muzeului de minerale şi flori de mină de la Ocna de Fier

Lacul Mic şi Lacul Mare

La 465 m altitudine, în pădure, se află cele două lacuri de baraj, Lacul Mic (sau Lacul Nuferilor) şi Lacul Mare (sau Lacul La Zid) de la obârşia Pârâului Dognecea.

Lacul Mic are forma lunguiață şi se varsă prin pârâu spre Lacul Mare fiind alimentat de Pârâul Cauna Mică. Pe fundul lui există un strat substanțial de mâl, de 4 m grosime. Întins pe o suprafață de 2,30 ha, lacul are o lungime de 460 m. S-a format în spatele unui baraj zidit din piatră, construit la 1750. Este încadrat de păduri de carpen şi fag, sălcii şi brădiş şi prezintă foarte mulți nuferi pe suprafața apei sale.

Lacul Mare s-a format în amonte de comuna Dognecea, pe pârâul cu acelaşi nume. Lungimea lacului este de 760 m, iar suprafața de 6,20 ha. În 1971 lacul a fost curățat de nămol, barajul refăcut, iar apoi după umplere a fost populat cu peşti.

Căi de Acces

- Se continuă pe DJ 586, dreapta DJ 586 A, comuna Dognecea

1. Lacul Mare
2. Comuna Dognecea

Parcul Naţional Cheile Nerei

Situat la limita sud-vestică a ţării, în sudul Munţilor Anina, Parcul Naţional Cheile Nerei - Beuşniţa s-a constituit în anul 1943, în 1973 arealul rezervaţiei fiind extins şi asupra Cheilor Nerei şi Văii Rele.

Constituit pentru conservarea frumuseţilor naturale unice alcătuite dintr-o mare varietate de plante ierboase şi lemnoase mezoxerofile specifice climatului submediteranean, parcul cuprinde 6 rezervaţii declarate şi una propusă cu regim strict de protecţie.

Cheile Nerei se numără printre cele 13 existente în ţară, iar Rezervaţia Cheile Nerei-Beuşnita, printre cele 34 de rezervaţii naturale. Aceasta cuprinde **Cheile Nerei-Beuşniţa, Valea Ciclovei-Ilidia, Cheile Suşarei, Bigăr, Liciovacea, Ducin**. Frumuseţea lor şi valoarea ştiinţifică, formaţiunile carstice şi numeroasele specii unicat de mare valoare fac din acest loc un colţ de natură virgină.

Cheile Nerei - Beuşniţa se întind de-a lungul Râului Nera, între localităţile Sasca Română şi Şopotul Nou, pe 22 km. Sunt străbătute de o potecă turistică, parcurgerea lor presupunând traversarea Râului Nera direct prin apă. Apa Nerei şi a afluenţilor săi a modelat pereţii înalţi de până la 200 m şi a format în roca calcaroasă lacuri, canioane, peşteri şi cascade deosebit de frumoase.

Căi de Acces

- DN 58 Reşiţa-Anina, oraşul Anina

1. Cascada Beuşniţa

Valea Ciclovei – Ilidia, tablou pictat de divinitate are un caracter complex, întinzându-se pe o suprafaţă de 1.939,30 ha. Prezintă importanţă geologică, morfologică şi speologică (Avenul Mare din Simion, Peştera Lenuţa, Peştera Bijuteria, Peştera de sub Padina Popii, Peştera Mică din Rol).

Elementele floristice şi cele faunistice sporesc importanţa rezervaţiei prin specii precum ghimpele, alunul turcesc, nucul comun, dar şi râsul, ursul sau vipera cu corn.

Cheile Şuşarei au fost declarate rezervaţie naturală în 1982, fiind situate pe cursul râului omonim. Ocupă o suprafaţă de 247,8 ha şi sunt caracterizate prin păduri de fag cu vegetaţie abundentă.

Rezervaţia Ducin are caracter mixt şi o suprafaţă de 284,90 ha. Este o rezervaţie de interes geologic (calcare, gresii), morfologic (abrupturi calcaroase, pereţi calcaroşi de până la 200 m înălţime, doline, lapiezuri, peşteri, avene, văi seci, depuneri de travertin) şi speologic (Peştera cu Cascade, Peştera cu Prăbuşiri, Peştera Meandrată), floristic şi faunistic.

Rezervaţia Bigăr se întinde pe o suprafaţă de 270,90 ha şi, de asemenea, prezintă un caracter complex. Este o rezervaţie de importanţă geologică, morfologică (chei, pereţi calcaroşi, lapiezuri, peşteri, avene, izbucuri), speologică (Peştera lui Tibi, Peştera nr. 1 din Valea Minişului, Peştera cu Apă de la Bigăr), floristică şi faunistică.

1. Rezervaţia Bigăr
2. Rezervaţia Cheile Nerei-Beuşniţa

Căi de Acces

- Rezervaţia Valea Ciclovei-Ilidia DN 57B Anina-Oraviţa, stânga DJ 571C, comuna Ciclova Română
- Rezervaţia Cheile Şuşarei DN 57B Anina-Oraviţa, stânga DJ 571C, stânga pe DJ 571, comuna Sasca Montană.
- Rezervaţia Cheile Nerei-Beuşniţa DJ 57, comunele Sasca Montană şi Şopotu Nou
- Rezervaţia Bigăr DN 57B Anina-Mehadia, comuna Bozovici
- Rezervaţia Ducin DN 57B Anina-Mehadia, dreapta DJ 571 B, apoi iar dreapta pe DJ 571G comuna Lăpuşnicul Mare

Beciurile fostei fabrici de bere, Ciclova Română

Între anii 1727 şi 1728 s-a construit la Ciclova Română fabrica de bere, a doua ca vechime din România, după fabrica de bere din Timişoara, construită la 1718.

Se spune că această fabrică furniza bere pentru curtea din Viena, întemeietorul ei fiind Johann Fischer şi soţia sa Victoria, care a moştenit fabrica în 1818 de la familia Iranyosi Knobaluch. Fiul său, Michael George Fischer a rezidit fabrica de bere pe locul unde se găseşte astăzi şi a extins toate amenajările. În anul 1882, când Robert Bähr a devenit asociat, fabrica a fost modernizată şi utilizată pentru tehnici moderne de uz comercial. Tot atunci au fost construite şi pivniţele de capacitate mare. Berea de Ciclova a fost livrată pe piaţă în special la Biserica Albă şi satul Cuvin.

De-a lungul timpului, berea de Ciclova a purtat mai multe denumiri: Bere Semenic, Bere Caraş, Bere Ciclova, Bere Crivaia, Bere Montana şi a avut o mare contribuţie la dezvoltarea industriei din Ciclova.

Căi de Acces

- DJ 571C, comuna Ciclova Română

Vechea fabrică de bere s-a găsit nu departe de moara Seydl, chiar sub stâncă, lângă Biserica Romano-Catolică, unde şi astăzi se văd ruinele ei.

1. Lespedea cu numele fondatorului fabricii de bere de la Ciclova Română
2. Beciurile fostei fabrici de bere

Mănăstirea Călugăra

Aşezământ monahal secular ridicat în tainicul Munţilor Marilei, mănăstirea cu obşte de călugări a fost construită la poalele unei stânci de o mie de metri, numită „Stânca Rolului", ce se înalţă deasupra ei ca un perete abrupt.

Actuala mănăstire a fost ridicată pe locul unei foste peşteri în care au fost găsite moaştele Sfântului Nevoitor şi icoana Maicii Domnului, făcătoarea de minuni, despre care se spune că a fost adusă de la Sfântul Munte Athos.

Monument istoric, la început a purtat denumirea de Mănăstirea Călugărul, iar cu vremea, din pricina pelerinilor germani care schimbau în pronunţare litera "u" cu "a", s-a ajuns la numele de "Călugăra". Construcţia este din piatră şi cărămidă, sub formă de navă, cu catapeteasmă din lemn, ornamentată cu o sculptură şi o pictură deosebite, iar acoperişul din tablă zincată. Are 17,3 m lungime şi o turlă ce serveşte şi de clopotniţă pentru cele trei clopote. Este zugrăvită în alb, iar pereţii interiori sunt pictaţi în tempera de către Nicolae Popoviciu, din Ciacova, în anul 1942.

Mănăstirea a avut parte de reparaţii şi îmbunătăţiri de-a lungul anilor: în anul 1862 s-au construit chiliile mănăstirii, cărora în 1907 li s-a adăugat veranda; în anul 1942 s-a renovat biserica după planul arhitectului Dimitrie Boitor din Graviţa şi s-a pictat interiorul cu pictură în stil bizantin.

Căi de Acces

- DJ 571C, comuna Ciclova Română

În zonă se mai poate vizita:

1. Biserica Catolică,
DJ 571C, comuna Ciclova Română

1. Mănăstirea Călugăra
2. Biserica Catolică din Ciclova

Defileul Dunării

Clisura Dunării, cunoscută şi sub denumirea de Defileul Dunării sau Zona Porţilor de Fier reprezintă o zonă de defileu, o barieră muntoasă străbătută de fluviu în drumul său către Marea Neagră.

Dunărea a mai creat şi prin alte părţi, în amonte (Austria, Germania), străpungeri prin lanțurile muntoase.

Denumirea de „zona Porţile de Fier" o are încă din Evul Mediu, zona este denumită în maghiară *Vaskapu*, germană *Eisernes Tor*, iar în turcă *Demirkapi*.

Defileul Dunării începe la Baziaş, unde Dunărea intră pe teritoriul României şi se termină în zona hidrocentralei Porţile de Fier, lângă Drobeta Turnu-Severin.

Astăzi, zona constituie un parc natural, cu limitele naturale menţionate, cuprinzând astfel un imens spaţiu natural protejat de aproape 116.000 ha, al doilea ca mărime din România.

Căi de Acces

- DN 57 Oraviţa-Orşova

1. Intrarea în Cazanele Mici

Rezervația Balta Nera-Dunăre

DN 57 Oravița-Orşova, dreapta pe DN 57A până în comuna Socol

La sud de localitatea Socol, în zona de vărsare a Nerei în Dunăre, se găseşte Rezervația Baltă Nera - Dunăre, rezervație complexă, întinsă pe o suprafață de 10 ha.

Importanța ei este dată de zona umedă cu vegetație hidrofilă şi higrofilă specifică, cu o bogată faună acvatică, printre care se numără egreta mică, stârcul cenuşiu sau cormoranul mic.

Zona protejează elemente geologice (pietrişuri şi nisipuri), morfologice (luncă inundabilă), floristice (stuf, papură, salcie, apoi păducelul negru etc.) şi faunistice (vulturul egiptean, barza, buha, egreta mică) de o importanță deosebită.

Rezervația Baziaş

DN 57A, sat Baziaş, comuna Socol

Delimitată în apropierea localității Baziaş pentru protejarea asociațiilor vegetale de *Fraxinus ornus, Cornus mas, Tilia tomentosa, Quercus cerris* cu bujorul bănățean în stratul ierbaceu, rezervația se întinde pe o suprafață de 170,9 ha.

Rezervație complexă, de tip mixt, protejează elemente geologice (depozite loessoide), morfologice (relief colinar arid, cueste, văi adânci), floristice (pinul de Banat, garofița bănățeană, bujorul de Banat, jugastrul bănățean, stânjenelul, săbiuța) şi faunistice (broasca țestoasă de uscat, vulturul egiptean, potârnichea de stâncă, lăstunul de stâncă, lăstunul mare, pietrarul bănățean, rândunica roşcată, presura bărboasă).

1. Cheile Nerei
2. Rezervația Baziaş

Rezervaţia Râpa cu lăstuni

DN 57 Oraviţa-Orşova, comuna Pjejena

Rezervaţie de tip mixt, cu o suprafaţă de 5 ha, aflată la intrarea în Valea Divici dinspre drumul judeţean Moldova Veche - Socol, a fost înfiinţată pentru ocrotirea cuiburilor şi a coloniilor de lăstuni construite în abrupturile formate în depozite loessoide cuaternare.

Rezervaţia Valea Mare

DN 57 Oraviţa-Orşova, oraşul Moldova Nouă

Rezervaţie de tip mixt, cu o suprafaţă de 1.179 ha, a fost creată pentru a proteja elemente floristice, faunistice (vipera cu corn, broasca ţestoasă de uscat, lăstunul de stâncă, lăstunul mare, pietrarul bănăţean, rândunica roşcată, liliacul mediteranean), geologice (calcare, marne, diorite cuarţifere, granodiorite), morfologice (sectoare de chei - Cheile Tisei - şi versanţi abrupţi cu pereţi calcaroşi de până la 50 m, cascade în tuf calcaros de până la 30 m înălţime, doline, lapiezuri, ponoare, izbucuri) şi speologice.

Se află la 15 km nord-est de Moldova Nouă, în bazinul hidrografic al Văii Mari, iar scopul său iniţial a fost de protejare a subarbustului atlantic-mediteranean iedera albă, înaltă de 50-60 cm, cu frunze mari şi lucioase, dispuse în buchete pe ramuri şi cu fructe ca nişte bobiţe negre.

Pădurile de fag de pe suprafaţa rezervaţiei coboară de-a lungul văilor până la altitudini foarte joase, de 150 – 200 m, ocupând o suprafaţă de circa 400 ha. Alături de fag vegetează carpenul, teiul argintiu, teiul pucios, cireşul, paltinul, păducelul. Vegetaţia abrupturilor calcaroase este foarte diversificată, existând formaţiuni specifice de tufărişuri termofile.

Importanţa geomorfologică se datorează reliefului complex dezvoltat pe calcare (lapiezuri, doline, uvale, izbucuri, sorburi, chei, peşteri, avene) întâlnit pe Valea Mare sau pe afluenţii acesteia. În bazinul Valea Mare sunt cunoscute 45 de peşteri şi avene, printre acestea numărându-se Peştera Gaura Haiducească (1.370 m lungime) şi Avenul Roşu.

1. Rezervaţia Râpa cu lăstuni
2. Rezervaţia Valea Mare

Peştera cu apă din Valea Polevii

DN 57 Oravița-Orşova, comuna Coronini

Amplasată pe versantul stâng al Văii Polevii, peştera cu apă are o suprafață de 3,2 ha şi se află în teritoriul administrativ al comunei Coronini, județul Caraş-Severin.

Rezervația cuprinde peştera, dar şi o suprafață de teren de 3,2 ha situată la exterior.

Cuprinde elemente speologice (forme de eroziune, de coroziune, de desprindere, de umplutură şi speleoteme), faunistice, precum speciile de lilieci, având o dezvoltare de 390 m, săpată în calcare recifale.

1. Peştera cu apă din Valea Polevii
2. Peştera Gaura cu Muscă
3. Peştera Gaura Chindiei

Peştera Gaura cu Muscă

DN 57 Oravița-Orşova, comuna Sfânta Elena

La 3 km de Pescari, în Clisura Dunării de Sus, se află cea mai faimoasă peşteră, denumită Peştera Gaura cu Muscă, întinsă pe 254 m.

Peştera a luat naştere prin infiltrarea apei în rocă de tip calcaros şi deține diferite concrețiuni frumoase în partea finală şi o largă populație de lilieci.

Intrarea în peşteră se află în versantul stâng al Defileului Dunării, în marele abrupt calcaros situat în apropierea Stâncii Babacai din albia Dunării, în zona intrării găsindu-se ruinele unei fortificații din anul 1800. Peştera a fost locuită în perioada Hallstatt fiind un adăpost ideal pentru omul primitiv. Poziția ei a făcut ca în epoca medievală să fie fortificată şi armată cu tunuri şi o mică garnizoană de soldați.

Legenda spune că peştera şi-a primit denumirea după teribila muscă columbacă, ce se presupune că ar fi apărut din capul balaurului cu 12 capete ucis de Iovan Iorgovan „braț de buzdugan". Această muscă a făcut ravagii în rândul animalelor în perioada evului mediu.

Peştera Gaura Chindiei

DN 57 Oravița-Orşova, situată la 6 km aval de comuna Pescari

Locuită încă din cele mai vechi timpuri, în peşteră au fost găsite mărturii ale prezenței omului din perioadele Hallstatt, dacică şi medievală.

1

Păstrând adevărate perle arheologice, peştera se întinde pe 18 km, prezentând picturi rupestre pe peretele estic.

În anul 1968, arheologul Vasile Boroneanț a descoperit desenele de culoare roşie pe pereți şi tavan, reprezentând păsări, motivul bradului, figuri umane schematizate, diferite simboluri (cercuri, cruci, simbol solar), executate din argilă în perioada neolitic, precum şi unele elemente de alfabet chirilic şi latin.

Cazanele Dunării

DN 57 Oravița-Orşova

Sector al Defileului Dunării, la trecerea prin Munții Carpați, cazanele sunt forme carstice cu o dezvoltare deosebită. Lapiezurile formează un microrelief caracteristic dezvoltat în partea de sud-vest a Cazanelor Mari şi în Cazanele Mici. Dolinele sunt formele ce dau nota aparte a carstului din Cazanele Mari (local, ele se numesc vulcane).

Lungimea lor este de aproape 9 km, în unele locuri Dunărea îngustându-se până la 230 m, îngreunând navigația, iar în sectorul Cazanelor, viteza de scurgere a apei depăşeşte 5 m/s. Fluviul este mărginit de pereți verticali și stâncoşi.

În masivul calcaros Ciucaru Mare au fost identificate şi şapte peşteri, cu o lungime totală de 2.155 m, din care cea mai importantă este Peştera Ponicova. Cazanele Dunării și masivele Ciucarul Mare şi Ciucarul Mic fac parte din Parcul Natural Porțile de Fier.

Nu e nimic mai spectaculos decât această desfătare vizuală, imaginea Dunării luând cu asalt muntele, arcuindu-se, adâncindu-se până la Porțile de Fier și continuând triumfătoare până la Severin.

Cazanele Mici au aproximativ 3 km, dispuse între Masivul Ciucarul Mic şi Mali Strbac din Serbia, iar Cazanele Mari aproape 4 km, cuprinse între Ciucarul Mare şi Veliki Strbac. La baza peretelui de calcar ce flanchează această porțiune a Cazanelor Mari există două cavități: peșterile Gura Ponicovei și Veterani.

Creație divină într-un spațiu atât de restrâns cu o mulțime de splendori, Cazanele rămân tezaur străvechi, mărginite de Dunăre şi munți, teritoriu al unui spectacol în aer liber, unic, o veritabilă armonie între munte şi fluviu, între sălbatic şi uman, miracol al naturii.

Rezervația Valea Oglanicului

DN 6/E 70 Caransebeş-Orşova-Drobeta Turnu Serverin, situată în aval de satul Gura Văii, în dreptul Insulei Ostrovul Banului

În aval de Gura Văii, în dreptul Insulei Ostrovul Banului, se află rezervația mixtă de mare interes ştiințific, floristic şi faunistic, aici fiind studiate insecte. Valea Oglanicului ocroteşte şi conservă specii deosebite de bujor şi săbiuță, cea din urmă fiind un element balcanic ce marchează legătura acestei zone cu Peninsula Balcanică.

Are o suprafață de 150 ha, ocroteşte şi conservă specii deosebite, o specie unică în România fiind *Galdiolus Illyricus*, dar şi alte specii endemice.

1. Peştera Ponicova
2. Galdiolus Illyricus

2

Rezervaţia Faţa Virului

DN 6/E 70 Caransebeş-Orşova-Drobeta Turnu Serverin, situată între Pârâul Slătinicul şi Creasta Virului în direcţia Gura Văii

Parte a Parcului Natural Porţile de Fier, Faţa Virului este rezervaţie naturală cu o suprafaţă de 6 ha. Aceasta se situează între Slătinicul Mare şi Creasta Virului, către Gura Văii, la 5 km de Vârciova.

La circa 4,5 km aval de gura de vărsare a Râului Bahna în Dunăre, locul adăposteşte un peisaj pitoresc aparte, a cărui expresivitate este dată de un relief variat, format din chei şi mici cascade.

Pe fondul unui climat variat, rezervaţia conservă şi protejează specii din flora specifică zonei Porţilor de Fier, precum alunul şi vişinul turcesc sau stejarul pufos.

Cu toate astea, scopul înfiinţării acestei rezervaţii a fost acela de a ocroti o specie, combinaţie între sambovina (mierea-ursului) şi nuc, ce a supravieţuit erelor geologice, datând de acum 10 milioane de ani.

Rezervaţia Dealul Duhovnei

DJ 607I, situată în apropierea comunei Iloviţa

De pe Dealul Duhovnei poate fi admirată panorama întregii depresiuni Bahna-Orşova. Rezervaţia de tip forestier este localizată între Valea Vodiţa şi afluentul de dreapta al acesteia, Pârâul Duhovnei. Aceasta are ca obiect al ocrotirii pădurile seculare de alun turcesc, în amestec de gorun cu păduri de osieci, şi are o suprafaţă de 50 ha.

Rezervaţia Cracul Găioara

DN 6/E 70 Caransebeş-Orşova-Drobeta Turnu Serverin, situată în apropiere de satul Dudaşu Schelei, oraşul Drobeta Turnu Severin

Este o rezervaţie floristică de 5 ha, în partea de est a parcului, aproape de localitatea Dudasu Schelei, pe versantul dunărean Cracul Găioara.

1. Rezervaţia Cracul Găioara
2. Rezervaţia Faţa Virului

Rezervaţia Locul fosilifer Bahna

DN 6/E 70 Caransebeş-Orşova-Drobeta Turnu Serverin, stânga pe DJ 607I fiind situată între satele Bahna şi Iloviţa, comuna Iloviţa

Reprezintă o rezervaţie naturală paleontologică, întinsă pe o suprafaţă de 10 ha în bazinetul depresionar Bahna-Orşova, între localităţile Bahna şi Iloviţa.

Unul din cele mai cunoscute şi interesante puncte fosilifere din România, de o mare valoare ştiinţifică, cuprinde cele mai bogate depozite de fosile miocene. Printre punctele cele mai reprezentative este Cariera Curchia de pe Pârâul Lespezi, unde calcarele recifale conţin numeroşi corali, briozoare, gasteropode, bivalve, echinide, brachiopode.

În cadrul rezervaţiei este descrisă o faună bogată în nevertebrate marine, dominată de bivalve (ostreide), corali şi gasteropode. Un alt punct de interes este reprezentat de Iloviţa, în cadrul căreia depozitele de calcare şi argile marnoase conţin numeroase moluşte, echinide şi foraminifere fosile, aparţinând Sarmaţianului.

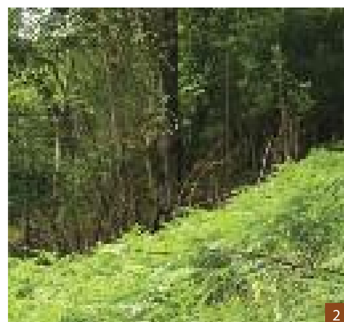
Rezervaţia Gura Văii

DN 6/E 70 Caransebeş-Orşova-Drobeta Turnu Serverin, satul Gura Văii, oraşul Drobeta Turnu Severin

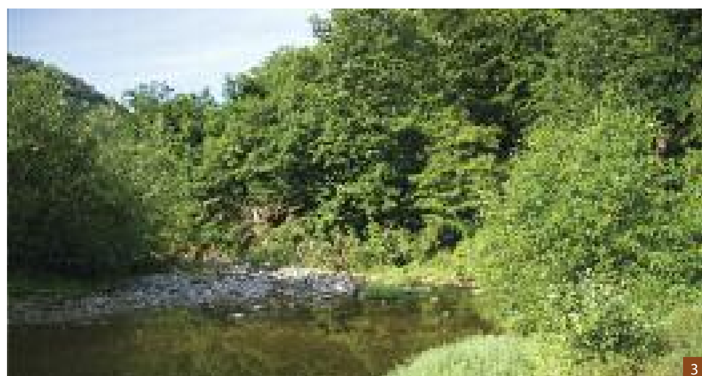
Rezervaţie aflată în extremitatea estică a Parcului Porţile de Fier, ea ocupă o suprafaţă de 305 ha.

Rezervaţia botanică adăposteşte o mare bogăţie de plante, prezente la toate nivelurile de vegetaţie. În cadrul acesteia sunt ocrotite păduri cu o compoziţie floristică foarte diversificată, în care se găsesc specii rare protejate.

În compoziţia acestora întâlnim vişinul şi alunul turcesc, stejarul pufos, gorunul auriu, la nivelul arbustiv se regăsesc smochinul, păducelul negru, iar la nivelul plantelor ierboase, peste 100 de specii intră în categoria plantelor rare şi foarte rare, precum ferigile, garofiţele, viorelele sau stânjenelul de stâncă, mărarul Porţilor de Fier.

1. Golful Bahna
2. Ferigă din rezervaţia Gura Văii
3. Rezervaţia Gura Văii

Rezervaţia Cracul Crucii

DN 6/E 70 Caransebeş-Orşova-Drobeta Turnu Serverin, situată în dreptul barajului, deasupra tunelului Moşul şi se întinde până pe platoul denumit de localnici „Crucea Sfântu Petru”

Tot parte a imensului Parc Porţile de Fier, Rezervaţia Cracul Crucii se află în dreptul barajului, mai sus de tunelul Moşul, pe platoul cunoscut sub denumirea de Crucea Sfântului Petru.

Zona se individualizează prin expresivitatea deosebită a peisajului, rezervaţia botanică adăpostind pajişti de o rară valoare peisagistică. Frumuseţea acestora este dată chiar de către specia protejată, şi anume mărarul Porţilor de Fier.

1. Rezervaţia Cracul Crucii
1. Rezervaţia Dealul Varanic

Rezervaţia Dealul Varanic

DJ 607B, nord-vest de localitatea Drobeta Turnu Severin, comuna Brezniţa Ocol

Rezervaţie mixtă, având o suprafaţă de 350 ha, este situată în apropierea comunei Brezniţa Ocol ce protejează habitate de importanţă europeană dezvoltate pe calcare - formaţiuni de tufărişuri submediteraneene (şibleac) cu cărpiniţă, liliac sălbatic, mojdrean. Printre elementele faunistice protejate se numără ţestoasa lui Hermann şi vipera cu corn.

În zonă se mai pot vizita:

1. **Calcarele din zona Sirinia**
2. **Calcarele din zona Sviniţa**
3. **Lacul de acumulare Porţile de Fier I**
   DN 57 Oraviţa-Orşova, oraşul Orşova

Parcul Natural Porţile de Fier

Declarat în 1998, cel mai mare parc din România ocupă o suprafaţă de 115.655 ha şi se află în sud-vestul ţării de-a lungul Defileului Dunării de la Porţile de Fier până la Schela Cladovei.

Datorită complexităţii geologice, diversităţii biologice, ca şi vestigiilor culturale, Parcul Natural Porţile de Fier rămâne un patrimoniu ştiinţific şi peisagistic cu o largă reputaţie internaţională.

Aceasta zonă deosebit de complexă se remarcă prin frumuseţea peisajelor şi diversitatea biologică, demnă de intrat în circuitul de valori cultural-turistic al Europei. La Drobeta Tr. Severin, Orşova, Berzeasca şi Moldova Nouă s-au format Centre de Informare ale parcului, dotate cu expoziţii, material documentar, urmând ca în cadrul acestor structuri să se deruleze programe de ocrotire şi studiere a habitatelor din acest spaţiu carpato-dunărean.

Un adevărat atlas geologic în aer liber, cu o serie de puncte de interes geologic şi paleontologic renumite la nivel naţional, parcul adăposteşte 18 rezervaţii ştiinţifice cu protecţie integrală. Prezentând în cuprinsul său o întreagă structură geologică a Carpaţilor de Sud creează o diversitate extraordinară a reliefului şi a peisajelor.

Câteva din siturile de interes ştiinţific, deosebite din punct de vedere paleontologic, în Parcul Natural Porţile de Fier ar fi: **Cozia** (plante fosile jurasic inferioare), **Munteana-Dumbrăviţa** (nevertebrate din jurasicul mediu şi inferior), **Bahna** (nevertebrate şi vertebrate rare miocene), **Baia Nouă, Eibenthal, Cucuiova** şi **Povalina** (plante fosile din Carboniferul superior si Permian), **Bigăr, Stenca, Pietrele Albe, Buschmann** (plante fosile din jurasicul inferior). De altfel, două din aceste puncte fosilifere au fost declarate arii protejate de importanţă naţională: **Punctul fosilier Bahna şi Punctul fosilier Şviniţa.**

Căi de Acces

- DN 57 Oraviţa-Orşova

1. Parcul Natural Porţile de Fier

Sfinxul Bănățean

Așa numitul Sfinx Bănățean sau Sfinxul de la Topleţ se înalță maiestuos în sud-estul județului Caraș-Severin, putând fi observat cu uşurință de la distanță, de pe drumul european E 70 București-Timișoara.

Este declarat monument al naturii, cu statutul de rezervație naturală. Științific, reprezintă o zonă naturală protejată de circa 0,5 ha, de rocă sedimentară, pereți de stâncă și grohotișuri acoperite de vegetație formată din specii rare, printre care se numără liliacul sălbatic, frasinul și lumânărica.

Privit dintr-un anumit unghi, Sfinxul pare o reprezentare antropomorfă, înfățișând un cap impunător, misterios, ce degajă forță și autoritate. Spațiul liber din jurul simulacrului ne duce cu gândul la un amplasament ales cu grijă, stânca părând să vegheze ca un adevărat păzitor.

Căi de Acces

- DN 6/E70 Orşova-Caransebeş, comuna Topleț

Legendele leagă povestea Sfinxului de eroii Izvoarelor Cernei, pe care grecii o denumeau *Ternessos*, romanii *Dierna*, iar populațiile autohtone *Zernes*. Se spune că ar fi reprezentarea unei figuri dacice, un cap de om cu un coif orientat cu fața spre vest. Cu o înălțime de 16 m și o lățime de 8 m, Sfinxul pare creația naturii, o stâncă săpată cu greu de vânt și ploi.

1. Sfinxul Bănățean

Clădirea Gării din Băile Herculane

BĂILE HERCULANE

VĂLIUG - **BĂILE HERCULANE** - TIMIȘOARA - SÂNNICOLAU MARE
LIPOVA - VLADIMIRESCU - CHIȘINEU CRIȘ

Mândri de România

Băile Herculane

1

Aflată la adăpostul munţilor, pitoreasca aşezare de pe Valea Cernei de o frumuseţe aparte, staţiunea Băile Herculane a cunoscut mai bine de 1.800 de ani de existenţă.

Fiind şi cea mai veche staţiune turistică din ţara noastră, Băile Herculane a fost atestată documentar încă din anii 153 sub denumirea *Ad aquas Herculis sacras ad Mediam*. Romanii au cunoscut puterea tămăduitoare a izvoarelor termale de aici, în acea perioadă staţiunea constituind un important punct de atracţie pentru aristocraţia Romei antice.

Impresionaţi de excepţionala putere tămăduitoare a apelor sacre de pe Valea Cernei, romanii sosiţi în Dacia le-au închinat un adevărat cult balnear sub semnul tutelar al lui Hercule. Băile au fost construite pe vremea lui Traian, iar excavaţiile au scos la iveală mai multe statui reprezentându-l pe Hercule. Aici au fost descoperite numeroase vestigii romane: apeducte, băi, statui, monede, tabule votive ridicate ca semne de mulţumire aduse zeilor pentru vindecare.

De-a lungul timpului, staţiunea a cunoscut de mai multe ori gloria şi decăderea, însă ceea ce nu s-a schimbat niciodată a fost peisajul de vis care o înconjoară. După 1718 începe istoria modernă a Băilor Herculane, în cadrul Imperiului austriac fiind reconstruite şi modernizate băile, căile de acces şi edificiile

din stațiune. Cele mai multe dintre acestea sunt construite în stil baroc, după tipicul austriac.

Stațiunea este vizitată de-a lungul timpului de mari personalități, între care: împăratul Iosif al II-lea, împăratul Francisc I și împărăteasa Carolina, împăratul Franz Josef și împărăteasa Elisabeta. În 1852 împăratul Austriei considera Băile Herculane ca fiind „cea mai frumoasă stațiune de pe continent", iar împărăteasa Elisabeta (Sissi) scrie un jurnal intim în care Băile Herculane sunt o prezență distinctă și încântătoare.

Căi de Acces

- DN 6/E 70 Drobeta Turnu Severin - Timișoara

Aflat în întinsul Parcului Național Valea Cernei-Domogled, Băile Herculane are o poziție privilegiată şi beneficiază de un climat mediteranean, fiind situat pe aceeaşi paralelă cu Nisa şi Veneția.

1. Statuia lui Hercules, turnată în bronz în anul 1847
2. Stațiunea Băile Herculane
3. Clădire în stil baroc din centrul vechi

Parcul Național Domogled

1

Având administrație proprie din 2003, Parcul Național Domogled-Valea Cernei a fost înființat în 1990, și se întinde pe suprafața a 3 județe (Caraș-Severin, Gorj și Mehedinți), pe 61.211 ha, în sud-vestul României.

Parcul se întinde peste bazinul râului Cerna, de la obârșie până la confluența cu Râul Belareca, peste Munții Godeanu și Munții Cernei pe versantul drept și peste Munții Vâlcanului și Mehedinți pe versantul stâng.

Accesul în parc este posibil din nenumărate direcții, precum Drobeta Turnu Severin, Orșova, Caransebeș, Timișoara, Baia de Aramă, Tîrgu-Jiu, Petroșani sau Lupeni.

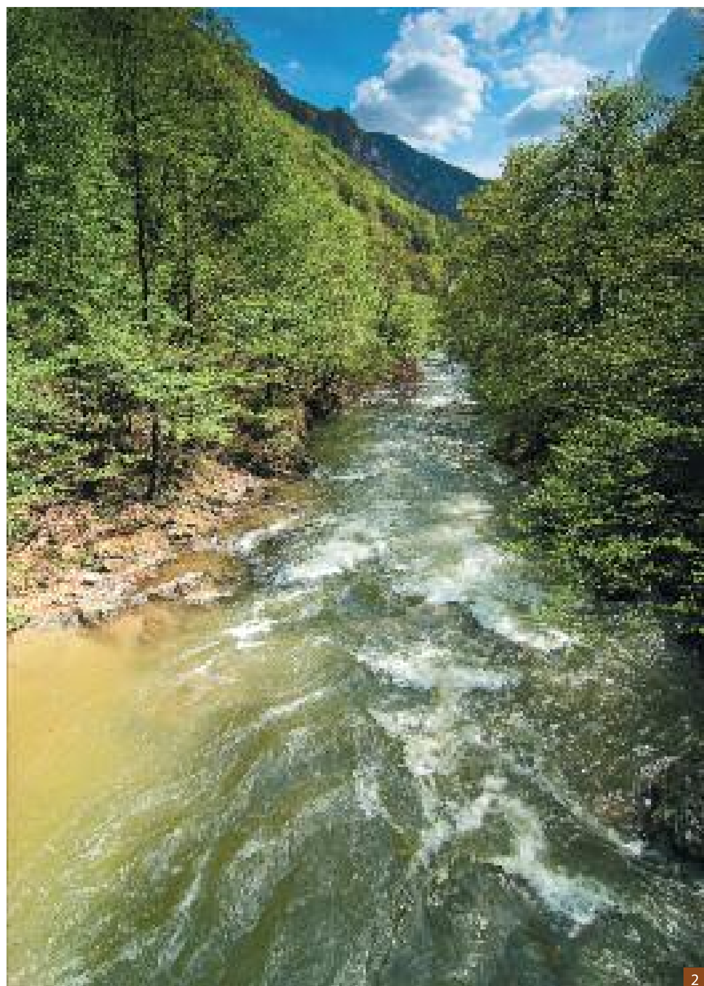
Marea diversitate de peisaje din interiorul lui care încântă vizitatorul cuprinde: abrupturi calcaroase cu pin negru de Banat, vârfuri calcaroase cu vegetație submediteraneană, bătrâne păduri de fag, canioane cu pâraie cu debit puternic fluctuant, goluri alpine cu jnepeniș, lacuri de acumulare montane, chei și prăpăstii calcaroase, peșteri termale unice în țară, izvoare termominerale, rarități de floră și faună, oferind iubitorilor de natură și nu numai, experiențe inedite.

Căi de Acces

- DN 6/E70 Orşova-Caransebeş, dreapta pe DN 67D

Parcul dispune de 32 de trasee turistice prevăzute cu marcaje și săgeți indicatoare, trasee cu grade de dificultate diferite ce permit practicarea unor sporturi extreme precum alpinismul, cățărarea, canyoningul, pe timpul iernii, iar pe timpul verii inclusiv raftingul pe Râul Cerna.

De asemenea, există și locuri ce permit camparea turiştilor precum Cheile Țâșnei, Poiana

2

Bechet, Cerna-Sat-Rezervația Cheile Corcoaiei, neamenajate, dar în care este permisă vatra pentru foc.

Tradițiile locale, peisajul caracteristic extrem de variat, istoria și cultura locurilor fac din acest parc un deosebit punct de atracție pentru oricine.

Rezervația naturală Domogled reprezintă totodată și un sanctuar al florei și faunei de o deosebită varietate. Flora este una bogată în elemente endemice rare, unele cu răspândire balcanică. De asemenea, cuprinde asociații variate, printre stâncăriile calcaroase, pe grohotișuri, în pajiștile și poienile puternic însorite și bătute de vânt, umezite de apa izvoarelor. Printre plantele remarcabile se numără: pinul bănățean; arbuști precum cărpinița, alunul turcesc, fagul oriental, liliacul sălbatic; o specie de scoruș unică în România; specii de garofiță, brândușă, stânjenel și multe altele.

Nici speciile de animale nu se lasă mai prejos, aici putându-se regăsi nevertebrate terestre (scorpioni, coleoptere), câteva specii de insecte răspândite în Balcani, iar gloria de necontestat este reprezentată de fauna de fluturi, cu multe specii încântătoare.

Rezervaţia Coronini – Bedina este o arie protejată de interes naţional, situată pe teritoriul administrativ al oraşului Băile Herculane şi al comunei Mehadia. Rezervaţia naturală de tip mixt are o suprafaţă de 3.864,80 ha şi este caracterizată prin prezenţa unui relief diversificat, cu nenumărate cascade, zone de chei, avene, pereţi calcaroşi, abrupturi stâncoase şi peşteri.

Printre elementele arboricole ale zonei se remarcă prezenţa pădurilor de foioase şi conifer precum şi arbuşti. Alunul turcesc, vişinul turcesc, garofiţa pitică, lăcrămioara sunt doar câteva exemplare ale minunăţiilor naturii întâlnite aici. Dintre animale şi păsări se pot întâlni aici ursul brun, râsul, vidra, mistreţul, corbul comun, şerparul şi reptile, precum salamandre, şerpi, vipere.

1. Parcul Național Domogled
2. Valea Cernei

Rezervația Iauna - Craiova este situată pe dreapta Cernei, între afluenții Iauna și Craiova, pe teritoriul localităților Cornereva şi Mehadia. Este de tip mixt, geografică și botanică, cu o suprafață de 1.545 ha.

Peștera Ion Bârzoni face parte din același parc național, din categoria peșterilor termale și se numără printre raritățile țării prin depunerile de crustă și speleoteme din gips, pe întinse suprafețe ale pereților și ale planșeului.

Explorată și studiată pentru prima dată în 1962, este o peșteră caldă, lipsită de curenți de aer, cu o deschidere mică orientată spre sud-vest, prin care se ajunge într-o rețea de culoare fosile de 400 m lungime. Acoperită cu coralite, în interiorul ei se face remarcată prezența unor specii de *Sophrochaeta* și miriapode. De asemenea, ceea ce o face deosebită și diferită de celelalte peșteri este împodobirea cu valuri, stalactite și stalagmite, coloane masive și coralite.

Accesul în peșteră este permis și nu necesită echipament special de protecție, ci numai mijloace de iluminare.

Rezervația Belareca se află la cumpăna cu Bazinul Cernei și este o rezervație forestieră de 1.665 ha, cu punct de acces prin satul Bogaltin, urcând spre vârful Arjana.

1. Peștera Ion Bârzoni
2. Rezervația Belareca

Râpa Neagră și ruinele cetății medievale Mehadia

Râpa Neagră

Aparținând depresiunii intramontane Caransebeș Mehadia, rezervația s-a constituit și a funcționat ca bazin de acumulare. Pe acest fond petrografic, apa meteorică a îndepărtat rocile moi și a scos în relief straturile formate din roci dure, realizând o decopertare naturală.

Roca se găsește la suprafață pe tot perimetrul ariei, astfel că nu există forme de vegetație sau de faună specifice acestei arii protejate.

1. Rezervația Râpa Neagră
2. Ruinele cetății medievale Mehadia

Căi de Acces

- DN 6/E70 Orşova-Caransebeş, comuna Mehadia

Ruinele cetății medievale Mehadia

Castrul și așezarea civilă, singurele rămase dintre ruinele Cetății feudale Mehadia.

Conturul castrului încă se distinge pe suprafața terenului, de forma unui patrulater, în unele locuri înălțimea atingând 3-4 m.

Pe vremea lui Iancu de Hunedoara, cetatea a fost folosită ca bastion în lupta cu Imperiul Otoman, iar în 1778 devenise ocupație otomană, însă datorită menținerii dificile a controlului asupra acesteia, s-a decis să i se dea foc.

Primele săpături arheologice în castrul Mehadia au avut loc între anii 1942-1943, realizate de către un colectiv al Universității din Cluj împreună cu alți cercetători. După 1948, cetatea romană nu a mai prezentat interes pentru arheologi, singurele rămase în urma săpăturilor fiind anumite monumente ca statuia zeiței Hecate Triformis păstrată la Muzeul Banatului din Timișoara. Însă, după anul 2000, cercetările asupra castrului și vicus-ului militar de la Mehadia au fost reluate.

Căi de Acces

- DN 6/E70 Orşova-Caransebeş, comuna Mehadia

Statuia Pro Patria

Căi de Acces

- Situată în centrul oraşului, în faţa internatului liceului "Traian Doda", municipiul Caransebeş

Construită din marmură albă de Ruschiţa, de către sculptorul Horvay, statuia se situează în centrul oraşului Caransebeş, în faţa internatului liceului „Traian Doda".

Ridicată în memoria elevilor români căzuţi pe câmpul de luptă în decursul primului război mondial şi dezvelită în 1918, aceasta reprezintă un tânăr îngenuncheat sprijinit în sabie, ce multumeşte divinităţii pentru puterea necesară de a învinge în război.

Statuia este deosebit de expresivă, sculptorul reuşind cu multă măiestrie să înfăţişeze eterna luptă şi victorie a binelui asupra răului.

În Caransebeş se mai poate vizita:

1. **Statuia Generalului Ioan Dragalina,** situată în centrul Parcului Dragalina
2. **Statuia Generalului Traian Doda,** situată în centrul municipiului
3. **Bustul Arhimandritului Dr. Iosif Olariu,** Piaţa Sfântul Gheorghe
4. **Monumentul Luptătorilor Împotriva Comunismului**
5. **Monumentul Eroilor din Revoluţia din Decembrie 1989,** situat în parcul de lângă Biserica Romano-Catolică

1. Statuia Pro Patria
2. Statuia Generalului Ioan Drăgălina

Hanul Poştei Lugoj

Construit în anul 1726, Hanul Poştei este un monument istoric și a fost așezat pe o fundație care datează de la finalul secolului al XVI-lea.

În veacul al XVIII-lea, familia Făgăraş donează clădirea parohiei ortodoxe.

Aici funcționaseră pe vremuri un serviciu de poştalioane, unde se schimbau caii şi un han pentru călători.

În sala mare a acestui monument istoric s-a ţinut şedinţa de pregătire a Marii Adunări de pe Câmpul Libertăţii din Lugoj, din iunie 1848. Aici va activa mulţi ani şi renumitul Coriolan Brediceanu. Breslele meseriaşilor români au ţinut tot în această sală întrunirile lor periodice.

În 1975 clădirea a fost restaurată integral. În prezent, ea adăposteşte sediile parohiei şi protopopiatului, iar la etaj se află Colecția Muzeală a Protopopiatului Ortodox Lugoj. Clădirea este în formă de litera L, cu pivnițe boltite la parter și etaj, iar spre curte prezintă o galerie pe arcade masive de zidărie. La parterul hanului se află un magazin de obiecte bisericești. Din păcate, lipsesc obiectele de artă autentică (icoane pe lemn sau sticlă, ouă încondeiate, manufacturi).

În partea nordică a clădirii, la intrare, se află un panou turistic. Panoul nu este foarte vizibil, ţinând cont că frontul stradal al clădirii se află pe latura nord-estică.

Căi de Acces

- Str. 20 Decembrie 1989 nr. 7, municipiul Lugoj, DN 6/E70 Drobeta Turnu Severin-Caransebeş-Timişoara

1. Hanul Poştei

Biserica ortodoxă Adormirea Maicii Domnului

Biserica a fost construită între anii 1759-1766, ctitorie a obercneazului Gavril Gurean (portretul lui se află pictat pe peretele estic al naosului).

Biserica a fost sfinţită în anul 1766 de către episcopul Ioan Gerogevici, al cărui portret se află pictat pe peretele iconostasului în Sfântul Altar.

Este una din cele mai impunătoare construcţii în stil baroc din Banat.

Are o lungime de 42 de m, o lăţime de 21,5 m, iar înălţimea până la bolţile cupolei (deci fără turnuri) este de 15,7 m. Înălţimea turnurilor este de 57 de m.

Acoperişul bisericii este în formă de semicerc, învelit în foi de aramă de 5 mm. Bulbul turlelor este în stil neobaroc. Uşile sunt adevărate portaluri, având o înălţime de 3,8 m. Pardoseala este pavată cu plăci de kelheim.

Cunoscută şi sub denumirea populară de „Biserica cu două turnuri", lăcaşul adăposteşte cinci clopote. În turnul stâng se găsesc trei clopote, iar în cel drept cele două clopote mari.

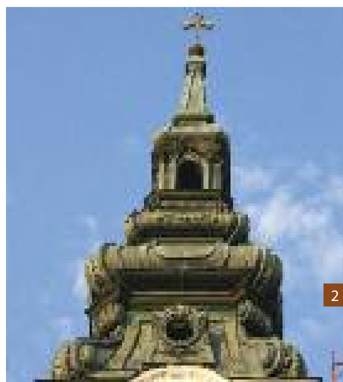
1

Căi de Acces

- Piaţa Victoriei nr. 2, municipiul Lugoj

În spaţiul cu o acustică deosebită al bisericii, renumitul cor „Ion Vidu" al Casei de Cultură a Municipiului Lugoj susţine anual tradiţionalul Concert de Paşti.

1. Biserica ortodoxă Adormirea Măicii Domnului
2. Turnul bisericii Adormirea Maicii Domnului

2

În Lugoj se mai pot vizita:

1. **Statuile lui Coriolan Brediceanu, Traian Grozăvescu, Ion Vidu şi Ion Drăgălina,**
   Str. Brediceanu
2. **Casa scriitorului Ion Popovici Bănăţeanul,**
   Str. Bănăţeanu I. P., nr. 13
3. **Casa poetului Victor Vlad Delamarina,**
   Str. Delamarina V. V. nr. 19
4. **Monumentele funerare ale lui Coriolan Brediceanu, Valeriu Branişte, Victor Vlad Delamarina şi Traian Grozăvescu Lugoj,**
   Str. Făgetului în cimitirul ortodox (cripta capelei)
5. **Teatrul vechi,**
   Str. Bucegi nr. 2

Turnul Bisericii „Sfântul Nicolae”

Căi de Acces

- Piața Victoriei, municipiul Lugoj

Turnul este cel mai vechi monument ortodox din Lugoj, edificat în 1402 de Cătălina, soția banului Nicolae Perian.

Turnul clopotniță în stil baroc datează din anul 1726, când vechea biserică a fost reclădită de Ioan Ratz de Mehadia, administratorul districtelor Lugoj, Caransebeș și Mehadia.

În dotarea bisericii existau la acel moment 14 cărți din care doar 9 sunt amintite în inventar: *Evanghelie* (1746), *Liturghier* (1767), *Apostol* (1743), *Biblie* (1688), *Pravilă* (1652), *Octoih* (1774), *Noul Testament* (1648). Cărțile atestau faptul că slujbele se țineau deja în limbă română. De asemenea, biserica deținea podoabe liturgice, vase de argint, lemn, fier sau aurite, cruci învelite în metal, precum și 2 clopote.

Documente din secolul XVII atestă importanța slujitorilor altarului pentru Biserica Sfântul Nicolae, amintind de protoprezbiterul Lugojului în anul 1717 și de protopopii Spasoe în 1751 și Petru Popovici în anul 1778. Cimitirul din jurul bisericii este cel mai vechi din Lugoj, apărând în documente încă din anul 1791. Acesta avea numeroase cavouri subterane și o gropniță sub biserică.

În anul 1837 se decide ca biserica să rămână în proprietatea locuitorilor de religie greco-ortodoxă. Astfel, între anii 1843-1854, lugojenii hotărăsc construirea unei catedrale în centrul istoric al orașului. Biserica Sfântul Nicolae este demolată în anul 1879, păstrându-se doar turnul-clopotniță.

1. Biserica „Sfântul Nicolae”, turnul-clopotniță

Staţiunea balneoclimaterică Buziaş

Staţiunea este situată în judeţul Timiş, în Depresiunea Buziaşului, pe cursul inferior al Pârâului Valea Salciei, la o altitudine de 108 m.

Staţiunea Buziaş are o climă cu influenţă sub-mediteraneană, specifică climatului Câmpiei de Vest, vânt cald şi uscat primăvara. Staţiunea Buziaş este aşezată într-o regiune de tranziţie între zona de deal şi câmpie piemontană, clima caracterizându-se printr-un regim climatic temperat. Apele minerale de la Buziaş au fost folosite de către daco-romani, localitatea Buziaş fiind atestată documentar în anul 1369.

Descoperirea zăcământului hidromineral (apa minerală şi dioxidul de carbon) s-a produs între anii 1796 – 1805 având un rol deosebit de important în evoluţia aşezării întrucât în 1811 s-a deschis primul sezon balnear organizat, totodată înfiinţându-se staţiunea balneară.

Valoarea terapeutică a apelor minerale a devenit cunoscută în scurt timp, atât în Ungaria, cât şi în ţările vecine, Buziaşul fiind un loc căutat pentru izvoarele sale tămăduitoare. În 1819, Buziaşul este declarat localitate balneară. Până la sfârşitul secolului XIX, tratamentul consta în cură internă, consumul apei minerale fiind de bază (se tratau anemii, afecţiuni ale aparatului urinar, ale colonului, stomacului, ficatului, ale căilor respiratorii, boli ginecologice, boli de nervi etc.). Terapia balneară a fost fundamentată de medici încă din anii 1838.

Izvoarele din staţiune sunt slab concentrate şi conţin o cantitate variabilă de bioxid de carbon, fier, bicarbonaţi, calciu, magneziu. Apele minerale din Buziaş sunt folosite astăzi atât în cura internă, cât şi în cura externă. În cura internă apele se prescriu în gastrite cronice cu hipoaciditate, colecistopatii, pielocistite calculoase sau necalculoase.

Căi de Acces

- DJ 592 Lugoj- Buziaş, oraşul Buziaş

Unul dintre cei mai importanţi factori terapeutici naturali ai staţiunii Buziaş îl reprezintă varietatea de ape minerale utilizate pentru cura externă - ape carbogazoase, bicarbonatate, clorurate, sodice, calcice, magneziene, hipotone, cu un grad de mineralizare de pâna la 6,6 g/l. Acestora li se adaugă mofeta şi bioclimatul sedativ.

1. Izvorul Moş Bizieş

Expoziția Memorială „Traian Vuia”

Expoziția a fost inaugurată pe 8 octombrie 1972 pe meleagurile unde s-a născut și a copilărit pionierul aviației mondiale, inventatorul primelor aparate de zbor, cu sisteme proprii de decolare, propulsie și tren de aterizare.

1

Imagini originale ilustrează succesul zborului efectuat pe câmpul de la Montesson în 18 martie 1906. Este prezentat momentul revoluționar al acestui prim zbor cu mijloacele proprii de bord, important pentru istoria aviației. Expoziția marchează profundul patriotism al inventatorului, reliefând lupta sa antihabsburgică din anii Primului Război Mondial.

Un capitol al expoziției prezintă activitatea publicistică din care răzbat ecourile luptei pentru drepturi ale românilor bănățeni. Este scoasă în evidență activitatea lui Traian Vuia ca membru al Comitetului Național al Românilor de la Paris. Unele exponate atestă faptul că el a fost un militant în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, ca membru al Frontului Național din Paris, sediul ziarului „La Roumanie Libre” aflându-se în locuința sa.

În expoziție se află copii ale unui număr de peste 20 de brevete de inventator obținute în țară sau în Franța, Anglia, Germania, Belgia, SUA. Tot aici este prezentă și o bogată corespondență a savantului cu diferite personalități. Ultima parte a expoziției oglindește momentul întoarcerii sale pe pământul patriei, pe care a iubit-o foarte mult și unde s-a stins din viață.

Căi de Acces

- DN 68A/E673 Lugoj-Făget, comuna Traian Vuia

1. Muzeul Traian Vuia
2. Macheta aeroplanului „Vuia 1”

2

Parcul dendrologic Bazoş

Parcul dendrologic Bazoş cu statut de unicat în România a fost realizat prin efortul contelui Ludovic Ambrozy, ambasador al Imperiului Austro-Ungar în Statele Unite ale Americii.

Între 1909 şi 1914 acesta a amenajat şi a populat pădurea aparţinând moşiei familiei cu zeci de specii botanice provenind de pe continentul nord american, în special de la arboretumul Universităţii Harvard.

Parcul cuprinde rezervaţia propriu-zisă şi zona din jurul rezervaţiei, unde se află: Parcul Mare, Parcul American, o seră şi o pepinieră pentru specii exotice. Aici se găsesc peste 400 de specii de arbuşti exotici care provin de pe 5 continente.

În Parcul American întâlnim plante exotice originare din America, printre care: nucul roşu, paltinul argintiu, paltinul roşu, magnoliul.

Are cea mai completă colecţie de stejari americani şi carya din ţară.

Căi de Acces

- DN 6/E70 Caransebeş-Timişoara, stânga pe DJ 609F, sat Bazoşu-Nou, comuna Remetea Mare

Parcul Bazoş a fost declarat arie protejată pentru ocrotirea biodiversităţii, genofondului, ecofondului şi pentru păstrarea echilibrului ecologic în judeţul Timiş. Face parte din Asociaţia Internaţională a Grădinilor Botanice. Reprezintă una dintre atracţiile turistice ale judeţului Timiş.

În zonă se mai poate vizita:

1. **Locul fosilier Radămăneşti,** DN 6/E70 Caransebeş-Timişoara, dreapta pe DJ 609C, comuna Bara

1. Poieniţă în parcul dendrologic Bazoş

Catedrala Mitropolitană

TIMIŞOARA

VĂLIUG - BĂILE HERCULANE - **TIMIȘOARA** - SÂNNICOLAU MARE
LIPOVA - VLADIMIRESCU - CHIȘINEU CRIȘ

Mândri de România

Timişoara

1

Cunoscută şi sub denumirea de „Mica Vienă", „Oraşul parcurilor" sau „Oraşul trandafirilor", apelative care subliniază farmecul său aparte, Timişoara este oraşul cu cea mai mare moştenire arhitecturală din România, patrimoniul său numărând aproximativ 14.500 de monumente istorice.

Minunatul oraș de pe Bega a fost ridicat pe ruinele fostei fortărețe romane Zambara de către avari, undeva pe la jumătatea anilor 500 e.n. Timişoara încântă prin istoria ei plină de evenimente care au marcat semnificativ dezvoltarea ei ulterioară. Aceasta cunoaşte un impuls deosebit în timpul domniei regelui Carol Robert de Anjou, care în urma vizitei sale din 1307 a ordonat construirea unui palat regal aici. În timpul anarhiei feudale Timișoara devine capitala Ungariei. Apoi, Iancu de Hunedoara transformă orașul într-o tabără militară permanentă și în domiciliu pentru el și familia sa. Astfel, cetatea va rămâne în posesia Corvineştilor până în 1490.

În cele din urmă, după ce în 1552 armata otomană de 160.000 de oameni aflată sub comanda lui Ahmed–Pașa atacă și cucerește cetatea, Timișoara se va afla sub dominație otomană pentru aproape 200 de ani, fiind sub control direct al sultanului și având un statut special, ca cel al orașelor Belgrad sau Buda.

Căi de Acces

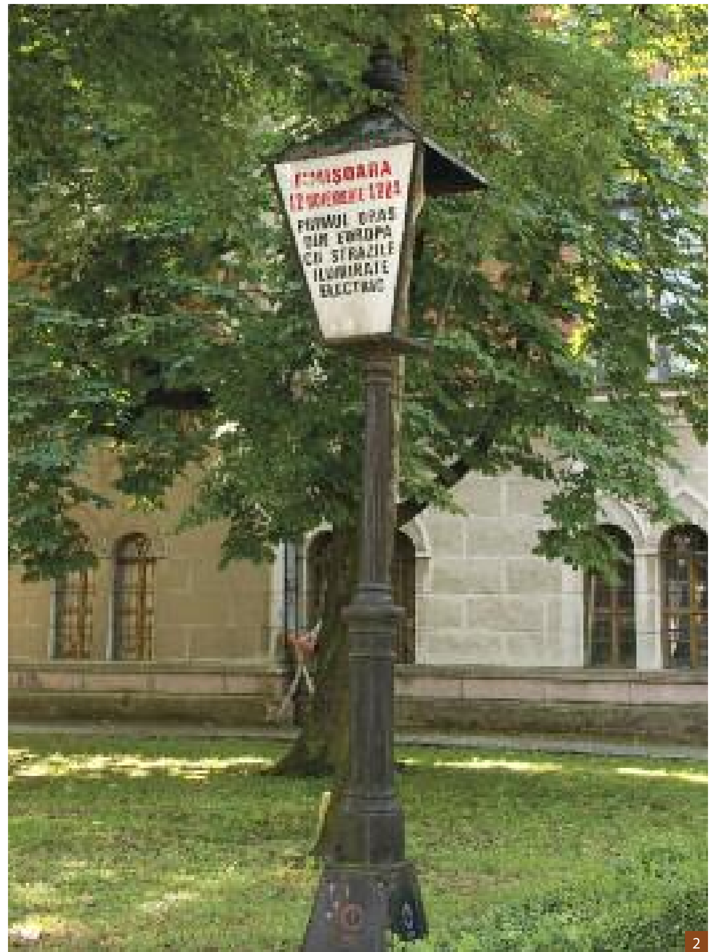
- DN 69/E 671 Arad – Timişoara
- DN6: Lugoj – Timişoara – Cenad
- DN 59A: Timişoara – Jimbolia
- DN 59/E 70: Timişoara - Deta - Moravița

După mai multe tentative, Eugeniu de Savoia cucerește cetatea în 1716, devenind oraș al Imperiului Habsburgic. În 1919 în Timișoara se instaurează, pentru prima oară în istoria cetății, administrația românească.

Este un oraș pionier în mai multe domenii, atât pe plan național, cât și internațional. Astfel, în 1718 aici este atestată prima fabrică de bere de pe teritoriul României; în 1728 încep construcțiile la canalizarea Begăi, cel mai vechi canal navigabil de pe teritoriul României; în 1760 este primul oraș din monarhie cu străzile iluminate cu lămpi; în 1771 apare primul ziar de pe teritoriul actual al României, dar și primul ziar german din sud-estul Europei; în 1854 Timișoara se bucură de primul serviciu telegrafic din România, iar în 1881 Timișoara este primul oraș cu rețea telefonică; în 1884 străzile Timișoarei sunt primele iluminate electric din Europa continentală.

Tododată, Timișoara se poate lăuda cu prima stradă asfaltată, cu primul meci de fotbal european, cu primele proiecții cinematografice din România, dar și cu faptul că este primul oraș european cu trei teatre de stat, român, maghiar și german.

Din punct de vedere turistic, Timișoara este extrem de atractivă. Ceea ce confirmă acest lucru este, în primul rând, patrimoniul cultural ce se caracterizează prin multiculturalitate, unde influențele comunităților etnice sunt mai mult decât evidente. Astfel, peisagistica arhitecturală variază de la stilul baroc, cel predominant, la Art Nouveau, Secession și eclectic, mărturie în acest sens fiind palatele din Piața Victoriei, Baia Publică Neptun sau Casa Brück din Piața Unirii. De altfel, există cartiere care păstrează intactă amprenta diversității etniilor și meșteșugarilor care le-au construit, de influența germană, maghiară și sârbă. Clădirile nu depășesc două etaje, sunt viu colorate și foarte bogat ornate. În cartiere precum Mehala, Iosefin sau Freidorf se păstrează trăsăturile tipice ale satelor tradiționale de șvabi bănățeni: case mari cu front stradal, frumos ornate și cu spații verzi în fața caselor.

2

1. Piața Unirii
2. Muzeul Banatului

Palatul Culturii din Timişoara

1

Situat în centrul municipiului Timişoara, palatul este unul dintre centrele de referință a timişorenilor, fiind un edificiu de mare importanță culturală şi socială.

De o frumusețe arhitecturală deosebită, clădirea Palatului culturii a fost proiectată în anul 1871 de arhitecții vienezi Helmer şi Fellner, în stil renascentist. Frescele din sala de spectacole a palatului au fost realizate de pictorul Theodor Kiriakoff, care a folosit motive şi personaje inspirate din basmele poporului român în construcția imaginilor redate.

Monumentul arhitectural a trecut prin două mari incendii, către sfârşitul secolului al XIX-lea şi în perioada interbelică, fiind renovat de fiecare dată. S-a păstrat integral forma originală a acestuia, dar i s-au adăugat elemente de stil neobizantin, specifice acelor perioade. Elementele renascentiste au rămas vizibile doar pe lateralele clădirii.

În prezent, în interiorul Palatului Culturii îşi desfăşoară activitatea patru mari instituții culturale ale Timişoarei: **Opera Națională Română, Teatrul Național, Teatrul German de Stat şi Teatrul Maghiar de Stat.**

Dacă genul liric era îndrăgit de locuitorii timişoreni încă din secolul al XVIII-lea, din secolul al XIX-lea sălile de spectacol au devenit neîncăpătoare, formulându-se astfel necesitatea înființării unei Opere de Stat. Din nefericire, pentru o perioadă de timp activitatea operei a rămas într-un con de umbră. Însă odată cu constituirea României Mari au fost aduşi la Timişoara artişti renumiți ai vremii şi au fost puse în scenă opere cunoscute, dar şi balete clasice. Astfel, **Opera de Stat** şi-a recăpătat faima şi revigorarea din punct de vedere cultural. În cele din urmă, a fost înființată în anul 1946 Opera Română din Timişoara, printr-un decret regal, pentru ca din 2004 să i se confere titulatura de „Națională", ca o recunoaştere a valorii artistice dobândite în peste şase decenii de activitate.

2

Datând încă din 1753, când s-a amintit de el în cadrul Consiliului Comunal German, **Teatrul Naţional** are o istorie plină de evenimente. Teatrul s-a deschis în anul 1761 şi de-a lungul istoriei sale a suferit de pe urma a mai multe incendii sau avarii în perioade de restrişte.

Teatrul dispune de 982 de locuri, o scenă foarte mare, beneficiază de acces pe cele şase scări, dispune de loje, balcon, vestibule din marmura artificială. Marcarea redeschiderii acestuia s-a făcut odată cu spectacolul regizat şi jucat de către celebra actriţă Lilly Bulandra, în preajma Crăciunului din 1945.

După discuţiile din cadrul Consiliului Orăşenesc din 1757, s-a formulat necesitatea înfiinţării unui **Teatru German**, fiind astfel amenajată la numai un an sala de teatru, în fosta clădire a magistraturii sârbeşti. În 1832 a fost adăugată o aripă clădirii principale, iar în 1874 s-a înfiinţat o societate pe acţiuni în scopul construirii unui teatru în adevăratul sens al cuvântului – pentru folosinţa exclusivă în acest scop. În septembrie 1875 a fost înfiinţat Teatrul german „Franz Joseph" din Timişoara. În formula actuală, Teatrul German funcţionează încă din 1953.

Mijloc de exprimare a culturii minorităţii maghiare, **Teatrul Maghiar** a fost înfiinţat în 1953, fiind implicat de-a lungul timpului în nenumărate acţiuni socio-culturale dedicate timişorenilor. La început, trupa teatrului era constituită din membrii grupului de pe lângă Sfatul Popular, înfiinţat în 1952. Primul spectacol s-a ţinut în mai 1953, debutul având loc cu piesa „Masenca" de Afinogenov, spectacol ce s-a repetat de 95 de ori. Până în 1959 principala preocupare a teatrului a fost completarea colectivului cu tinere talente, ce au jucat piese din dramaturgia autohtonă şi universală. În anul 1990, teatrul a devenit Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely".

Căi de Acces

- Cu intrare de pe str. Mărăşeşti şi str. Alba Iulia, municipiul Timişoara

1. Piata Operei şi Palatul Culturii
2. Palatul Culturii

Castelul Huniazilor (Castelul Huniade)

Căi de Acces

- Piața Iancu Huniade nr. 1, municipiul Timişoara

Maiestuoasa clădire a fost primul castel al huniazilor, fiind construit între 1443-1447 de către Iancu de Hunedoara, peste urmele unui vechi castel din secolul XV.

În perioada ocupației otomane (1552-1716) a fost reşedință a comandanților militari ai Paşalâcului de Timişoara. În timpul recuceririi Banatului de către armata imperială, castelul a fost deteriorat, iar după renovare a devenit cazarmă de artilerie şi depozit militar. Din nefericire, castelul a fost distrus în anul 1849 în timpul asedierii Timişoarei de către revoluționarii maghiari.

Edificiul s-a dezvoltat în jurul unei curți patrulatere cu turnuri de colț. Întreaga construcție cu aspect de cetate este flancată la intrare de doi pilaştri masivi în a căror parte superioară se găseşte câte o colecție de arme specifice Evului Mediu. Partea superioară a fațadei este crenelată, iar turnul este de formă rectangulară. În fața acestuia se găsesc două felinare, sub care este inscripționat, în mai multe limbi, următorul text: „Timişoara a fost primul oraş al Europei, care în 1884, a introdus iluminatul public electric".

Cu o impresionantă istorie, Castelul Huniazilor rămâne cea mai veche clădire a Timişoarei, de o deosebită valoare, adăpostind în prezent Muzeul Banatului.

1. Castelul Huniazilor

Muzee în municipiul Timişoara

Muzeul Banatului

Pornind de la o colecție provenită din donații, descoperiri arheologice întâmplătoare și câteva achiziții, bazele Muzeului Banatului s-au pus în 1872, în urma constituirii Societății de Istorie și Arheologie din Banat.

Un reper bine definit de cultură în Timișoara, oferă vizitatorilor posibilitatea lărgirii orizontului de cunoaștere a realității, un cadru organizat de cercetare și publicare a descoperirilor oamenilor de știință.

Deschiderea sa oficială a avut loc în 1877, perioadă în care patrimoniul muzeului a crescut cu rapiditate. În 1893, secția de istorie a avut de câștigat datorită declanșării unor săpături arheologice, ce au continuat și în deceniile

Căi de Acces

- Piața Huniade nr. 1

următoare. Muzeul a câștigat și o medalie de bronz precum și o diplomă de mulțumire în urma participării la expoziția universală de la Budapesta din 1896.

După 1948, a fost transferat într-o clădire mult mai cuprinzătoare: Castelul Huniazilor, colecțiile îmbogățindu-se cu piese valoroase.

Muzeul cuprinde 4 secții: Secția de Istorie, de Arheologie, de Științele Naturii, precum și Laboratorul Zonal de Restaurare-Conservare. Desfășoară o bogată activitate de păstrare a patrimoniului cultural național, de cercetare și expozițională, derulând chiar și numeroase proiecte cu parteneri din Europa Centrală, Secția de Etnografie fiind transferată în cadrul Muzeului Satului Timișoara.

De asemenea, dispune de cea mai bogată colecție de păsări și de fluturi din această parte a Europei, iar la parter, găzduiește Sanctuarul Neolitic de la Parta, un monument unic în Europa.

Muzeul Militar

Căi de Acces

- Piața Libertății nr. 6

Cunoscut şi sub denumirea de Muzeul Militar Naţional „Regele Ferdinand", a fost constituit în 1923 şi s-a bucurat, de-a lungul timpului, de atenţia şi sprijinul Casei Regale, dar şi a altor personalităţi precum: Radu Rosetti, Vasile Pârvan sau Nicolae Iorga.

1. Muzeul Banatului
2. Muzeul Militar

Cu un bogat patrimoniu format din peste 2000 de obiecte muzeale, muzeul invită la o călătorie în spaţiu şi timp. Turistul are ocazia de a cunoaşte şi admira diferite modalităţi de realizare a acestor obiecte din diferite epoci. Istoria spune că încercarea de păstrare şi conservare a obiectelor cu caracter militar datează încă din perioada lui Alexandru Ioan Cuza, după care în 1893 s-a creat un muzeu al artileriei, iar în 1914 s-a înfiinţat secţiunea militară în cadrul Muzeului Naţional de Istorie.

În prezent, muzeul funcţionează într-o clădire monument istoric, fiind organizat în şase săli: „Decebal", „Evul mediu timpuriu", „Evul mediu", „Mihai Viteazul", „Unirea Principatelor Române şi cele două războaie mondiale" şi „Sala armelor şi a ţinutelor militare".

Patrimoniul muzeului cuprinde hărţi, documente de epocă, machete ale unor monumente istorice, fotografii, ţinute militare, armament, precum şi numeroase materiale documentare.

2

1

Muzeul Satului Bănăţean

Oferind o imagine amplă despre lumea de odinioară a satului bănăţean, muzeul reprezintă istoria Banatului, o mărturie a civilizaţiei populare tradiţionale a românilor, precum şi a minorităţilor naţionale din aceste locuri.

Ideea înfiinţării unui astfel de muzeu îi aparţine lui Ioachim Miloia, fost director al Muzeului Bănăţean între anii 1928-1940. După participarea la deschiderea Muzeului Etnografic al Transilvaniei din Cluj, acesta a cerut acordul de înfiinţare a unui mic muzeu sătesc, în curtea Castelului Huniade, cuprinzând biserici de lemn, cruci de interes istoric şi artistic, case ţărăneşti.

În 1967, în urma insistenţelor celor ce i-au urmat lui Ioachim Miloia la conducere, muzeul a primit actuala suprafaţă de teren, unde s-a dezvoltat Muzeul Etnografic în aer liber al Banatului.

Căi de Acces

- Str. Avram Imbroane nr.1

Constând în 52 de monumente şi mai mult de 2300 de piese etnografice, muzeul oferă în câteva ore de vizitare imagini culturale strânse laolaltă într-un spaţiu expoziţional ce istoriseşte totul despre modul de viaţă bănăţean.

Astfel, avem ocazia de a admira gospodării ţărăneşti, făurite prin dibăcia ţăranului bănăţean de altădată, construcţii autentice din lemn, piatră sau lut, obiecte folosite în desfăşurarea traiului zilnic, o adevarată poartă spre viaţa oamenilor din secolele trecute.

1, 2. Muzeul Satului Bănăţean

Colecţia muzeală a Vicariatului Ortodox Sârb

Aflată în incinta Palatului Episcopal, construit între 1745-1748, Colecţia muzeală se regăseşte la etajul I al Vicariatului Ortodox Sârb. În 1906, clădirea palatului s-a extins pe încă două străzi şi s-a modernizat, purtând amprenta stilului baroc. Colecţia de aici reuneşte obiecte de cult, precum icoanele pe lemn şi pânză de la biserici şi mănăstiri ortodoxe cu portretele episcopilor ortodocşi sârbi, dar şi cărţi vechi, obiecte din argint, toate prezentate în cele şase săli de expoziţie, aşezate în ordine cronologică.

Căi de Acces

- Piaţa Unirii nr. 4, municipiul Timişoara

Palatul Dicasterial

Ridicat între 1855-1860, pe locul unei foste cazarme denumită ulterior Casa Administraţiei Centrale, Palatul Dicasterial adăposteşte în prezent sediul Judecătoriei Timişoara, Tribunalul Timiş si al Curţii de Apel Timişoara.

Construcţia monumentală se întinde de-a lungul a trei străzi şi multă vreme a fost cea mai mare construcţie din oraş. Din punct de vedere arhitectural, se încadrează în stilul romantic, cu elemente de Renaştere Toscană, în speţă florentină, care se regăsesc şi la unele palate din Florenţa.

Impunându-se prin dimensiuni, singularitate şi semnificaţie, edificiul a fost construit pe trei nivele, având la început 273 de birouri, 34 de camere pentru servitori, 34 de bucătării, 65 celare, 27 de magazii, acestea fiind grupate în jurul a trei curţi interioare. Astăzi, clădirea are peste 300 de încăperi dispuse în jurul celor trei curţi interioare. Timişorenii obişnuiau să spună despre această clădire că „are câte o fereastră pentru fiecare zi din an", în realitate Palatul Dicasterial are peste 400 de ferestre.

Căi de Acces

- Piaţa Ţepeş nr. 2A, Str. Eugeniu de Savoya nr. 2, municipiul Timişoara

1. Episcopia Romano-Catolică
2. Palatul Dicasterial

Teatrul de păpuşi şi Filarmonica Banatul

1

Teatrul de păpuşi

Înfiinţat în 1949 ca o secţie a Teatrului de Stat din Timişoara, Teatrul de Păpuşi a purtat iniţial numele celebrului personaj popular Pipăruş Pătru.

În 1954 devine teatru de sine stătător, având ca specific realizarea spectacolelor pentru tineret şi copii. Titulatura de „Teatrul pentru copii şi tineret Merlin" o primeşte în 17 aprilie 2000.

În afară de producerea şi prezentarea spectacolelor pentru tineri şi copii, această instituţie culturală are ca obiect de activitate şi organizarea sau participarea la manifestări culturale specifice de mică sau mare anvergură.

Căi de Acces

- Blvd.16 Decembrie 1989 nr. 6, Piaţa Maria, municipiul Timişoara

Filarmonica Banatul

2

Deşi Filarmonica s-a constituit în 1947, preluând instrumentiştii şi patrimoniul Asociaţiei „Amicii Muzicii", ce fusese înfiinţată în 1920, rădăcinile instituţiei sunt mult mai vechi.

Astfel că în 1821, instituţia funcţiona sub forma unui mic grup de muzicieni şi iubitori de muzică, ce au înfiinţat „Societatea Filarmonică Timişoreană" . Iniţial, societatea a finanţat un cor bărbătesc şi o şcoală de pregătire muzicală, colaborând cu muzicile militare din oraş, până la formarea propriilor instrumentişti, perioadă în care s-au interpretat lucrări vocal-simfonice de prestigiu.

Concertele susţinute au adus la Timişoara mari personalităţi ale muzicii precum *Pablo de Sarasate, Henryk Wieniawski, Joseph Joachim, Johannes Brahms (ca pianist), Jan Kubelik, Eugene Ysaye, Pablo Casals, Arthur Rubinstein, George Enescu*.

An de an, prestigiul acestei formaţii muzicale a crescut, iar în 1950 corul, iniţial bărbătesc, a devenit unul mixt, iar repertoriul acestuia s-a îmbogăţit cu capodopere ale muzicii universale şi româneşti din toate genurile: simfonic, coral, cameral, vocal-simfonic, devenind locul în care multe dintre partiturile celebre erau cântate în primă audiţie.

Căi de Acces

- Blvd. C. D. Loga nr. 2, municipiul Timişoara

1. Teatrul de păpuşi
2. Filarmonica Banatul

Domul romano-catolic şi Palatul Baroc

Domul romano-catolic

Una dintre cele mai reprezentative construcţii baroce ale oraşului şi ale regiunii Banat, Domul mai este cunoscut şi sub denumirea de Catedrala Episcopiei Romano-Catolice din Timişoara.

Locaşul ce poartă hramul „Sfântul Gheorghe" a fost construit în stil baroc între anii 1736-1774, fiind realizat după planurile arhitectului Joseph Emanuel Fischer von Erlach. Construcţia este formată din cărămizi şi decoraţii de piatră şi stuc, în interior remarcându-se uşile de stejar decorate cu grilaje din nichel; cele 9 altare, sculptate de către Johan Muller, în care se găsesc icoane vechi; o orgă în stil Ludovic al XVI-lea şi pictura ce îl reprezintă pe Sfântul Gheorghe.

La decorarea interiorului au participat artişti celebri, printre care: Michael Angelo Unterberger (pictor şi director al Academiei Artelor Frumoase din Viena), pentru pictarea altarului principal (1754); sculptorul vienez Johann Joseph Rossler, pentru executarea statuilor Sfântului Carol Boromeus, Sfintei Theresia şi a perechii de heruvimi care domină ornamentaţia din partea centrală a altarului; precum şi Johann Schopf (1772), pentru decorarea altarelor laterale.

Cu o lungime de 55 m şi o înălţime a navei de aproape 17 m, Domul rămâne una din cele mai importante şi valoroase construcţii existente în zona Banatului.

Palatul Baroc

Unul dintre cele mai valoroase monumente ale Timişoarei, Palatul Baroc reprezintă fosta clădire guvernamentală, construită în anul 1754, care a devenit reşedinţa guvernatorului regiunii Banatului din fostul Imperiu Austro-Ungar.

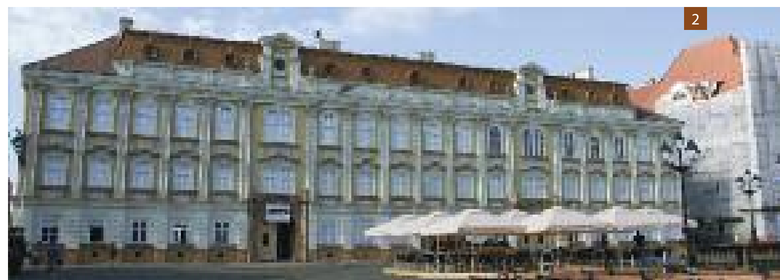
Edificiul de o arhitectură cu totul specială care aminteşte de familiile nobiliare timişorene s-a format prin contopirea şi supraetajarea a două clădiri, în fostul Palat al Vechii Prefecturi. Fântâna de la parter confirmă faptul că odinioară aici se afla o mare curte nobiliară.

Deşi construit în stil baroc vienez, aceste elemente arhitecturale au dispărut la sfârşitul secolului al XIX-lea, în prezent păstrându-se înfăţişarea Casei Comitatului, care a activat în această clădire între anii 1779-1848. La sfârşitul anilor '70 edificiul prezintă semne notabile de deteriorare, dar Muzeul Banatului, devenind noul proprietar al clădirii, începe renovarea. În 2008 aici se deschide Muzeul de Artă.

Căi de Acces

- Piaţa Unirii, municipiul Timişoara

1. Domul romano-catolic
2. Palatul Baroc

Parcul Botanic

Întins pe o suprafaţă de 9 ha, frumosul parc dendrologic, cunoscut şi sub denumirea de Grădina Botanică, conţine o mare varietate de specii arboricole.

Primele planuri ale parcului au fost elaborate în 1966, de către arhitectul Silvia Grumeza. În perioada 1986-1990 în parc s-au plantat 1650 de specii de plante după criterii fitogeografice şi estetice, plante aduse din toată ţara, din colecţii particulare sau schimburi internaţionale de seminţe. A fost declarat prima dată rezervaţie ştiinţifică în anul 1995.

În interiorul parcului sunt cuprinse mai multe sectoare: cel ornamental în care se găseşte flora României, cu subsectoarele fitogeografice flora şi vegetaţia forestieră, flora Banatului şi flora Dobrogei, flora mediteraneană, flora Americii de Nord, flora Asiei (cu subsectorul grădina japoneză), sectorul sistematica plantelor, sectorul plante medicinale şi sectorul flora tropicală.

1, 2 Parcul botanic

Căi de Acces

- Str. Gheorghe Dima nr. 5, municipiul Timişoara

Astăzi, aici se mai găsesc doar 218 de specii din cele peste 1.000 iniţiale, însă parcul deţine specii de colecţie, ce nu se regăsesc în celelalte parcuri ale oraşului.

Statuia Sfintei Treimi

Denumită popular şi „Coloana Ciumei", monumentul din Piața Unirii a fost înălțat în memoria celor răpuşi de ciumă în perioada 1738-1739.

Realizată în gresie la Viena în stil baroc, statuia a fost ridicată la un an de la epidemie, cu ajutorul administrației locale de la acea vreme, prin consilierul Johann Anton Deschan von Hannsen, care a fost şi inițiatorul şi finanțatorul realizării monumentului.

Căi de Acces

- Piața Unirii, municipiul Timişoara

Sculptura realizată în acord perfect cu elementele arhitecturale ale Pieței Unirii înfățişează o coloană înaltă, de formă triunghiulară, înconjurată de nori, având în vârf statui ce reprezintă Sfânta Treime: Dumnezeu Tatăl, Iisus Hristos şi porumbelul ce îl simbolizează pe Sfântul Duh. Cei Trei țin o coroană deasupra capului Fecioarei Maria.

La bază sunt statuile Sfântului Ioan de Nepomuk, protectorul Banatului, a regelui David şi a Sfintei Barbara, ocrotitoarea minerilor. Mai jos de acestea, se regăsesc alte trei statui aşezate pe colțurile postamentului din piatră, reprezentându-i pe Sfinții Rochus şi Sebastian, protectori împotriva bolilor grave, dar şi pe Sfântul Carol Boromeus, patronul dragostei.

Pe cele trei laturi se mai pot vedea sculpturi în relief, reprezentând cele trei calamități - războiul, foametea şi ciuma, care au lovit Banatul secolului al XVIII-lea.

1. Statuia Sfintei Treimi

1

2

Cazinoul Militar

Una din cele mai importante construcţii militare ale Timişoarei din secolul XVIII a fost finalizată în 1775 şi extinsă de-a lungul timpului cu încă un nivel şi o terasă.

În trecut găzduia balurile ofiţerilor în Sala mare de festivităţi, jucând un rol important în viaţa socială a acestora. În 1924 aici a fost organizată Expoziţia de trandafiri la care a fost prezentat pentru prima dată trandafirul negru şi albastru. Din 1996, găzduieşte Muzeul şi Cercul Militar.

Muzeul Militar este amenajat în şase săli în care sunt expuse peste 2000 de obiecte: machete ale unor monumente istorice, fotografii, armament şi ţinute militare, hărţi, documente de epocă.

Edificiul este considerat astăzi monument istoric şi rămâne unul din cele mai importante obiective turistice ale Banatului, demne de vizitat.

Fântâna punctelor cardinale

Fântâna punctelor cardinale este un important punct de reper timişorean şi o deosebită atracţie turistică. Pe timpul verii, apa este aruncată la câţiva metri înălţime, obţinându-se astfel un efect vizual fantastic.

Căi de Acces

- Piaţa Libertăţii nr. 7, municipiul Timişoara

Ulterior anilor 1990, poarta Bastionului prin care a fost prins acest cadru a fost modificată pentru a găzdui un magazin comercial. Astfel, deschiderea bolţii a fost micşorată, iar cărămida veche acoperită cu tencuială. Astăzi acest magazin nu mai există, poarta fiind folosită ca element decorativ.

Înconjurată de o fâşie verde de gazon, fântâna îndulceşte un pic atmosfera încordată a traficului timişorean, oferind posibilitatea trecătorilor să se delecteze cu sunetul plăcut al apei şi cu imaginea jeturilor care se ridică spre cer.

1. Fântâna punctelor cardinale
2. Cazinoul Militar

Primăria Veche şi Bastionul Cetăţii

Bastionul Cetăţii

Bastionul Maria Therezia a fost construit între anii 1730-1735 şi este cea mai mare bucată de zid păstrată din vechea Cetate a Timişoarei. Astăzi este folosit ca pasaj, dar găzduieşte şi două expoziţii permanente ale Muzeului Banatului, cea de Tehnologia Informaţiei şi Comunicaţiilor şi „Vioara - o pasiune de o viaţă", precum şi Secţia de Etnografie a Muzeului Satului.

Primăria Veche

Reper deosebit de important în itinerariul arhitectural al oraşului, clădirea Primăriei Vechi a fost construită între anii 1731-1734, după ce coloniştii germani care au obţinut dreptul exclusiv de a locui în cetate, cer autorităţilor o primărie a lor.
Vechea primărie a fost ridicată pe locul unei foste băi turceşti din 1716, fapt pentru care în dreapta intrării se află o inscripţie în limba arabă pe o tablă de marmură ce conţine următoarele: „Anul ridicării acestei băi, din timpul de groază sub Ibrahim Ehan, Hedşa 1053”.

Clădirea a fost refăcută în 1872, faţada fiind redecorată în stil renascentist, moment în care s-a schimbat şi emblema localităţii, Timişoara devenind oraş liber regal.

Căi de Acces

- Piaţa Libertăţii nr. 1, municipiul Timişoara

Structurată pe trei nivele (un parter înalt şi două etaje), Primăria Veche se remarcă prin poarta monumentală deasupra căreia se află un balcon şi patru ferestre arcuite.

Căi de Acces

- Str. Popa Şapcă, Str. Proclamaţia de la Timişoara, str. Vasile Goldiş, Blvd. Take Ionescu, municipiul Timişoara

1. Primăria Veche
2. Bastionul Cetăţii

Catedrala Mitropolitană Ortodoxă Română a Banatului

Căi de Acces

- Blvd. Ferdinand nr. 1, municipiul Timişoara

Catedrala Mitropolitană a fost construită între anii 1936 și 1940 și este cel mai mare edificiu religios din Timișoara.

Catedrala cu hramul „Trei Ierarhi" se deosebeşte prin stilul arhitectural unic, de dimensiuni impresionante, care îmbină tradiția religioasă română cu cea bizantină-moldovenească. Stilul, cu firide sub streșini, cu bolte înstelate în interior, cu discuri lăcuite într-o multitudine de culori, poate fi găsit la mănăstiri precum Cozia sau Prislop, tipice secolului al XIV-lea.

În turnurile catedralei sunt așezate șapte clopote mari, deosebit de puternice, care au o greutate totală de 8.000 kg. Acestea au fost confecționate dintr-un material adus din insulele Sumatra și Borneo, iar armonizarea lor a fost făcută de compozitorul Sabin Drăgoi.

Pridvorul deschis al catedralei este susținut de șase coloane mari din marmură, așezate pe câte un soclu pătrat. Intrarea în pridvorul închis se face prin trei uși masive în două canaturi, frumos sculptate, atât pe fața exterioară, cât și pe cea interioară.

Iconostasul catedralei impresionează printr-o sculptură realizată de Ștefan Gajo. Sculptura mobilierului este opera lui Traian Novac. Între anii 2003-2006, pictura catedralei mitropolitane a fost restaurată redobândind astfel strălucirea originală.

Catedrala Mitropolitană adăpostește la subsol o bogată colecție de artă bisericească bănățeană veche și o valoroasă colecție de icoane. De asemenea, aici se află și moaștele Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș, protectorul ortodocșilor români din Banat. Aici pot fi văzute manuscripte românești timpurii precum „Noul Testament de la Bălgrad" din 1648 sau „Cazania lui Varlaam" din 1643.

1. Catedrala Mitropolitană Ortodoxă Română a Banatului

Casa Eugen de Savoya

1. Casa Prințului Eugeniu de Savoya

Casa Prințului Eugeniu de Savoya datează din prima jumătate a secolului al XIX-lea, mai exact din anul 1817, fiind construită pe locul uneia dintre porțile Cetății Timișoara, Poarta Forforosa.

În anul 1716 trupele austriece conduse de Eugeniu de Savoya au trecut prin această poartă, alungându-i pe turci. Edificiul a fost construit în amintirea perioadei istorice glorioase în care turcii au fost învinşi, fiind ridicată pe locul vechilor şanțuri turceşti.

Pentru o perioadă de timp casa a avut rolul de aşezământ de rugăciune evreiască, fiind demolată în anul 1817. Noua clădire are două etaje, iar deasupra uşii este reprodusă imaginea Porții Forforosa, protejată de sticlă.

Căi de Acces

- Str. Eugeniu de Savoya nr. 24, municipiul Timişoara

În Timişoara se mai pot vizita:

1. **Biserica Romano Catolică,** Piața Romanilor nr. 2
2. **Fântâna cu „apă sacră" din Piața Unirii**
3. **Vechea Catedrală Ortodoxă**
4. **Palatul Administrativ,** Blvd Revoluției nr. 17

Biserica sârbească

Între anii 1744-1748 se construieşte Biserica Episcopală Ortodoxă, pe amplasamentul vechilor fortificații existente în secolul al XVI-lea și demolate după 1740.

Ansamblul arhitectural al locaşului de cult a fost executat în stil baroc, cu unele elemente clasiciste, integrate la începutul secolului al XIX-lea. Fațada principală, orientată către strada Ungurianu, este predominant clasicistă, cu unele elemente baroce. În interiorul criptei se găsesc mormintele a șapte episcopi și 21 de ctitori ortodocşi.

Biserica, având hramul „Înălțarea Maicii Domnului", înlocuieşte o biserică mai veche, care a fost amenajată în fosta moschee Seidi Ahmed, amplasată pe actuala stradă Gheorghe Lazăr, la mijlocul distanței între intersecțiile cu străzile Ungureanu şi respectiv Mărăşeşti. Această primă biserică a fost distrusă de un incendiu la 1737.

Căi de Acces

- Str. Ungurianu nr. 12, municipiul Timişoara

1. Interior Biserica Sârbească
2. Biserica Sârbească

Observatorul astronomic

Înființat pe 7 decembrie 1962, Observatorul Astronomic Timişoara este un institut de cercetare de referință din Timişoara.

Edificiul a fost ridicat cu ajutorul a 11 studenți de la Facultatea de Construcții din Timişoara, care au fost îndrumați de doi zidari cu experiență. Un ajutor însemnat a fost dat şi de către studenții de la Institutul Pedagogic.

Clădirea observatorului cuprinde o construcție cilindrică cu trei nivele: un subsol, la parter un laborator şi deasupra lui sala pentru instrumentul ecuatorial acoperit cu o cupolă rotativă. Având un diametru impresionant de 6 m, cupola reprezintă un utilaj pretențios şi costisitor.

Atașată turnului, a fost construită şi o anexă, în interiorul căreia se găsesc antreul, camera obscură, grupul sanitar, biblioteca şi atelierul mecanic. Aceasta prezintă o formă paralelipipedică cu un singur nivel, cu terasă de observație orientată spre sud, este deplasată spre est față de turnul cupolei ca să lase loc de observație şi spre nord.

Căi de Acces

- Piața Axente Sever nr. 1, municipiul Timişoara

1. Observatorul astronomic
2. Telescopul observatorului astronomic

Canalul Bega

Canalul Bega reprezintă primul canal navigabil construit în România, lungimea totală navigabilă a acestuia era de 44 km pe teritoriul României şi 72 km pe teritoriul Serbiei.

Canalizarea Râului Bega sau Begheiului a început în 1728 în amonte de Timişoara, când contele Mercy a dispus săparea unui canal care să contribuie la asanarea terenurilor inundabile din jurul Timişoarei. În 1739, inginerul olandez Fremaut continuă canalizarea intervenind cu diguri pentru reglementarea cursului Begheului.

În 1869, pe canalul Bega se fac primele curse de pasageri. Timişoara devine astfel primul oraş din România ce utilizează acest mijloc de transport în comun. Transportul de pasageri pe canal a cunoscut un vârf de circa 500.000 pasageri în anul 1944, navele de pasageri fiind retrase în anul 1967. O mică parte rămâne navigabilă pe raza municipiului Timişoara pentru un număr mic de nave de agrement.

Căi de Acces

- DN 69/E 671 Arad – Timişoara
- DN6: Lugoj – Timişoara – Cenad
- DN 59A: Timişoara – Jimbolia
- DN 59/E 70: Timişoara - Deta - Moraviţa

1. Canalul Bega

Rezervaţia naturală Mlaştinile Umede de la Satchinez

Supranumită „Delta Banatului” este o rezervaţie naturală ornitologică ce se întinde pe 242 ha, reprezentând astăzi una dintre ultimele porţiuni mlăştinoase, întinse din Valea Ierului.

Aici trăiesc 40% dintre speciile de păsări întâlnite pe teritoriul României. Datorită structurii geomorfologice ale straturilor aluvionare, aici s-au format terenuri mlăştinoase intercalate de băltiri la suprafaţă, fâneţe umede şi sărături. Excesul de umiditate al acestor zone a fost întreţinut permanent prin izvoare proprii de apă arteziană şi termală, periodic prin precipitaţiile tipice de sezon şi, în mod deosebit, prin revărsările pârâurilor, cu ocazia debitelor excesive.

În aceste habitate umede au convieţuit speciile de floră şi faună specifice. Pe lângă bogăţia piscicolă şi cinegetică a Văii Ierului s-au semnalat aglomerări de păsări acvatice. Rezervaţia atrage un număr însemnat de specii acvatice şi nu numai, atât în perioada cuibăritului, cât şi în perioada de migraţie.

Căi de Acces

- DN 6 Timişoara-Sânnicolau Mare, dreapta DJ 693, comuna Satchinez

1. Rezervaţia naturală Mlaştinile Umede de la Satchinez

Staţiunea Băile Călacea

Staţiune balneo-climaterică de interes general, principalii factori naturali de tratament din Băile Călacea sunt climatul şi apele minerale bicarbonatate şi clorurate.

Suprafaţa de peste 15 ha a staţiunii (din care 14 ha de parc, ce cuprinde şi o pădure de salcâm) include şi un lac cu nuferi albi şi raţe sălbatice. Staţiunea se află într-o regiune de influenţe climaterice temperate şi oceanice, prezentând o temperatură medie anuală de 11°C. Apele termale de aici au 38-39°C.

Acestea au fost descoperite cu ocazia unor foraje făcute în zonă în anul 1880. Indicaţii terapeutice: tratarea afecţiunilor reumatismale degenerative (spondiloze, artroze, poliartroze, coxartroze), tratarea afecţiunilor căilor urinare (litiaza renală necomplicată, stări de după infecţii urinare).

Căi de Acces

- DJ 693, comuna Orţişoara

1. Staţiunea Băile Călacea

În zonă se mai pot vizita:

1. **Rezervaţia Sărăturile de la Diniaş,** DN 59/E70 Timisoara-Deta, dreapta DJ 591 care se continuă cu DJ 591A până în sat Diniaş, comuna Peciu Nou
2. **Expoziţia de etnografie şi artă populară,** DN 59/E70 Timişoara-Deta, dreapta pe DJ 693B, oraşul Ciacova
3. **Expoziţia de istorie locală,** DJ 693B, oraşul Ciacova
4. **Expoziţie de arheologie şi istorie locală,** DN 59/E70 Timişoara-Deta, oraşul Deta
5. **Muzeul etnografic Giarmăta,** DJ 691 Timişoara-Lipova, comuna Giarmăta.

Sânnicolau Mare, centrul orașului

SÂNNICOLAU MARE

VĂLIUG - BĂILE HERCULANE - TIMIȘOARA - **SÂNNICOLAU MARE**
LIPOVA - VLADIMIRESCU - CHIȘINEU CRIȘ

Mândri de România

Sânnicolau Mare

Purtând numele protectorului său Sfântul Nicolae, localitatea Sânnicolau Mare este cel mai vestic oraş al României şi al judeţului Timiş.

Oraşul este atestat documentar cu numele de Sân-Nicolau, după numele mănăstirii de aici care apărea cu hramul „Sfântul Nicolae" în *Diplomele privilegiate regale* din secolul al XIII-lea. Cu toate acestea cercetările arheologice au scos la iveală dovezi care atestă că vatra satului a fost locuită încă din epoca bronzului. Ulterior, romanii au ridicat aici un castru.

Căi de Acces

- DN 6 Timişoara-Sânnicolau Mare

Aici a fost descoperit în 1799 un tezaur medieval timpuriu, compus din 23 de obiecte din aur, din vremea voievodatului lui Glad, dar care este expus în prezent la Viena.

2

1. Sânnicolau Mare, centrul oraşului
2. Piesă din cadrul tezaurului medieval timpuriu expusă la Viena

Castelul Nako

Construcția castelului a fost începută de către groful Nako Kalman în anul 1864, devenind în scurt timp centrul activităților culturale şi politice din oraş.

Monumentul arhitectural a fost realizat în stil neoclasic cu elemente romantice, specifice secolului al XIX-lea. În interiorul acestuia a fost amenajat şi un veritabil muzeu în care erau expuse obiecte de valoare din colecția personală a familiei Nako. Colecția era alcătuită din 5.000 de volume din biblioteca familiei şi un altar Cinquecento. Alături de aceste obiecte valoroase, în interiorul castelului au fost expuse numeroase picturi realizate de mari maeştri ai perioadei şi diverse obiecte decorative. În camera cu trofee vânătoreşti erau expuse trofeele nobilului.

Toate aceste obiecte valoroase şi multe altele s-au pierdut însă după anul 1919, când începând cu 1920, Castelul Nako îşi schimbă proprietarii la intervale de cel mult două decenii. I s-au dat diverse întrebuințări, în funcție de regimurile politice care se succedau cu repeziciune. Castelul a ajuns să fie folosit inclusiv ca sediu al gărzii fasciste, clădirea devenind în mod special cazarmă şi depozit de arme. Într-un final, pe timpul comunismului ajunge internat al şcolii agricole, deteriorarea interiorului castelului accentuându-se în această perioadă. Din 1974 este amenajată în incinta palatului Casa de Cultură, funcție păstrată până astăzi, găzduind expoziții, spectacole şi conferințe. În prezent, Castelul Nako găzduieşte şi Muzeul de Istorie şi Arheologie.

Căi de Acces

- Str. Republicii nr. 15, orașul Sânnicolau Mare

1. Castelul Nako

Biserica romano-catolică

Fost locaş de cult al comunităţii de germani şvabi din regiune, Biserica a aparţinut de Parohia Cenad (localitate din judeţul Timiş) până în anul 1918, fiind şi cea mai înaltă şi impunătoare clădire din centrul oraşului.

Biserica romano-catolică a fost construită în anul 1824 de către contele Nako. Până la construirea bisericii, slujbele se ţineau într-o capelă, aşezată în mijlocul Comunei Germane. Biserica tencuită în stil romanic renaşcentist a fost zidită din cărămidă arsă, după planurile arhitectului Mar din Viena. Are o lăţime 50 m în exterior, 25 m în interior, iar înălţimea turnului este de 64 m. Zidurile au o grosime de 8 m, iar în interior prezintă două rânduri de coloane puternice de cărămidă de 140 cm diametru, ce susţin bolta semicilindrică „borceaux".

Biserica are patru altare de marmură, închinate Sfintei Tereza, Sfântului Ioan Nepamuk, Sfintei Ana şi Sfântului Antonie. Sub altarul principal se află o criptă mare, în care sunt înmormântaţi şi membrii ai familiei Nako.

Căi de Acces

- Str. Independenţei nr. 2, oraşul Sânnicolau Mare

În Sânnicolau Mare se mai pot vizita:

1. **Expoziţia memorială Bela Bartok,**
   Muzeul a fost înfiinţat în anul 1981 cu scopul de a deservi unei expoziţii de panouri şi vitrine cu fotografii şi documente originale din viaţa şi activitatea compozitorului Bela Bartok, ce a trăit între anii 1881-1945.
   Str. Republicii nr. 15
2. **Biserica Sârbească Adormirea Maicii Domnului,**
   Str. Republicii nr. 3
3. **Aşezare din Epoca Bronzului**
4. **Aşezare romană**
5. **Aşezarea medievală Selişte**

1. Interior Biserica romano-catolică
2. Biserica romano-catolică

Muzeul vinului

1

Căi de Acces

- DN 59C Sânnicolau Mare-Jimbolia, comuna Teremia Mare

În zonă se mai pot vizita:

1. **Muzeul de Istorie şi Muzeul Pompierilor,** DN 59C Sânnicolau Mare-Jimbolia, comuna Teremia Mare
2. **Expoziția memorială Ştefan Jager,** DN 59C Sânnicolau Mare - Jimbolia, oraşul Jimbolia
3. **Casa memorială Nikolaus Lenau,** DJ 594 nord de localitatea Jumbolia şi dreapta pe DJ 594B, comuna Lenauheim din Jimbolia.

Muzeul Vinului are la bază tradiția şvabilor din sat, foarte pricepuți în cultivarea viței de vie şi obținerea vinului şi a coniacului de Teremia.

1. Capac de butoi
2. Butoi de vin
1. Muzeul Pompierilor
2. Exponate din Muzeul Pompierilor

În muzeu sunt expuse unelte specifice viticulturii şi prelucrării vinului, cum ar fi pluguri de lemn cu brăzdare din metal forjate manual, prese pentru stors struguri, vermorele pentru stropit via, cleşti cu o vechime de peste două sute de ani, o unealtă de altoit via, butoaie pentru păstratul vinului, unelte pentru execuția acestor butoaie.

2

3

4

Ruinele Mănăstirii Cisterciene de la Igriş

1

Căi de Acces

- DJ 682 Sânnicolau Mare-Lipova, stânga pe DJ 682E, sat Igriş, comuna Sânpetru Mare

2

3

Mănăstirea Igriş a fost o mănăstire medievală de călugări cistercieni care a funcţionat în Regatul Ungariei.

Abaţia a fost întemeiată de călugări de la Pontignz, Franţa, în anul 1179. Biblioteca acestei mănăstiri este prima bibliotecă atestată documentar pe teritoriul actual al României. Mănăstirea a fost distrusă în timpul invaziei tătare din 1241 şi reconstruită ulterior, pentru ca într-un final să fie ruinată în timpul ocupaţiei otomane. Urmele mănăstirii au fost identificate în partea de vest a localităţii Igriş.

1. Robert of Molesme - Fondatorul ordinului cistercian
2. Bucată de coloană din ruinele fostei abatii cisterciene
3. Roza cistercienilor

Vedere de ansamblu, Lipova

LIPOVA

VĂLIUG - BĂILE HERCULANE - TIMIȘOARA - SÂNNICOLAU MARE
LIPOVA - VLADIMIRESCU - CHIȘINEU CRIȘ

Mândri de România

Lipova

Situat în zona de contact dintre Munţii Zarandului şi Dealurile Lipovei, oraşul Lipova este străbătut de Râul Mureş, care desparte localitatea în două: Lipova propriu-zisă pe malul stâng, Radna şi Şoimoş pe malul drept.

Cetatea Lipovei a fost clădită în timpul domniei lui Bela al IV-lea (1235 - 1270). Prima menţiune documentară a oraşului este din 1245, reprezentând actul prin care regele dădea ordin să fie refăcută cetatea distrusă de invazia tătară din 1241.

Fiind amplasată pe râul Mureş, Lipova a fost permanent disputată de habsburgi şi de otomani. Între 1552 - 1595 şi 1613 – 1718, a ajuns sub dominaţie turcească, dar din 1718, odată cu semnarea Păcii de la Passarowitz, oraşul a revenit definitiv în mâna habsburgilor. Lipova reprezintă astăzi una dintre puţinele localităţi stăpânite de turci în care s-au mai păstrat urme ale acestora.

Căi de Acces

- DJ 682 Sânnicolau Mare-Lipova

1. Mănăstirea Maria Radna
2. Interior Mănăstirea Maria Radna

Muzeul Orăşenesc Lipova

Muzeul a fost înfiinţat în anul 1952 şi a aparţinut omului politic Sever Bocu, fiind găzduit de Castelul Misici.

Muzeul încă îşi păstrează piesele originale de mobilier, obiecte autentice, cărora le-a fost înlocuită doar tapiţeria, iniţial lucrată manual. S-au mai păstrat parchetul, şemineul din marmură de Carrara, sobele de teracotă, candelabrele şi oglinzile din cristal ce au fost aduse din Viena de către Sever Bocu după 1930. Dintre cele 8 săli ale muzeului se remarcă în special Salonul „roşu” şi Salonul „galben”, ambele având o tapiserie în culorile amintite.

Eleonora Costescu şi Vasile Varga donează muzeului lucrări de artă românească şi universală (Ioan Andreescu, Ştefan Luchian, Nicolae Tonitza, Gheorghe Petraşcu, Theodor Pallady, Dimitrie Ghiaţă), pictură flamandă, italiană, engleză, franceză, maghiară şi obiecte de artă decorativă – argintărie, porţelan, sticlărie, mobilier.

În cadrul secţiei de istorie sunt expuse o seamă de descoperiri arheologice provenite din aceste părţi. Alte două săli sunt dedicate evului mediu, iar o sală este dedicată evenimentelor revoluţiei de la 1848-1849. Ultimele trei săli cuprind secţia etnografică, familiarizând vizitatorul cu etnografia şi arta populară din Valea Mureşului.

Căi de Acces

- Str. Gheorghe Doja, oraşul Lipova

1, 2. Muzeul Orăşenesc Lipova

Biserica Ortodoxă Adormirea Maicii Domnului

Căi de Acces

- Str. 9 Mai nr. 3, oraşul Lipova

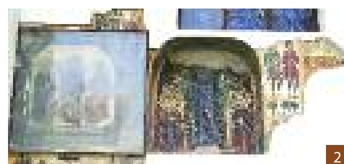
Biserica Ortodoxă Adormirea Maicii Domnului este o capodoperă a artei feudale româneşti.

A fost construită în trei etape, în secolul al XIV-lea (pe la 1338) fiind ridicate pronaosul și aproximativ jumătate din actuala navă în stil bizantin. După câte se ştiu despre această perioadă, se pare că a fost ridicată pe cheltuiala cnejilor români din Valea Mureşului și poate, potrivit tradiției, chiar a lui Basarab I, domnul Ţării Româneşti.

Comunitatea românească din Lipova era semnificativ de puternică şi investind sume considerabile, a prelungit biserica în 1797 până a luat forma actuală. În anul 1928 i s-au adăugat galeriile din interior. Exteriorului bisericii şi turnului li s-au adăugat la sfârşitul secolului al XVIII-lea elemente de stil baroc și rococo.

Biserica dispune de valori picturale deosebite. Frescele din nava veche, situate lângă intrare, au fost datate de către Nicolae Iorga în jurul anului 1500, asemănătoare cu cele de la Mănăstirea Viforâta (sec. XV) din Țara Românească. În 1732 cea mai mare parte a zidurilor, atât în interior, cât şi în exterior au fost acoperite de splendidele fresce ale pictorului Nedelcu, lucrate în stil bizantin. În exterior picturile au fost acoperite cu tencuială, fiind parțial dezvelite începând cu anul 1928, împreună cu străvechea poartă a „Eternității".

Dintre picturile ce se află pe iconostas, unele aparțin lui Pocroniu (sec. XVIII), iar cele mai însemnate sunt datorate lui Ștefan Tenetchi-Ponerechiu, dintre care „Sfântul Ioan Botezătorul", pictată în 1785. De interes deosebit este tronul arhieresc frumos sculptat, adus din Moldova.

1. Biserica Ortodoxă Adormirea Maicii Domnului
2. Picturi exterioare

Bazarul turcesc

Unic pe teritoriul românesc, Bazarul turcesc este una din cele mai vechi clădiri ale oraşului.

Căi de Acces

- Piaţa Republicii nr. 6, oraşul Lipova

Este o clădire impunătoare, cu provenienţă din a doua etapă a stăpânirii otomane (1613-1716) şi figurează în catalogul monumentelor Semilunii în lume. Bazarul era folosit pentru schimbul de produse de către comercianţi, proveniţi din cele trei ţări române, precum şi din ţări din centrul Europei.

Clădirea este străjuită de 8 pilaştri masivi cu aspect cilindric, legaţi între ei cu arcade. În centrul clădirii se găseşte un frontispiciu triunghiular, decorat cu 5 discuri ceramice figurale care par a fi de provenienţă mai târzie. În spatele coloanelor există un larg pasaj, unde comercianţii, potrivit datinei orientale, expuneau marfă la îndemâna cumpărătorilor. Încăperile bazarului au fost transformate în timp şi adaptate altor cerinţe. Sub bazar însă se mai păstrează o uriaşă pivniţă, folosită iniţial pentru magazii.

În Lipova se mai pot vizita:

1. **Monument La Ruga,** *Monument de piatră şi marmură ridicat în anul 1933, La Ruga aminteşte de mişcările populare din anul 1744, îndreptate împotriva unirii cu Roma şi împotriva stăpânirii habsburgice*
2. **Vechea şcoală românească Lipova**
3. **Monumentul Eroilor Români şi Francezi din Războiul pentru Reîntregire**
4. **Monumentul Eroilor Români din Al doilea Război Mondial**
5. **Biserica Buna Vestire,** Str. Principală nr. 132

1. Pilaştrii cu arcade
2. Bazarul turcesc

Mănăstirea şi Biserica de pelerinaj Maria Radna

Ridicată în stil baroc, mănăstirea datează din anul 1551 și a fost întemeiată de călugării franciscani veniți din Bosnia.

În interiorul mănăstirii se găseşte icoana Sfintei Maria, o lucrare în stilul Renaşterii târzii – secolul XVII, care este aşezată în altarul principal din marmură de Carrara. În spatele altarului este aşezat un tablou al „Bunei vestiri" de I. Roskovics (1891), iar în navă se găsesc opt altare în stil baroc, datând din secolul al XVII-lea.

Mânăstirea poate fi observată de la mari distanţe, deoarece este aşezată pe o colină. În plus, înălțimea turnurilor terminate în cruci ajunge să depășească 50 m înălțime.

Prima biserică a fost construită în anul 1520, dar a fost distrusă în repetate rânduri de către turci. Piatra de temelie a celei păstrate până astăzi a fost pusă la 7 iunie 1756. Biserica de formă dreptunghiulară este construită din piatră şi cărămidă, cu absida orientată către nord-vest şi pronaos supra-lărgit ca urmare a celor două turnuri-clopotniță ce-i flanchează orientarea sud-est.

Nivelele 2 şi 3 au ferestre spre sanctuar, decorate cu elemente baroce la nivelul 2 şi simple la nivelul 3. Uşa ce dă spre parter este sculptată şi cu ancadrament baroc. La apus, sanctuarul dinspre coridor comunică cu sanctuarul de la parter, iar celelalte două nivele sunt identice cu cele din nord.

Căi de Acces

- Piața Avram Iancu nr. 1, oraşul Lipova

Altarul principal are trei ferestre, cea din mijloc fiind mai mică şi rotundă. Toate trei ferestrele sunt cu vitralii. Laturile longitudinale ale navei sunt prevăzute cu câte trei absidiale în grosimea zidurilor, care adăpostesc câte un altar. Peretele de legătură al navei cu sanctuarul este rotunjit în ambele părți şi adăposteşte câte un altar în fiecare. În total, biserica are 8 m, altare secundare şi unul principal din marmură albă de Carrara.

1. Mănăstirea şi Biserica de pelerinaj Maria Radna
2. Orga Bisericii de pelerinaj Maria Radna

Bisrica de pelerinaj Maria Radna

Rezervația Balta Șoimoș și Cetatea Șoimoș

Balta Șoimoș

Balta Şoimoş se întinde pe o suprafață de 1 ha și este localizată în cartierul Șoimoș al orașului Lipova, pe partea nordică a Văii Mureșului.

Rezervația zoologică s-a format pe un braț al Văii Mureșului, sub forma unei bălți (luciu de apă). Aceasta reprezintă o zonă de protecție pentru mai multe specii de: mamifere (vidra), păsări (stârci, rațe, berze) și pești, precum și broaște, moluște sau melci, printre care broasca țestoasă (din specia *Emis orbicularis*), scoica (specia *Unio pictorium*), melcul (din genul *Planorbis sp.*) etc.

Căi de Acces

- Oraşul Lipova, cartierul Şoimuş

Cetatea Șoimoș

La limita de nord-est a satului Şoimoş (astăzi parte a oraşului Lipova), pe Cioaca Tăutului, în dreapta Mureşului, se află ruinele uneia dintre cele mai frumoase cetăţi medievale de pe teritoriul României.

Cetatea Şoimoş este atestată documentar pentru prima dată în anul 1278, fiind ridicată în centrul unui cnezat românesc cu scop de apărare contra invaziilor tătare. Către sfârşitul primei jumătăţi a secolului al XIV-lea a fost reconstruită de Iancu de Hunedoara. Elementele renascentiste aparţin secolului următor când, vremelnic, cetatea a devenit reşedinţa principelui Transilvaniei.

Căi de Acces

- DN 7/E 68 Arad-Deva, nord de oraşul Lipova, satul Şoimoş

1. Rezervația Balta Șoimoș
2. Castelul Șoimoș

Staţiunea Băile Lipova

1

Una din staţiunile cu specific balneoclimateric, având ape minerale carbogazoase, bicarbonate, sodice, calcice, magneziene şi feruginoase, utilizate în tratamentul afecţiunilor cardiovasculare şi hepatobiliare.

Climatul continental moderat cu influenţe submediteraneene favorizează factorul cel mai important pentru tratament din staţiune.

La începutul secolului XX, Staţiunea Băile Lipova era una din cele mai apreciate staţiuni turistice ale vremurilor, impresionând prin potenţialul natural, calitatea, originalitatea şi costul serviciilor. Încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea, odată cu realizarea unui stabiliment balnear alimentat cu apă de la două puţuri armate în lemn în anul 1894, a fost favorizată desfăşurarea de activităţi balneare.

Căi de Acces

- Str. Lugojului nr. 50, oraşul Lipova

Staţiunea a început să fie cunoscută şi pentru apa minerală, aceasta fiind folosită pentru tratamente în cură externă şi internă, agrement şi pentru îmbuteliere.

1. Staţiunea Băile Lipova

Rezervația Locul fosilifer Zăbalț

Localizată pe o păşune comunală, în locul numit „Râpa Galbenă", în cuprinsul rezervației fosilifere și paleontologice din Zăbalț se găsesc moluşte fosile din Ponțianul mediu.

Căi de Acces

- DJ 682 Lipova-Făget, sat Ususău şi Zăbalț, comuna Dorgoş

Aceste moluşte fosile sunt acumulate în zona litorală, fără a fi suferit deplasări din poziția inițială. Rezervația prezintă o bogăție paleontolgică asemănătoare cu cea de la Rădmăneşti (județul Timiş) aflată în apropiere, iar ca valoare este comparabilă cu zăcămintele din Iugoslavia şi Ungaria. Este unul dintre zăcămintele de referință pentru intervalul stratigraf pe care-l reprezintă, fiind printre cele mai interesante zăcăminte fosilifere cu faună ponțiană din întreg bazinul panor.

Din cele 121 de forme fosile descrise în aceste locuri, 60 îşi au aici locul lor de tip, adică aici au fost descrise pentru prima dată: *Unio porumbeus, Limnocardium sp., Congeria rădmăneşti*, *Teoxus rădmăneşti* etc. Aceste fosile de moluşte se găsesc cu uşurință la 5-19 cm adâncime în stratul de sol.

Râpa Galbenă este reprezentată de o tăietură în peretele argilos al colinei, unde cuibăresc colonii de rândunele.

În zonă se mai pot vizita:

1. **Biserica din Lemn,** DJ 682 Lipova-Făget, comuna Dorgoş
2. **Peştera Sinesie,** DN 7/E 68 Deva – Arad, comuna Săvârşin

1, 2. Rezervația Locul fosilifer Zăbalț

Peştera lui Duţu

Situată în apropierea comunei Săvârşin, Peştera lui Duţu se află la o altitudine absolută de 245 m, pe versantul stâng al Văii Fundata, de unde ni se dezvăluie o priveliște minunată.

Peştera este declarată rezervaţie naturală datorită prezenţei, în mod special, a faunei cavernicole pe care o adăposteşte. Este şi rezervaţie speologică, aici regăsindu-se colonii de chiroptere şi două specii de anelide.

Conform legendelor locului, Duţu a fost haiduc şi un revoluţionar implicat în Revoluţia de la 1848, care a găsit adăpost în acest loc.

În zonă se mai poate vizita:

1. **Rezervaţia Locul fosilifer Monorostia,**
   DN 7/E 68 Arad-Deva,
   comuna Bârzava

Căi de Acces

- DN 7/E 68 Deva – Arad, dreapta pe DJ 707A, sat Căprioara, comuna Săvârşin

1. Peştera lui Duţu
2. Rezervaţia Locul fosilifer Monorostia

Castelul Regal de la Săvârşin

Monument de arhitectură laică, castelul a fost construit pe locul unui alt edificiu, castelului familiei nobiliare Forray din secolul XVIII, după ce a fost cumpărat de regele Mihai I în 1941 şi naționalizat în 1948.

Refăcută în stil neoclasic la începutul secolului al XIX-lea, când i s-a adăugat încă un etaj şi un frumos balcon, clădirea castelului a fost supusă la numeroase schimbări atât la interior, cât şi la exterior.

Castelul este înconjurat de un splendit parc dendrologic cu arbori seculari prevăzut cu lac şi debarcader.

Căi de Acces

- DJ 707A, sat Căprioara, comuna Săvârşin

1, 2. Castelul Regal de la Săvârşin

Biserica Sfântul Mucenic Dimitrie

VLADIMIRESCU

VĂLIUG - BĂILE HERCULANE - TIMIȘOARA - SÂNNICOLAU MARE
LIPOVA - **VLADIMIRESCU** - CHIȘINEU CRIȘ

Mândri de România

Vladimirescu

1

Descoperirile arheologice din zona comunei Vladimirescu au scos la lumină vestigii importante care atestă continuitatea locuirii pe aceste meleaguri încă din secolele II-III.

Prima atestare documentară a localității Vladimirescu datează din anul 1752, satul Cicir fiind totuşi atestat documentar în anul 1552, satul Horia în anul 1315 şi satul Mândruloc în anul 1471. Prima denumire a localității este Glogovăț. Numele provine de la coloniştii sârbi aduşi de regatul ungariei ca graniceri, în perioada 1404-1412, conducătorul acestora numindu-se Glogov.

Căi de Acces

- DN 7/E 68 Deva-Lipova-Arad

Colonizarea şvabilor din perioada 1717-1733 a dus la strămutarea românilor şi a sârbilor din această zonă. Denumirea de Glogovăț a rămas până în jurul anilor 1945 când localitatea a devenit Vladimirescu.

1. Primăria comunei Vladimirescu

Ruinele catedralei în stil romanic

Lângă Biserica romano-catolică se găsesc ruinele unei catedrale în stil romanic, care datează probabil din a doua jumătate a secolului al XIII-lea.

În locul denumit „La Bisericuţă" se află ruinele mănăstirii romanice, atestată documentar în secolul al XIII-lea cu denumirea de „*Bizere*".

Din această mănăstire benedictină se mai pot vedea doar ruinele bisericii, acestea păstrându-se până astăzi. Biserica a fost construită din piatră şlefuită şi avea proporţii impunătoare, având un ax principal (intrarea - altarul) de cca. 60 m. Edificiul a fost o bazilică romanică mare, cu trei nave, transept (naos transversal), cor (presbyterium) cu deambulatoriu şi două turnuri în partea vestică.

Căi de Acces

- Situată în centrul satului Vladimirescu, comuna Vladimirescu

1. Ruinele catedralei în stil romanic

Biserica Sfântul Mucenic Dimitrie

1

În anul 1930 se zideşte Biserica cu hramul „Sfântul Mucenic Dimitrie" din comuna Vladimirescu, pictată în 1942 în interior de Cornel Cenan din Cluj. Exteriorul bisericii a fost pictat în 1972 de Gheorghe Răducanu din Bucureşti.

Căi de Acces

- satul Vladimirescu, comuna Vladimirescu

În zonă se mai poate vizita:

1. **Biserica din lemn Sfântul Nicolae,** satul Vladimirescu, comuna Vladimirescu.

3. Biserica Sfântul Mucenic Dimitrie

Biserica Sfinții Apostoli Petru și Pavel

CHIŞINEU-CRIŞ

VĂLIUG - BĂILE HERCULANE - TIMIȘOARA - SÂNICOLAU MARE
LIPOVA - VLADIMIRESCU - **CHIȘINEU-CRIȘ**

Mândri de România

Chişineu-Criş

Localitate în care istoria şi cultura se îmbină armonios cu dezvoltarea economică şi socială, Chişineu-Criş se află în Câmpia Crişului Alb de-o parte şi de alta a râului omonim.

Descoperirile arheologice au scos la lumină urme de locuire care aparţin unor perioade preistorice, chiar şi de mai bine de 2500 de ani. Prima atestare documentară a oraşului datează din anii 1202-1203 când aşezarea a fost menţionată sub denumirea de villa Jeneusol.

1. Turnul Bisericii Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel

Căi de Acces

- DN 79/E671 Arad - Oradea

În zonă se mai pot vizita:

1. **Monumentul eroilor grăniceri,** oraşul Chişineu-Criş
2. **Biserică Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel,** oraşul Chişineu-Criş.

Rezervaţia de soluri sărăturate

Rezervaţia din Câmpia Crişurilor face parte din staţiunea experimentală pentru ameliorarea sărăturilor Socodor, cercetările din acest loc având ca ţintă solurile saline şi alcaline, împreună cu biotopurile specifice.

Rezervaţia ocupă o suprafaţă totală de 95 ha şi datorită complexităţii ei este unică pe teritoriul României. Iniţial, rezervaţia a fost realizată pe fondul unei păduri naturale, cu arborete de şleauri de câmpie (stejar, ulm, frasin). Primele lucrări de amenajare s-au făcut după anul 1724 din iniţiativa lui Mihai Cserhovics, care construieşte şi un conac-reşedinţă nobiliară. De atunci datează probabil exemplarele monumentale de tisă, stejar, castan, arţar, în vârstă de peste 250 de ani, din cadrul acestei rezervaţii. Viitorii proprietari, Petru Csernivics (care în 1820 începe construirea castelului) şi apoi Tiberiu Karoly realizează în continuare noi amenajări, introducând şi noi specii de arbori şi arbuşti ornamentali.

După 1945, rezervaţia este lăsată în paragină, vegetaţia se dezvoltă haotic, se distruge o parte din speciile valoroase. În 1968, suprafaţa actuală a parcului se declară parc dendrologic şi se iau măsuri de protecţie şi reamenajare.

Căi de Acces

- DN 79A vest de localitatea Chişineu Criş, comuna Socodor

Rezervaţia serveşte astăzi ca bază didactică, ştiinţifică şi de agrement, având o vegetaţie foarte diversificată formată din specii de fitocenoze halofile şi xerofile şi unele neofile.

În zonă se mai pot vizita:

1. **Necropola de inhumaţie a avarilor,** DN 79A, comuna Socodor
2. **Biserica ortodoxă Buna Vestire,** DN 79A, comuna Socodor
3. **Rezervaţia Arboretul Macea,** DJ 709B Socodor - Sânmartin-Curtici, comuna Macea.

1. Pătlagina îngustă / Rezervaţia de soluri sărăturate
2. Rezervaţia Arboretul Macea

Castelul Csernovics

Căi de Acces

- DN 79A vest de localitatea Chişineu-Criş, comuna Socodor

Construcția castelului a fost demarată în anul 1724 de către Mihai, din familia nobiliară Csebovici, şi fiul său Ioan.

La jumătatea secolului al XVIII-lea castelul avea o singură aripă, cea de est, pentru ca din 1845 să se facă noi amenajări a domeniului, de către membrii familiei Csernovics. Tot în acea perioadă au fost aduse specii exotice, precum Gingko Biloba, plantate în grădina parcului ce împrejmuia castelul.

În cele din urmă, castelul ajunge în proprietatea familiei Nagy Karolyi, când au fost demarate noi modificări ale acestuia. Edificiul devine asemănător modelelor în vogă din Franța după ce este extins prin construirea celei de-a doua aripi și îmbogățit prin ridicarea unui turn înalt de 30 m. A fost extins şi parcul care acum va avea o suprafață de 100 de holde de pădure plantată. În 1939, castelul și parcul trec în proprietatea medicului Adam Iancu din Curtici, care le va poseda până la naționalizarea lor în anul 1948.

Din punct de vedere arhitectural, castelul prezintă o îmbinare de stiluri. Există elemente de baroc târziu (la parter și intrarea principală), din perioada în care castelul a aparținut familiei Csernovics. Tot în partea veche se observă elemente de inspirație bizantină (turnulețele), în timp ce partea mai nouă, ridicată de familia Karolyi, este mult mai simplă, mai modernă.

Intrarea principală în castel se face printr-o ușă mare din lemn de stejar, plasată sub terasa dinspre vest. Pereții interiori ai castelului, au fost zugrăviți simplu la început, cu var, peste care se aplicau diferite modele colorate (flori, struguri, fructe etc.), în funcție de destinația camerei. Mai târziu, familia Karolyi a aplicat un tapet, iar camerele de la etaj erau îmbrăcate în draperii de diferite culori.

Pereții exteriori au fost tencuiți, cu forme dreptunghiulare imprimate cu un model asemănător fagurelui de miere. Mai târziu, pereții au fost îmbrăcați cu iederă, fiecare latură având o altă specie. Iedera era fixată în cuie speciale și tunsă plastic la ferestre. Odată cu venirea comuniștilor a fost dată jos cu ajutorul unui tractor.

1. Castelul Csernovics

Turnul Castelului Csernovics

Jibou
Zalău
Oradea
Huedin
Beiuş
Chişineu-Criş
Vaşcău
Ineu
Vladimirescu
Gurahonţ
Sânnicolau-Mare
Lipova
Timişoara
Băile Herculane
Văliug

Lacul Cicoş

INEU

INEU - GURAHONȚ - VAȘCĂU - BEIUȘ - ORADEA - HUEDIN - JIBOU - ZALĂU

Mândri de România

Ineu

Străveche aşezare românească, oraşul Ineu este astăzi unul dintre cele mai frumoase oraşe ale judeţului Arad.

Aşezat pe cursul mijlociu al Crişului Alb, în şesul Ţării Zarandului, oraşul este străjuit de Dealul Mocrea de origine vulcanică, unde se întinde Dealul Viilor, satul de vacanţă al locuitorilor din regiunea Ineului. Cea mai veche atestare a localităţii este din secolul XII, iar prima atestare documentară a numelui localităţii datează din anul 1214, când este menţionată sub numele de *Villa Ieneu*.

Vestigiile arheologice descoperite în această regiune dovedesc existenţa omului preistoric în Ineu încă din neolitic, epoca pietrei. Monedele descoperite reprezintă dovezi importante privind viaţa economică şi socială a dacilor din perioada preromană. După cucerirea romană, chiar dacă pe teritoriul Crişanei şi al Ineului au existat încă dacii liberi, a avut loc şi aici un proces de romanizare a populaţiei.

Căi de Acces

- DN 79A Chișineu-Criș - Ineu - Vârfurile

1. Rezervaţia Balta Rovina

Cetatea Ineu

Căi de Acces

º Calea Traian, orașul Ineu

Monument de o valoare inestimabilă, Cetatea Ineu prezintă însemnele unei istorii tumultoase a ținutului în care se află, fiind un important punct strategic și de frontieră.

Vechea cetate din Ineu este atestată documentar încă din anul 1295. În anul 1541, aceasta devine o verigă de apărare însemnată în lupta antiotomană a celor trei țări române, făcând parte din lanțul de cetăți de apărare ale lui Iancu de Hunedoara. În 1566 este cucerită de către otomani, aceştia capitulând abia în 1595. După ce Mihai Viteazul obține victoria la Șelimbăr în 1599, acesta pune stăpânire pe aceste locuri, garnizoana Ineului alăturându-i-se în lupte. În cele din urmă, cetatea a fost cucerită de trupele habsburgice şi a devenit centru de regiment grăniceresc.

Cetatea actuală a fost construită între anii 1645-1652, în timpul principilor transilvăneni Rakoczi şi Rakoczi al II-lea (fiind folosită de către aceştia şi ca reşedință de vară), după planurile arhitectului austriac Gabriel Haller. Cucerită în 1658 din nou de turci, fapt relatat pentru importanța sa şi de Miron Costin, aceştia o stăpânesc până la sfârşitul secolului al XVII-lea, când este ocupată de către trupele habsburgice şi devine centru de regiment grăniceresc, iar în 1745 este părăsită. Ulterior, după anul 1870 cetatea interioară, respectiv castelul, a fost reconstruită în stil neoclasic, cu elemente ale renaşterii târzii şi ale barocului.

Întregul complex de fortificații dispune de o curte interioară în formă de patrulater, unde se află o cetate interioară dispusă pe două niveluri. Cetatea exterioară este așezată la o distanță de câteva sute de metri și forma brâul de ziduri din piatră, tot în formă de pătrat, cu bastioane la colțuri. În fiecare bastion etajat sunt vizibile urmele unor deschizături adaptate pentru gurile de foc. Au rămas puține urme din brâul de ziduri, care erau înconjurate din trei părți de şanțuri cu apă, pe cea de a patra latură curgând Crişul Alb.

În zonă se mai poate vizita:

1. **Rezervația Poiana cu narcise Rovina,**
   Situată în estul oraşului Ineu

1. Cetatea Ineu

Rezervația Balta Rovina

Rezervație naturală de tip zoologic, Balta Rovina se întinde pe o suprafață de 120 ha şi se află în partea de sud-est a oraşului Ineu.

Căi de Acces

- Situată în apropierea oraşului Ineu, la nord-est de acesta

Întindere de ape şi de zone terestre împrejmuitoare, Balta Rovina reprezintă locul ideal de cuibărit şi viețuire pentru specii migratoare de baltă. Printre aceste specii pot fi văzute exemplare de lopătar, barză neagră, vultur codalb, buhaiul de baltă sau nagâțul.

1. Rezervația Balta Rovina
2. Nagâț în zbor
3. Nagâț

Staţiunea Moneasa

Supranumită „Perla Munţilor Apuseni" şi *Menyháza* în limba maghiara, adică „Oraşul Paradisului", Staţiunea Moneasa este locul ideal de petrecere a vacanţei sau concediului, indiferent de anotimp.

Căi de Acces

- DN 79A Chişineu-Criş - Ineu - Vârfurile, stânga pe DJ 793 Buteni - Beliu şi dreapta pe DJ 792B până în comuna Moneasa, apoi drum forestier

Staţiunea balneoclimaterică se află într-o mică depresiune, la poalele Munţilor Codru-Moma, la altitudinea de 280 m, fiind înconjurată de peisaje pitoreşti de un farmec sălbatic.

Apele termominerale cu certe proprietăţi curative de aici au fost cunoscute, se pare, încă de pe vremea romanilor care au avut aici terme. Acestea cuprind o gamă largă şi se împart între ape bicarbonatate, calcice, magnezice, sodice. Climatul staţiunii Moneasa este esenţial pentru terapeutica balneară, având un efect calmant asupra sistemului nervos central şi, în general, asupra organismului uman.

În staţiune se tratează afecţiunile reumatismale degenerative şi abarticulare, afecţiunile ginecologice, bolile sistemului nervos periferic, precum şi boli metabolice şi de nutriţie (diabet, obezitate). Staţiunea nu este, însă, una exclusiv de tratament, aici existând şi posibilităţi de petrecere a timpului liber.

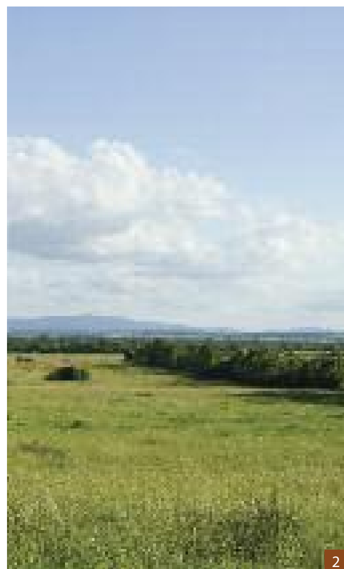
În zonă se mai pot vizita:

1. **Peştera Liliecilor,** DJ 792B Comuna Moneasa
2. **Cascada Boroaia,** DJ 792B Comuna Moneasa

1. Staţiunea Moneasa

Peșterea Valea Morii și Pădurea Sic

Peștera Valea Morii

Monument al naturii, în Rezervația speologică Peștera Valea Morii se găsesc colonii de lilieci care aparțin ordinului chiropterelor, specia *Myotis m.*. Cuprinzând o suprafață de 5 ha, peștera prezintă o lungime de 2012 m şi o diferență de nivel de 35 m.

Căi de Acces

- DJ 792B Comuna Moneasa

Pădurea Sic

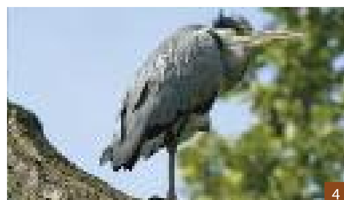
Rezervația zoologică Pădurea Sic este reprezentativă pentru colonia de stârci cenuşii care şi-au făcut cuiburi în pâlcurile de arbori existente aici. Pădurea Sic oferă condiții prielnice de adăpost şi de hrană pentru această specie deosebită.

Căi de Acces

- DJ 793 Buteni-Beliu, sat Selişţea, comuna Cărand

În zonă se mai pot vizita:

1. **Rezervațiile Pădurea de stejar pufos de la Cărand,** DJ 793 Buteni-Beliu, comuna Cărand
2. **Balneo-izvorul mineral „Ştiubei”,** DJ 793 Buteni-Beliu, comuna Cărand

1. Peştera Valea Morii
2. Vedere spre Pădurea Sic
3. Pădurea de stejar pufos de la Carând
4, 5. Stârc cenuşiu

Gurahonț

GURAHONŢ

INEU - **GURAHONȚ** - VAȘCĂU - BEIUȘ - ORADEA - HUEDIN - JIBOU - ZALĂU

Mândri de România

Gurahonț

Cunoscută la început sub denumirea de *Grohonch* sau *Honytok*, localitatea Gurahonț este atestată documentar pentru prima dată în anul 1386.

Săpăturile arheologice efectuate în satul component Iosășel au dezvăluit urme de civilizație încă din perioada Paleoliticului timpuriu. Cele mai vechi monede descoperite în Zărand sunt drahmele de argint. Descoperirile monetare de la Feniș cuprind monede care au, în general, pe verso capul lui Hercules, iar pe cealaltă parte calul și călărețul, ambele efigii destul de degenerate.

În ciuda istoriei tumultoase şi pline de transformări semnificative, populația autohtonă romanizată din ținutul Gurahonțului și zonele din jur și-a păstrat nealterată ființa, limba, tradițiile și formele social-politice de organizare, cristalizându-se astfel o populație românească.

Căi de Acces

- DN 79A Chişineu Criş-Ineu-Vârfurile

În zonă se mai pot vizita:

1. **Castel din Gurahonț,**
   Comuna Gurahonț
2. **Monumentul lui Ioan Buteanu,**
   Satul Gurahonț, comuna Gurahonț

1. Castel din Gurahonț
2. Parc dendrologic

Rezervația Baltele Gurahonț

Situată pe versantul sud-estic al Dealului Baltele, rezervația reprezintă o zonă de protecție pentru specia floristică rară, unicat, de *Centaurea simonkaiana*.

Perioada de înflorire a speciei *Centaurea simonkaiana* la Gurahonț se întinde de la jumătatea lunii iulie până spre jumătatea lunii august. Habitatul specific rezervaţiei este caracterizat prin versanţi abrupţi, pietroşi, acoperiţi de vegetație naturală, iar exemplarele acestei specii rare preferă petecele cu vegetație înaltă sau cele ușor umbrite de tufişurile mărginaşe.

Alături de această specie se găsesc exemplare de specii ierboase, precum usturoiul sălbatic *Allium flavum*, garoafa de câmp *Dianthus carthusianorum*, prunella din specia *Prunella laciniata* etc.

Căi de Acces

- DN 79A Chişineu-Criş - Ineu - Vârfurile, comuna Gurahonț

1. Rezervația Baltele Gurahonț
2. Centaurea simonkaiana

Rezervația Dosul Laurului

Situată în pădurea de fag din comuna Zimbru, Rezervația Dosul Laurului reprezintă singurul loc din țară în care se găsesc exemplare de laur, plantă rară ocrotită prin lege.

Căi de Acces

- Nord-est de satul Gurahonț, sat Zimbru, comuna Gurahonț,

Poiana cu laur este străjuită de dealuri cu păduri dese descriind tabloul unui peisaj plăcut şi odihnitor. Situat în locul cel mai nordic al ariei sale mediteraneene şi cel mai estic al ariei sale atlantice, laurul creşte sub formă de tufe, creând desişuri greu de pătruns. Frunzele au lungime de 3-8 cm şi sunt de culoare verde închis, cu luciu puternic, iar marginea lor ondulată prezintă țepi ascuțiți. Arbustul vegetează bine şi are o înalțime de 2,5 m, înflorind în luna mai, când pot fi văzute petalele florilor sale de culoare albă. Fructul este sferic, iar când se coace în luna august este de culoare roşie, fructele rămânând pe ramuri până în anul următor.

Legenda spune că în pâlcul des de laur localnicii îşi ascundeau toată agoniseala când barbarii îi atacau. O altă legendă vorbeşte despre contele Jelinski, care ar fi adus acest arbust pentru a impresiona localnicii, dar şi pentru a-şi marca locul unde îşi ascundea partea tezaurizată din avere.

1. Rezervația Dosul Laurului
2. Fructe de laur

Vaşcău

VAŞCĂU

INEU - GURAHONȚ - **VAȘCĂU** - BEIUȘ - ORADEA - HUEDIN - JIBOU - ZALĂU

Mândri de România

Vaşcău

Străjuit de Munţii Bihorului la răsărit şi Munţii Codru-Moma spre apus, oraşul Vaşcău şi localităţile din jurul său formează una dintre cele mai pitoreşti zone ale judeţului, din regiunea Ţara Beiuşului.

Bogăția bazinului hidrografic, clima destul de blândă şi formele de relief, cu întinse zone muntoase acoperite de păduri, loc de refugiu în vremuri de restrişte, au creat condiții pentru formarea de aşezări omeneşti în această regiune. Primele aşezări omeneşti din această zonă sunt atestate arheologic încă din paleolitic.

Cea mai veche mențiune documentară a localității Vaşcău este cea din Conscrierea porţilor *Liber regius*, întocmită în anul 1552 de către Fiscul Regal. În acest document localitatea apare menționată sub denumirea de *Nagyhko* („Cuptorul Mare"). Totuşi, există şi alte documente care menționează existența localității încă din secolele XI-XII.

Începând cu secolul al XVIII-lea, mai exact anul 1851, denumirea oraşului va fi schimbată pentru a face referire la principala bogăție şi la ocupația de bază a locuitorilor, aceea de lucrători la fierărie: *Vaskoh* – nume provenit din limba maghiară şi format din două cuvinte: *vas* = fier şi *koho* = cuptor de topit.

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea

1. Ţara Beiuşului

Muzeul Nicolae Bocu

Inaugurat la 9 mai 1980, Muzeul Nicolae Bocu a căpătat contur şi s-a dezvoltat din dorința profesorului Nicolae Bocu din oraşul Beiuş, colecție muzeală pentru care acesta a pus multă pasiune.

Împreună cu elevii şcolilor din zonă, profesorul a căutat să adune obiecte etnografice cu valoare istorică, care să poată fi expuse ulterior. Alături de vechi obiecte de uz casnic, costume populare, vase de lut, cărți vechi, documente istorice, elemente de numismatică, printre exponate se numără şi obiectele din colecția personală a profesorului Nicolae Bocu.

În cele din urmă, profesorul Nicolae Bocu a reuşit să recupereze o parte a trecutului şi obiceiurilor acestei zone, pe care să le facă cunoscute şi generațiilor viitoare.

Căi de Acces

- Str. Unirii nr. 4, oraşul Vaşcău

În zonă se mai pot vizita:

1. **Biserica Romano-Catolică,** Orașul Vașcău
2. **Biserica Ortodoxă,** Orașul Vașcău
3. **Biserica Ortodoxă din Câmp și Biserica Ortodoxă din Colești,** Situate la vest de orașul Vașcău
4. **Biserica ortodoxă din Vărzarii de Jos și Biserica ortodoxă din Vărzarii de Sus,** Situate la est de orașul Vașcău

1. Muzeul Nicolae Bocu

Rezervaţia Avenul Câmpeneasa şi Izbucul Boiu

Situată pe platoul carstic Vaşcău, Peştera Câmpeneasa este un monument al naturii unic în Europa, acesta găzduind cea mai înaltă cascadă subterană permanentă din România.

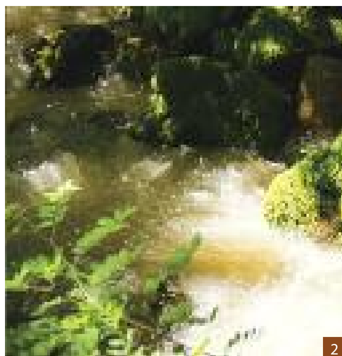
Pârâul Tarinii se varsă în Avenul Câmpeneasa, lung de 11 km. De asemenea, şi apele Pampărului intră în peşteră, iar după ce străbat adâncurile pământului, ies la suprafaţă la Vaşcău.

De aici se trage şi numele izvorului, căruia la Vaşcău i s-a dat numele de „Izvorul Boiu". Boiu era denumirea localităţii străvechi din vatra de azi a Vaşcăului şi figura în documentele din anul 1600 cu acest nume.

1. Peştera Câmpeneasa
2. Izbucul Boiu

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, fiind situată la 1,5 km de oraşul Vaşcău

2

Mănăstirea Izbuc

Situată într-un superb decor montan înconjurat de păduri şi pajişti de la poalele Munţilor Codru Moma, Mănăstirea Izbuc este cea mai veche mănăstire din Bihor.

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Oradea-Beiuş-Vârfurile, sat Călugări, comuna Cărpinet

Mănăstirea se găseşte lângă un izvor intermitent care ţâşneşte din crăpăturile stâncilor, un fenomen carstic deosebit de interesant, foarte rar întâlnit, despre care se spune că are puteri tămăduitoare. Apa Momii, cum l-au numit localnicii, a fost preţuit ca un loc sfânt, de unde se înalţă rugăciuni evlavioase.

Încă din cele mai vechi timpuri, pe 15 august are loc un pelerinaj la Mănăstirea Izbuc, atraşi de miracolul *Izvorului Tămăduirii*. Oamenii n-au găsit până astăzi o explicaţie ştiinţifică fenomenului de la Izbuc.

De o mare valoare arhitectonică, Biserica de lemn cu hramul Adormirea Maicii Domnului şi a fost ridicată în 1696 şi adusă de la Beiuş la Izbuc în 1957. Este construită în formă de navă pe fundaţie din bolovani de piatră. Piesă extrem de frumoasă, catapeteasma din lemn a fost donată de meşterii din judeţul Neamţ. Toate ferestrele sunt simple, de formă aproape pătrată şi au câte patru geamuri, iar pereţii, ca şi bolta, sunt tencuiţi şi pictaţi.

În anul 1989 începe construirea bisericii de piatră, Biserica Nouă, din iniţiativa şi directa îndrumare a stareţului de atunci al mănăstirii. Biserica din zid în formă de cruce este joasă, dar foarte spaţioasă, naosul şi pronaosul avînd 20 m lungime şi 9 m lăţime (în zona absidelor naosului 12 m). Are o catapeteasmă simplă din lemn, dar stranele pentru credincioşi sunt sculptate. Nu are pridvor, iar intrarea în biserică se face printr-o uşă din lemn simplă, în două canaturi. Pictura acestei biserici este în ulei şi a fost executată în 1969-1972 de pictorul Nicolae Popa, pictura paraclisului fiind executată de familia Moldoveanu din Bucureşti.

1, 2. Mănăstirea Izbuc, Biserica de lemn

Rezervația Valea Sighiștelului

1

Deşi întreaga vale se întinde pe o distanță de numai 9 km, Valea Sighiştelului reprezintă un adevărat paradis speologic, aici găsindu-se unul dintre locurile cele mai interesante şi frumoase complexe carstice din Munții Bihor.

În Bazinul Sighiştelului se găsesc peste 200 de peşteri pe o suprafață de numai 10 km^2, fiind arealul cu cel mai mare potențial de endocarstificare din țară. Printre cele mai cunoscute peşteri se numără şi Peştera Corbasca (300 m) cu *Lacul de Cristal*, cu frumoase gururi, stalactite, coloane şi mari depozite de montmilch; Peştera Coliboaia (310 m) şi peştera din Dealul Secăturii (1.450 m), cu bogate şi variate concrețiuni; Peştera Măgura (1.885 m) cu galerii labirintice, săli de dimensiuni impresionante şi galerii înguste.

În sectorul inferior, Valea Sighiştelului a luat forma unui canion cu pereți verticali. După bifurcația cu drumul care merge la Peştera Măgura înfățişarea văii se schimbă şi devine tot mai îngustă, pereții înalți de stâncă se apropie şi se trece prin apă. Spre finalul drumului sunt un fel de trepte formate din pietre şi copaci căzuți. Canionul se termină cu un perete vertical, de jur împrejur fiind pereți de stâncă, iar pe jos pietre de râu.

Căi de Acces

- DN 75 în direcția localității Vârtop, stânga pe drum comunal până în satul Sighiștel, comuna Câmpani

În zonă se mai poate vizita:

1. **Rezervația Fâneața Izvoarelor Crişul Pietros,** DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, dreapta pe DN 75 în direcția localității Vârtop, cu acces din comuna Câmpani

1. Valea Sighiștelului

Rezervația Groapa Ruginoasă - Valea Seacă

Reprezintă un fenomen cu totul aparte, care înfățișează o imensă ravenă săpată în pieptul Muntelui Țapu până în creasta culmii care închide spre sud Valea Seacă.

Căi de Acces

- DN 75 în direcția localității Vârtop, până în satul Băița, orașul Nucet

Ravena este în formă de „potcoavă” în lungime de 1.000 m, cu un diametru de aproximativ 600 m și o adâncime de peste 100 m. Pe toată suprafața ei, un proces de eroziune foarte activ a scos la zi straturile de cuarțite de culoare roșie violacee, care conferă zonei un aspect cu totul aparte. Eroziunea continuă și în ziua de astăzi, săpând regresiv și mărind rapid dimensiunile Gropii Ruginoase.

Prăpăstiile abrupte cu margini ascuțite sunt toate orientate către mijlocul Gropii, unde se află Valea Seacă, plină de cascade. În aval de la Groapa Ruginoasă, Valea Seacă a săpat un canion care este greu de străbătut datorită săritorilor dese.

1. Groapa Ruginoasă - Valea Seacă

Rezervația Ghețarul Focul Viu

Căi de Acces

- DN 75, comuna Pietroasa, cu acces din zona satului Vârtop. Se merge cu maşina pe drumul forestier Balaleasa-Valea Seacă, iar de aici se mai merg cam 2 km pe jos până la peşteră, marcaj bandă roşie.

În Peştera Ghețarul Focul Viu se găseşte al treilea bloc de gheață fosilă ca mărime din țară, având un volum de circa 25.000 m³.

Situată la o altitudine de 1165 m, pe culmea care separă spre sud Groapa de la Bârsa de bazinul Văii Galbenei, peştera ocupă ca mărime locul trei în rândul ghețarelor subterane din țară şi este formată din două săli. Aceasta se deschide la baza unui perete de calcar printr-o intrare joasă, urmată de o galerie care coboară până în Sala Mare. Sala Mare măsoară 68 m în lungime şi 46 m în lățime, în ea găsindu-se blocul de gheață, iar tavanul ei este deschis printr-o fereastră naturală uriaşă. O galerie aflată dincolo de stalagmite duce către sala mică a peşterii coborând cu grijă cam 4 m pe partea stângă a alunecării de gheață. Aici pot fi admirate câteva concrețiuni de calciu aranjate printre stalagmitele de gheață de diferite dimensiuni. Peştera se încheie cu o gaură verticală blocată. Temperatura dinăuntrul peşterii este mult mai scăzută decât cea de afară, fereastra deschisă din tavan favorizând acumularea de aer rece. Peştera nu este ventilată şi aerul rece în combinație cu umezeala au format blocurile de gheață.

Denumirea ghețarului se datorează unui moment cu totul aparte din timpul zilei. În jurul prânzului, lumina soarelui pătrunde în cavernă prin deschizătura din tavan, luminând locul într-un mod deosebit, ca de basm. Aceste reflexii scânteietoare au dat numele peşterii: Focul Viu.

1. Peştera Ghețarul Focul Viu

Rezervaţia Valea Galbenei

Situată în sud-vestul şi vestul Bazinului închis Padiş, Valea Galbenei reprezintă un culoar de drenare a majorităţii apelor din bazin spre Depresiunea Beiuşului.

Valea Galbenei cuprinde sectoare de chei înguste, mărginite de pereţi verticali şi pante abrupte cu numeroase cascade, fiind cam greu de străbătut.

Sectorul amonte este cel mai spectaculos, porţiunea dintre Izbucul Galbenei şi confluenţa cu Valea Luncşoara, constituind un canion îngust, mărginit de pereţi verticali de peste 100 m. În acest sector, Valea Galbenei creează jgheaburi şi marmite inaccesibile.

De la un punct apa râului intră într-o gură de peşteră, de aici începând tunelul subteran din Cheile Galbenei, lung de peste 100 m şi foarte greu de parcurs. Acest sector de chei se termină printr-o cascadă evantai deosebit de pitorească, înaltă de 7 m, la baza căreia se găseşte un lac.

În aval, până la confluenţa cu Crişul Pietros, se găseşte un alt sector denumit Cheile Jgheabului, şi el deosebit de spectaculos prin cascadele situate în zonele de confluenţă cu afluenţii de pe partea stângă. Această porţiune de chei nu este accesibilă, însă poate fi admirată de deasupra lor, în ambii versanţi fiind construite drumuri forestiere care permit pe alocuri contemplarea sălbăticiei acestora.

Datorită dificultăţii şi gradului sporit de periculozitate, traseul de vizitare este recomandat doar turiştilor cu experienţă şi condiţie fizică bună. Nu se recomandă parcurgerea lui pe vreme rea sau în perioadele de viituri.

1. Cheile Galbenei

Căi de Acces

- DN 75, comuna Pietroasa, cu acces din satul Vârtop

Pietrele Galbenei și Piatra Bulzului

Rezervația Pietrele Galbenei

Din Rezervația Piatra Galbenei (1.243 m) ni se dezvăluie peisaje de-a dreptul ameţitoare reprezentând unul dintre cele mai frumoase puncte de belvedere din Munții Apuseni.

Piatra Galbenei este situată la limita superioară a unei păduri de fag cu mici poieni presărate cu adăposturile cosaşilor care alcătuiesc împreună Poiana Florilor. Văzută dinspre nord, rezervația reprezintă versantul situat în extrema sudică a Gropii de la Bârsa. Partea sudică a versantului prezintă a parte calcaroasă mai abruptă de peste 200 de metri adâncime. În partea dreapta se găsesc culmile vârfurilor Ştirbina, Guinasu şi Tătăroaia.

Căi de Acces

- DN 75, comuna Pietroasa, cu acces din satul Vârtop

Rezervația Piatra Bulzului

Punct de belvedere asupra zonei lacului Leşu, Piatra Bulzului este o stâncă impresionantă care domină un întreg peisaj, adevărat turn de observație a zonei.

Piatra Bulzului este considerat monument al naturii cuprinzând abrupturi calcaroase cu aspect antropomorfic. Aici pot fi văzuți bolovani negricioşi andezitici împinşi pe versantul abrupt presărat cu molid la tot pasul. În aria protejată se găsesc câteva exemplare de arbore de tisă (*Taxus baccata*), specie ocrotită prin lege și declarată monument al naturii.

Căi de Acces

- DN 75, comuna Pietroasa, cu acces din satul Vârtop

1. Rezervația Piatra Galbenei
2. Sfinxul Bihorean din Rezervația Piatra Bulzului,

Rezervaţia Platoul Carstic Padiş

1

Cea mai frumoasă zonă din Munţii Apuseni, zona Padiş constituie una dintre cele mai preţioase, mai fastuoase, mai impresionante arii peisagistice ale Carpaţilor Româneşti.

La altitudinea de 1200-1400 m a rezervaţiei naturale complexe se remarcă dolinele, lapiezurile, marmitele, ponoarele, izbucurile, cheile, peşterile, avenele, văile oarbe. Cetăţile Ponorului reprezintă una dintre principalele atracţii turistice ale acestui tărâm de neuitat, alcătuit din numeroase ponoare, doline şi un izbuc a cărui apă formează un pârâu ce străbate Poiana Rădesii. În această poiană se găsesc impresionante forme carstice, între care locul principal îl ocupă Peştera Rădesii, cu o intrare monumentală sub forma unui portal ogival înalt de 10 m. În tavanul peşterii sunt 5 spărturi ce funcţionează ca adevărate ferestre, prin care pătrunde lumina naturală, iar ieşirea se face printr-un culoar îngust, ce comunică în exterior cu un defileu larg.

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, comuna Pietroasa, cu acces din localitatea Sudrigiu

1. Şesul Padiş

Rezervația Depresiunea Bălileasa

Rezervație naturală şi mixtă, Depresiunea Bălileasa cuprinde un şes alungit situat în partea de vest a Padişului, lipsit de pădure, dar cu numeroase doline.

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, comuna Pietroasa, cu acces din localitatea Sudrigiu

Străjuit în amonte de două masive impunătoare, Vârfurile Oselu şi Bălileasa, între care se află şaua „La Scărița", şesul se prezintă ca o vale cu o luncă largă, care nu este străbătută de un curs de apă regulat. În aval de Bălileasa se pătrunde în bazinul Văii Cetăților, la început printr-o pantă destul de accentuată, apoi se desfăşoară o luncă largă numită „La Grajduri", important loc de popas.

1. Depresiunea Bălileasa

Rezervația Groapa de la Bârsa

Depresiune de formă ovală constituită dintr-un agregat mineral natural (stâncă), în Groapa de la Bârsa se găsesc numeroase forme carstice deosebit de interesante prin varietatea lor.

În această mică lume carstică toată gama de procese specifice s-a înscris cu formele cele mai tipice. De aici izvorăsc mai multe pâraie cu debit mic, care reîntregesc peisajul unuia dintre cele mai sălbatice zone din Apuseni. Climatul umed a favorizat dezvoltarea unei vegetații ierboase dense, specifice mlaştinilor.

Cea mai mare cavernă a rezervației este Peştera de la Zapodie, din partea vestică a depresiunii, de aproape 7 km lungime, peşteră cu un parcurs extrem de dificil. Peştera Neagră ocupă locul al doilea ca dimensiuni şi este situată în partea de est a depresiunii, fiind recomandată, de asemenea, doar speologilor antrenați. Aceste două peşteri sunt legate printr-un sifon, împreună atingând o dezvoltare de aproape 11 km.

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, comuna Pietroasa, cu acces din localitatea Sudrigiu

Situată în partea nordică a depresiunii, Ghețarul de la Bârsa este o altă peşteră care merită vizitată. Aceasta face parte din acelaşi sistem de drenaj subteran cu precedentele, fără să se fi putut realiza până acum joncțiunea dintre ele. Porțiunea de intrare este accesibilă şi prezintă un bloc de gheață, a cărui mărime variază în funcție de sezon.

1. Peştera Groapa de la Bârsa

Platoul carstic Lumea Pierdută

Rezervaţia Lumea Pierdută cuprinde un platou carstic împădurit de un farmec sălbatic, cu totul deosebit prin tabloul de forme şi de culori pe care îl întregeşte.

Platoul Lumea Pierdută ascunde în subteran o imensă reţea de galerii active, care a determinat prezenţa unor doline mascate de vegetaţie la suprafaţă. Două doline reprezintă punţi de trecere către universul subteran al acestor formaţiuni carstice specifice, cu verticale spectaculoase care sunt printre cele mai mari din patrimoniul carstic românesc.

Rezervaţia este străbătută de două văi: Pârâul Ursului şi Pârâul Sec, cu izvoare apropiate şi care se unesc în aval delimitând un platou izolat de regiunile din jur. În Peştera Căput se revarsă apele acestui bazin hidrografic, având o galerie descendentă în trepte, cu numeroase cascade. Apele sunt drenate spre galeria subterană a Cetăţilor Ponorului.

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, comuna Pietroasa, cu acces din localitatea Sudrigiu

1. Rezervaţia Lumea Pierdută

Rezervația Poiana Florilor

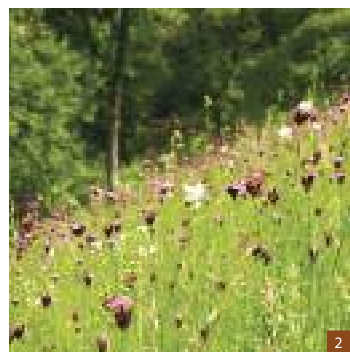
Situată pe versantul ce coboară de sub abruptul Pietrei Galbenei până în Valea Galbenei, Poiana Florilor este constituită dintr-un grup de poieni care brăzdează pe alocuri pădurea de fag.

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, comuna Pietroasa, cu acces din localitatea Sudrigiu

Poiana Florilor este un adevărat paradis în lunile de vară când sute de specii de flori învăluie în culori vii pantele însorite. Versantul opus este un abrupt împădurit despicat de Valea Seacă, ce coboară de pe Muntele Țapu, aducând aluviuni loesice din Groapa Ruginoasă. În dreapta Văii Seci, Dealul Vârseci adăposteşte peştera cu acelaşi nume, având un portal impunător şi o galerie concreționată de 440 m.

Terenul poienii este destul de mlăştinos, aici existând mai multe pâraie, marcate de benzi de pădure şi tufărişuri. Aceste pâraie traversează partea superioară a poienii, creând o vale cu debit considerabil.

1, 2. Rezervația Poiana Florilor

Rezervația Pietrele Boghii

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, comuna Pietroasa, cu acces din localitatea Sudrigiu

Punct de belvedere de mare importanță din punct de vedere turistic, din zona Pietrelor Boghii ni se dezvăluie o amplă privelişte asupra zonei vestice a Munților Bihor şi Depresiunii Beiuşului.

Vârful Boghii (1436 m) mărgineşte în partea de nord-vest Şesul Padiş. În panta vestică a vârfului, după o scurtă coborâre destul de lină, s-a creat o prăpastie adâncă de peste 300 m formată din două sectoare: Pietrele Boghii şi Gardul Boghii, între care se află un culoar foarte abrupt şi plin de grohotişuri.

Sub Piatra Boghii sălăşluieşte dincolo de timp un sector de chei situat în aval de izbucul Boga. Această zonă este greu accesibilă şi adăposteşte o pădure intactă de foioase care se prelungeşte pe văile şi coamele ce urcă spre Cârligate (dreapta) şi Scărița (stânga).

Pe o brână cu grohotişuri, se află intrarea în Peştera Şura Boghii, o peşteră uşor ascendentă de 212 m, având câteva concrețiuni în sectorul final. La aceasta se ajunge pe o potecă abruptă marcată.

1, 2. Rezervația Pietrele Boghii

Rezervaţia Săritoarea Bohodeiului

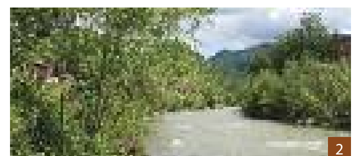
Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, comuna Pietroasa, cu acces din localitatea Sudrigiu. La cascada se ajunge cel mai uşor urmând marcajul triunghi albastru de pe Valea Aleului, aproximativ 6 km pe drum forestier din Pietroasa şi 1 km pe potecă.

Aflată pe Valea Aleului la aproximativ 1350 m altitudine, sub Vârful Bohodei, Cascada Bohodei este constituită din numeroase trepte înalte constituite din cuarțite de culoare gălbuie, ruginie și violacee. Întregul tablou peisagistic este întregit de molizii care o înconjoară.

De la Săritoarea Bohodeiului, urcuşul are părți foarte expuse, cu porțiuni de cățărare (zone cu lanțuri), zonă recomandată a fi parcursă numai în urcare. La cascadă se ajunge cel mai uşor urmând marcajul triunghi albastru de pe Valea Aleului, aproximativ 6 km pe drum forestier din Pietroasa şi 1 km pe potecă.

Rezervație complexă geologică, floristică şi forestieră se întinde pe o suprafață de 174 ha, în care se găseşte o interesantă cădere de apă de 80 m înălțime.

1. Cascada Bohodei
2. Crişul în comuna Pietroasa

Rezervaţia Vârful Biserica Moţului

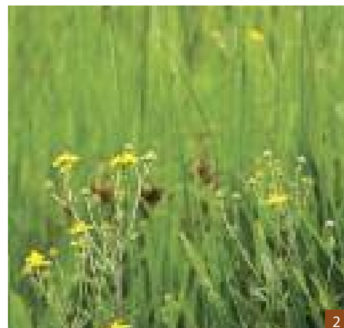
Punct de belvedere deosebit, cu largi perspective asupra întregului platou, Rezervaţia naturală Vârful Biserica Moţului cuprinde o suprafaţă de 3 ha situată la altitudinea de 1458 m.

Vârful Biserica Moţului este o arie naturală cu stâncării, fâneţe şi suprafeţe împădurite. Flora este alcătuită din specii lemnoase de molid şi fag, unde, la nivelul ierburilor, vegetează specii floricole rare, dintre care: păiuşul (*Festuca cinerea*), piciorul cocoşului (*Ranunculus repens*), vulturica de stâncă (*Hieracium oillosum*), scoruşul de munte (*Sorbus acuparia*), stânjenelul mic de munte (*Iris ruthenica*) etc.

Versantul estic al Bisericii Moţului este domol, oferind însă privelişti largi asupra Vârfului Călineasa, Platoului Scărişoara, Platoului Lumea Pierdută şi Masivului Biharia (recunoscut prin Vârful Curcubăta Mare de 1.848 m, pe care se află releul de televiziune).

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, comuna Pietroasa, cu acces din localitatea Sudrigiu

1. Rezervaţia Vârful Biserica Moţului
2. Piciorul cocoşului

Rezervaţia Molhaşurile din Valea Izbucelor

1

Rezervaţia Molhaşurile este un complex de turbării din Valea Izbucelor, situată la altitudinea de 950 – 1000 m, fiind înconjurată de zona de izvoare a Someşului Cald.

Molhaşurile sau turbăriile sunt mlaştini oligotrofe, vestigii din perioada glaciaţiunilor, cu rol ecologic în regimul hidric al întregului areal. Turbăriile se formează în zone cu umiditate excesivă, pe un teren orizontal cu substrat silicios. Senzaţia stranie este dată şi de calitatea acidă şi antiseptică a turbei, care conservă perfect plantele şi animalele căzute pe fundul fostei mlaştini. Datorită grosimii turbei de peste 1 m, plantele se izolează de sol şi devin dependente de precipitaţii. De remarcat sunt numitele „taurii fără fund", lacuri cu apă de culoare de neagră, care reîntregesc tabloul rezervaţiei făcându-l de o sălbăticie aparte.

Locul are o deosebită valoare ştiinţifică, păstrând informaţii esenţiale nealterate, despre evoluţia etapizată a plantelor şi animalelor, de-a lungul mileniilor. Aici se găseşte un număr de specii aparte de plante, printre care şi „Roua cerului", singura plantă carnivoră terestră din România, ocrotită de lege. Alături de această specie, deosebită este şi prezenţa Jneapănului (numit şi pinul târâtor), relicvă glaciară, considerat monument al naturii, care aici se află la cea mai joasă altitudine din ţară.

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, comuna Pietroasa, cu acces din localitatea Sudrigiu

3. Rezervaţia Molhaşurile din Valea Izbucelor

Biserica Pogorârea Sfântului Duh din Lazuri de Beiuş

1

Biserica impresionează prin aparenta simplitate a structurii arhitecturale, creând totodată o punte către cultura şi religia unor perioade istorice din trecut.

Construcția din lemn a fost ridicată în două perioade diferite, amândouă necunoscute, cea dintâi probabil din Evul Mediu, iar cea din urmă probabil în secolul XVIII. Este greu de identificat data ridicării bisericii deoarece nu există izvoare istorice sau inscripții în acest sens.

Din Evul Mediu datează altarul şi biserica bărbaților, care împreună rezumă planul inițial al unei biserici arhaice de tipul celei de la Putna. De la portalul de intrare al acestei părți s-a păstrat o uşă de lemn cu totul excepțională, care a fost datată ipotetic ca aparținând secolelor XIV-XVI.

Grinda tirant din naos reprezintă un alt element cu caracter arhaic, iar axul altarului este, de asemenea, important în datarea construcției lăcaşului de cult.

Câteva secole mai târziu, biserica a fost extinsă, cu un pronaos neobişnuit de mare în raport cu naosul (biserica bărbaților) şi un turn deasupra. Pereții interiori au fost acoperiți cu scânduri verticale şi pictați, probabil în a doua jumătate a secolului XVIII.

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, stânga din localitatea Sudrigiu pe DJ 764G, satul Lazuri de Beiuş, comuna Lazuri de Beiuş

În zonă se mai poate vizita:

1. **Biserica Înălțarea Domnului din Hinchiriş,** DJ 764F, nord de satul Lazuri de Beiuş şi stânga pe drum comunal până în satul Hinchiriş, comuna Lazuri de Beiuş

1. Biserica Pogorârea Sfântului Duh din Lazuri

Avenul Borțigului

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, dreapta pe DJ 763 până în satul Pietroasa, comuna Pietroasa

Pentru accesul în peșteră care este îngreunat de blocul de gheață a fost construită o scară de lemn cu peste 150 trepte, iar în blocul de gheață au fost scobite coridoare între sălile cu formațiuni de gheață. Lungimea galeriilor au ajuns atunci la 300 m, dar trebuiau resculptate în fiecare an, fiindcă în timpul iernii aceste tuneluri înghețau.

Monument al naturii, Avenul Borțigului adăposteşte un impresionant bloc de gheață cu un volum de 30.000 m^3, al doilea ca mărime din țară (după Ghețarul Scărişoara), situat la baza puțului de intrare.

Peştera este spectaculoasă, cu o intrare cu un diametru de 35 m. Lungimea avenului este de 150 m, cu o adâncime de 54 m și are în componență o mică galerie și o sală mare. Avenul se află deasupra traseului subteran al Cetăților Ponorului.

1. Avenul Borțigului
2. Cetățile Ponorului

Peşteri din comuna Pietroasa

Peştera Urşilor – Chişcău

Descoperită accidental la 17 septembrie 1975 în urma dinamitării unei cariere de marmură de la Chişcău, Peştera Urşilor este cunoscută drept una din cele mai spectaculoase obiective turistice ale Munţilor Apuseni.

Numele peşterii se datorează numeroaselor fosile de urşi de cavernă descoperite aici. Din cauza căderii unei stânci gura peşterii a fost blocată şi peste 140 de urşi au rămas blocaţi înăuntru.

Peştera are o lungime de 1,5 km, dintre care numai o parte este deschisă vizitării sau cercetării ştiinţifice. Nivelul superior în lungime de 488 m este cel deschis circulaţiei turistice, acolo putând fi admirate formaţiunile carstice, care au făcut peştera cunoscută în toată lumea.

În acest nivel se găsesc 3 galerii: Galeria Urşilor, Galeria Emil Racoviţă şi Galeria Lumânărilor, şi 4 săli: Sala Lumânărilor, Sala Spaghetelor, Sala Emil Racoviţă şi Sala Oaselor. Vizitarea peşterii începe cu Galeria Urşilor unde au fost găsite resturi scheletice ale ursului de cavernă (*Ursus Spelaeus*) de acum mai bine de 15000 de ani. În Galeria Emil Racoviţă se află un schelet de urs expus în poziţia în care a murit, precum şi fosilele altor animale dispărute în urmă cu sute de ani: o specie de capră neagră, leul şi hiena de peşteră. Galeria este împodobită cu numeroase stalagmite, domuri, bazine de apă şi stalactite.

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, dreapta pe DJ 763 şi dreapta pe un drum comunal până în satul Chişcău, comuna Pietroasa

În ultima galerie pot fi admirate impresionantele stalagmite şi stalactite care au dat naştere unor „statuete” de basm (*Mastodontul, Draperiile din Galeria Urşilor, Portalul, Pagodele, Lacul cu nuferi*), asemenea celor de ceară de un alb pur ce provoacă imaginaţia oricărui vizitator. Galeria se încheie cu un tunel artificial lung de 16 m greu accesibil turiştilor.

1. Peştera Urşilor

Căi de Acces

- Se continuă drumul din satul Chişcău până în satul Giulești, comuna Pietroasa

Peştera lui Micula

Monument al naturii, în Peştera lui Micula se găseşte un lac subteran, Lacul Rozelor, pe care plutește un calcitul flotant (mineral de carbonat de calciu), fenomen de rară amploare care îi dă un aspect aparte.

Situată în Valea Crăiasa la o altitudine de 500 m, peştera este alcătuită din mai multe săli (Sala Mare, Sala Mică, Sala Macrameelor, Sala Cascadei, Sala Iadului) şi galerii (Galeria Minunilor, Valea Perlelor), cu concrețiuni specifice unui astfel de mediu: stalactite şi stalagmite, coloane, cristale, ghirlande. Prima cascadă a cavității este Cascada Mică. Apoi urmează galeriile Sala Mare şi Sala Macrameelor în care se găsesc elemente de depunere chimică: gururi, formațiuni de bazin, stalactite, stalagmite, coloane.

După Sala Macrameelor se ajunge la Lacul Rozelor, apoi la Valea Perlelor, Sala Cascadei, Cascada Mare (formată pe un plan alunecos) şi Galeria Minunilor, deosebită datorită formațiunilor intens colorate. La capătul Galeriei Minunilor se află Sala Iadului cu cea mai mare cascadă a peşterii de 40 m înălțime.

În Peştera lui Micula s-au găsit vestigii paleontologice ale ursului de peşteră. Deşi oferă un peisaj deosebit (între primele 5 peşteri din țară ca frumusețe), peştera nu poate fi amenajată turistic, vizitele limitându-se doar la explorare sau cercetare turistică.

În zonă se mai poate vizita:

1. **Rezervația Ferice Plai și Hoanca,**
   DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, dreapta pe DJ 764I până în comuna Buntești

1. Formațiuni calcaroase
2. Peştera lui Micula
3. Năpârcă in rezervația Ferice Plai şi Hoanca

Crişul Pietros / Comuna Pietroasa

Lacul Cârligate

BEIUȘ

INEU - GURAHONȚ - VAȘCĂU - **BEIUȘ** - ORADEA - HUEDIN - JIBOU - ZALĂU

Mândri de România

Beiuş

Aşezat pe cursul mijlociu al Crişului Negru, oraşul Beiuş este considerat oraş-cetate naturală, fiind flancat din trei părţi de masive ale Carpaţilor Occidentali.

Veche aşezare care s-a dezvoltat continuu odată cu trecerea timpului, prima menţiune cunoscută a Beiuşului datează de la 1096, iar sub titulatura de oraş apare încă de dinainte de 1241. În documentele din perioada 1291-1242 localitatea apare cu toponimele *Benenus, Benens, Belenus, Voyuoda de Bivinis* sau *Belenyes*. Până la începutul secolului al XX-lea s-a folosit mai mult denumirea de Bins, localitatea continuând să fie numită aşa în graiul regiunii.

Ceea ce a impulsionat în mod deosebit dezvoltarea oraşului, mai ales din punct de vedere cultural, a fost înfiinţarea unui gimnaziu român unit (greco-catolic) în 1828 de către episcopul Samuil Vulcan. Înfiinţarea acestuia a reprezentat un eveniment de mare însemnătate pentru românii din Transilvania, deoarece aici s-au format intelectuali români care au devenit purtători ai emancipării culturale şi politice a românilor transilvăneni.

Nu se poate vorbi despre Beiuş fără a ţine seama de teritoriul denumit generic Ţara Beiuşului, cu străveche rezonanţă istorică. Aflată în bazinul superior al Crişului Negru, regiunea se individualizează atât prin configuraţia geografică, cât şi prin trăsăturile proprii, prin evoluţia istorică aparte.

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Deva - Brad - Ştei - Beiuş - Oradea

În zonă se mai poate vizita:

1. **Monumentul Eroilor Români din Al Doilea Război Mondial** din Beiuş

1. Beius, centrul oraşului

Stațiunea Stâna de Vale

Situată în apropiere de oraşul Beiuş, la o altitudine de 1100 m, Stâna de Vale este una dintre cele mai mirifice stațiuni de odihnă şi tratament din țară.

Stațiunea este complet izolată şi înconjurată de munți, beneficiind de nenumărate atracții şi trasee montane, alături de pârtia de schi dotată cu teleschi. La Stâna de Vale precipitațiile sunt abundente, fiind caracterizate de căderi masive de zăpadă (stratul ajungând până la 50-90 cm), care durează până la mijlocul lunii aprilie.

Principala atracție din această regiune o reprezintă *Izvorul Minunilor*, despre care legenda spune că are un efect tămăduitor, fiind una dintre cele mai pure şi apreciate ape de izvor de la noi din țară.

Întreaga stațiune se întinde pe o suprafață de 2.700 ha şi constituie un important punct de convergență pentru foarte multe trasee turistice. Renumele acesteia în ceea ce priveşte tratamentele curative, tratamentele pentru odihnă şi recreere a turiştilor depăşeşte granițele țării, despre apele miraculoase de aici, ape minerale feruginoase şi hipotomice, auzindu-se în toată Europa. Acest loc este recomandat în tratamentul asteniilor, unor dereglări endocrine, dereglărilor respiratorii, organismului slăbit, suprasolicitărilor fizice şi intelectuale, anemiilor, rahitismului şi dereglărilor de creştere la copii.

Căi de Acces

- DJ 764A, est de Beiuș, comuna Budureasa

1. Stațiunea Stâna de Vale

Rezervații naturale din comuna Budureasa

Vârful Cârligate

Întinsă pe o suprafață de 10 ha, rezervația naturală reprezintă o zonă turistică importantă datorită peisajului și florei sale specifice. Aici este întâlnită o specie rară a pajiștilor alpine, cunoscută sub denumirea populară de oiță (*Anemona narcissiflora*).

Culmea Cârligate suscită un interes deosebit datorită largilor priveliști pe care le deschide atât asupra Padișului, cât și asupra unei mari părți a Munților Apuseni. Aceasta este formată din Vârful Cârligate (1694 m) și se continuă spre vest cu Vârful Cornu Munților (1652m) și Coasta Brăiesei, iar spre est cu Șaua Cumpănățelul.

Culmea este caraterizată printr-un platou, orientat est-vest, foarte abrupt spre sud (Padiș) și cu pantă mai domoală spre nord (Valea Drăganului).

Piatra Grăitoare

La stânca situată în Șaua Vârtop se produce un fenomen interesant de ecou în partea de sud-est a pereților ei, iar denumirea de Piatra Grăitoare vine de la regionalismul (motismul) *a grăi* care înseamnă *a vorbi*. Când vremea este liniștită, un cuvânt strigat în apropierea ei (25-100 m) este repetat de 4-5 ori.

Vârful Piatra Grăitoare este un real martor de eroziune, rezultat în urma modelării periglaciare, ce se ridică cu puțin peste nivelul platformei Cârligate. Acesta prezintă un aspect de cupolă, care oferă prin poziția sa o panoramă largă spre sud, ce îmbrațișează în totalitate Munții Bihor, până la orizont unde se găsește cea mai mare înălțime a acestora, Vârful Cucurbăta Mare (1849 m).

1. Piatra Grăitoare

Cetatea Rădesei

Situată înainte de zona de formare a Cheilor Someşului Cald, Peştera Cetatea Rădesei are 862 de m dezvoltare, fiind sculptată în calcare de-a lungul timpului de către pârâul omonim.

Peştera prezintă o străpungere hidrologică accesibilă, cu o lungime de peste 260 m şi o denivelare de 36 m. În drumul subteran al pârâului se observă prezenţa a cinci avene care contribuie la spectaculozitatea peşterii. La ieşire apele curg printr-un canion strâmt, apărut ca urmare a prăbuşirii tavanului peşterii. Peştera Cetatea Rădesei este într-un stadiu avansat de evoluţie, exemplificând perfect modul în care are loc transformarea cavernamentelor în chei de amploare.

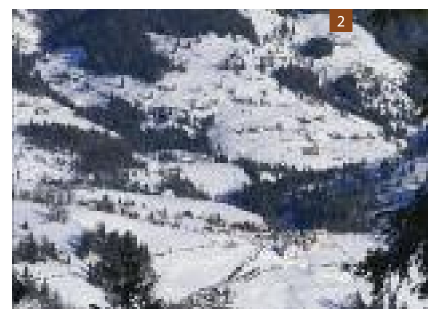
Lumea subterană a peşterii prezintă o galerie unică, de forma unui tunel lung de 212 m, cu săli de mari dimensiuni şi hornuri ce răzbat în tavanul peşterii până la suprafaţă. Intrarea se află pe malul stâng şi are un portal monumental înalt de 15 m şi lat de 7 m, de formă ogivală. De aici, se ajunge în Sala Mare luminată prin 4 hornuri, unde podeaua este acoperită cu blocuri mari de stâncă, printre care se strecoară apele cu un vuiet asurzitor şi formează repezişuri şi cascade. Urmează o zonă îngustă şi lipsită de lumină până ajungem în zona de sub Fereastra I, un alt aven în calcar. Într-un final se traversează un canion strâmt, lipsit de lumină, cu marmite turbionare tipice de eroziune.

Căi de Acces

- DJ 764A, comuna Budureasa

Peştera are un grad de dificultate mediu şi nu este recomandată pe timp ploios. Necesită surse de iluminat şi poate fi vizitată datorită amenajărilor efectuate (scări de lemn şi podeţe).

1. Accesul către peştera Cetatea Rădesei
2. Piatra Grăitoare

Peştera Meziad

Obiectiv de nelipsit din nici un itinerariu turistic, peştera se număra la începutul secolului al XX-lea printre cele mai mari peşteri din Europa, fiind printre primele amenajate din ţară.

Peştera se desfăşoară pe două niveluri de carstificare, deosebite în mare măsură atât din punct de vedere al lungimii lor, cât şi al aspectului pe care îl prezintă. Având forma unei galerii neobişnuit de spaţioase de 20-30 m lăţime şi 15-20 m înălţime, nivelul inferior al cavernei se întinde pe o lungime de 1.542 m.

La intrarea în peşteră eşti întâmpinat de un portal impresionant a cărui înălţime atinge 15 m, formând o boltă care se arcuieşte într-o geometrie aproape perfectă. După 400 m, cavernamentul se reduce brusc, nivelul inferior prelungindu-se prin două galerii greu accesibile şi care nu sunt incluse în sectorul turistic al peşterii.

Nivelul superior se întinde pe o lungime de 3.208 m, descriind un arc de cerc larg deschis, cu trei zone principale de racord cu galeria inferioară: Galeria Descendentă, Galena de Joncţiune şi Gâtul Dracului. Galeriile nivelului superior prezintă o topografie mult mai labirintică şi printr-un grad mult mai ridicat de concreţionare. Suprapunerea celor două niveluri în regiunea

Căi de Acces

- DJ 764 nord-est de Beiuş şi dreapta pe DJ 764C, satul Meziad, comuna Remetea

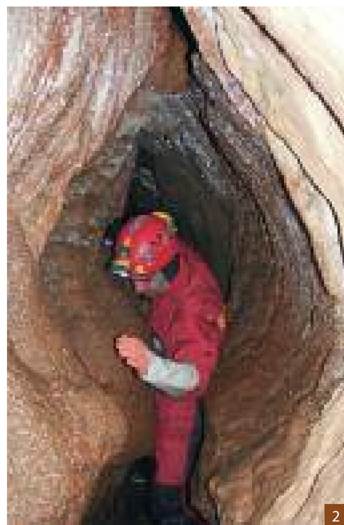
Podului Natural creează un spectacol deosebit de impresionant, înălţimea totală a cavernamentului ajungând aici la 35 m.

Planşeul de calcar al peşterii a fost acoperit cu un strat gros de pietriş şi nisip, care a ajuns pe alocuri până la boltă, contribuind la accentuarea aspectului labirintic caracteristic nivelului superior al peşterii. Aici s-au conservat numeroase fosile aparţinând ursului de cavernă, concentrate îndeosebi în Sala Oaselor.

1. Peştera Meziad

Peşteri în comuna Roşia

Căi de Acces

- Se continuă pe DJ 764 până în cătunul Ţarina, comuna Roşia

Peştera Vacii

Se continuă pe DJ 764 până în cătunul Ţarina, comuna Roşia

Aflată în versantul drept al Văii Cuţilor, Peştera Vacii este cunoscută şi folosită de localnici din cele mai vechi timpuri.

Intrarea în cavernă se află la circa 40 m deasupra albiei şi are o deschidere de 27x13 m. Din sala mare de la intrare, cu dimensiuni mari (40x20 m) şi înălţime ce ajunge la 12 m, se ajunge la o galerie îngustă şi scundă, situată spre dreapta, la capătul căreia se ajunge deasupra unei săli impresionante.

Se coboară 22 m şi se ajunge într-o sală care prezintă galerii ascendente spre dreapta şi descendente spre stânga. Printr-una dintre galeriile ascendente se poate ajunge la suprafaţă, pe fundul dolinei *Hârtopul Simioanii*.

Peştera a fost locuită de om, în sala mare fiind descoperite materiale ceramice din epoca bronzului, piese scheletice fosile de animale, care reprezentau parţial dieta omului preistoric. Dispune de o gamă largă de formaţiuni stalagmitice (scurgeri parietale, stalagmite şi stalactite, masive stalagmitice, microgururi, perle de cavernă etc.), câteva resturi scheletice şi guano de la populaţia de lilieci.

Peştera Ciur Ponor-Topliţa

Se continuă DJ 764, comuna Roşia pentru acces prin Peştera Ciurul Ponor sau DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, dreapta pe DJ 767, comuna Dobreşti pentru acces prin Peştera Topliţa

Parte din cel mai fascinant sistem carstic din Munţii Apuseni, complexul Peştera Ciur Ponor-Topliţa cuprinde una din cele mai lungi peşteri din ţară având o dezvoltare de 14,9 km.

După explorarea peşterii mai în amănunt şi descoperirea a încă 8 sifoane, ulterior celui de la intrare, s-a ajuns la concluzia că Peştera Ciur Ponor comunică cu Peştera Topliţa. Astăzi întregul sistem de caverne este cunoscut sub numele de Ciur Ponor-Topliţa. O mare parte din peşteră, pe o lungime de 7.700 m, prezintă un curs subteran activ.

Pârâul Tinoasa ce izvorăşte din dealul Tinoasa este înghiţit de Ponorul Tinoasa şi străbate Peştera Ciur-Izbuc, pătrunzând ulterior şi în Peştera Ciur-Ponor, pe unde este şi locul de acces în peşteră.

Pârâul Ciurului se varsă printr-o cascadă în cursul de apă al galeriei principale. Direcţia peşterii urmăreşte axul longitudinal arcuit al platoului sub care se află.

1. Peştera Vacii
2. Peştera Ciur Ponor-Topliţa

Peştera Ciur Izbuc

DJ 764, comuna Roșia

Nu departe de Peştera Ciurului Ponor-Toplița, este Peştera Ciurului Izbuc, situată în Groapa Ciurului, care a fost explorată pentru prima dată în 1952, pe o lungime de 150 m.

Datorită importanței sale antropologice, paleontologice şi morfologice, peştera trezeşte atât interesul cercetă-torilor, cât şi al turiştilor. Importanța sa arheologică este dată de faptul că aici au fost găsite peste 400 de urme ale omului preistoric, de acum 12000 – 15000 de ani.

Peştera Ciurului Izbuc se desfăşoară pe 2 nivele, cel superior sau fosil având o lungime de 605 m, iar cel inferior, unde se află şi galeria activă, 425 m. Nivelul fosil este de origine freatică, fiind constituit din săli şi galerii cu nume sugestive în ceea ce priveşte elementele adăpostite.

Sala Paşilor şi Galeria Urşilor adăpostesc numeroase urme plantare ale omului preistoric, urme ale locuirii acestuia şi resturi scheletice ale ursului de caverna (*Ursus spalaeus*), iar Galeria Aragonitei şi Galeria Gururilor se remarcă prin morfologia de detaliu.

Nivelul inferior corespunde actualei galerii temporar-active, drenată de apele captate în subteran prin Ponorul Tinoasei, situat la 20 m de extremitatea dinspre amonte a peşterii. Aceasta prezintă o succesiune de nivele de eroziune, câteva fragmente de terase aluvionare, unele deosebit de bine conservate, tunele, poduri şi canale adânci săpate în rocă.

1. Peştera Ciur Izbuc

Peştera Grueţ

DJ 764, comuna Roșia

Amplasată în versantul stâng al Văii Şteaza, Peştera Grueţ, Gruiețului sau Grust este importantă prin galeriile concreționate, dar şi din punct de vedere arheologic.

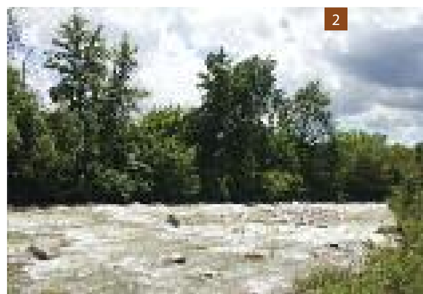
Peştera prezintă un portal mare lat de circa 15 m şi înalt de circa 8 m. Sala principală are o lungime de 50 m şi un tavan cu concrețiuni de calcar sau calcit. Pe partea stângă sunt coloane groase de calcit, înalte până la plafon. Dinspre stânga se poate vedea cursul de apă care străbate o zonă mai îngustă şi mai scundă, la capătul căreia este un sifon impenetrabil. De aici pot fi văzute mai multe galerii înguste şi hornuri.

Este preferabil ca peştera să nu fie vizitată în perioadele ploioase deoarece nivelul apelor din peşteră creşte considerabil. Pe perete se vede şi o dungă neagră, ce indică înălțimea la care poate ajunge apa.

1. Peştera Grueţ
2. Crişul Negru

În zonă se mai pot vizita:

1. **Peștera Farcz,**
   DJ 764, comuna Roșia
2. **Rezervația Defileul Crișului Negru,**
   DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, stânga pe DJ 709A, satul Borz, comuna Șoimi
3. **Rezervația Dealul Păcău,**
   DJ 709A, comuna Șoimi

2

Rezervația Izvoarele mezotermale Răbăgani

Căi de Acces

- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, comuna Răbăgani

Rezervația este formată din două bazine cu ape mezotermale în care se menține o faună de gasteropode (melci), relicte pleistocenice din speciile *Theodoxus prevostianus* și *Fagotia acicularis*, precum și specii de broaște.

Temperatura medie a izvoarelor mezotermale de la Răbăgani este de 35-40^{0}C, favorabilă menținerii faunei de gasteropode relicte, care a supraviețuit în arii restrânse şi izolate, adaptându-se de la condiții marine la cele de apă dulce. În primul bazin, la izvor, apa este limpede, bogată în vegetație şi faună acvatică. După străbaterea celui de-al doilea bazin, apa se stochează într-un alt bazin, mic, neamenajat, care traversează drumul printr-un canal.

În zonă se mai pot vizita:

1. **Rezervația Calcarele tortoniene de la Miheleu,** DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea, stânga pe DJ 795, în direcția Salonta şi dreapta pe DJ 768 până în comuna Lăzăreni
2. **Arborele secular de la Izvorul Osoi,** DJ 768, comuna Lăzăreni
2. **Rezervația Poiana cu narcise de la Goronişte,** DJ 795 Răbăgani-Salonta, comuna Tinca

1, 2. Rezervația Izvoarele mezotermale Răbăgani

Turnul Ciunt din Salonta şi Muzeul Memorial Arany Janos

Căi de Acces

- Se continuă pe DJ 795 până în Salonta, Piaţa Libertăţii nr. 4

Construit în secolul al XVII-lea, în jurul anului 1620, Turnul Ciunt (*Csonka*) din Salonta a fost construit în scopul de a fi punct de observaţie în războiul împotriva invaziei otomane.

Turnul Ciunt reprezintă ultima mărturie rămasă din întregul complex al Cetăţii Salonta. Este un monument istoric de arhitectură laică, turnul fiind restaurat în 1889, din iniţiativa şi prin contribuţia poetului Arany Laszlo. Acesta a donat o parte a bibliotecii, manuscrise originale şi mobilierul din camera de lucru a tatălui său. Turnul este un simbol al oraşului, în care astăzi se găseşte primul muzeu literar din România, **Muzeul Memorial Arany Janos**.

Turnul are un plan hexagonal şi este înconjurat de o denivelare de pământ de formă trapezoidală care indică existenţa unui şanţ şi val de apărare sau a unui zid de incintă. Edificiul a avut iniţial patru sau cinci nivele despărţite între ele de planşee de grinzi.

La etajul 1 pot fi văzute o serie de documente ce privesc dezvoltarea culturală a Transilvaniei şi câteva portrete ale unor reprezentanţi de seamă ai Şcolii Ardelene (Alexandru Roman, Iosif Vulcan). La etajele 2, 3 şi 4 sunt expuse culegerile de folclor din zona Salontei, întocmite de poetul Arany Janos, 129 de scrisori originale ce fac parte din corespondenţa poetului cu Charles Darwin, biblioteca şi mobilierul din camera de lucru a poetului din perioada 1867-1882.

1. Muzeul Memorial Arany Janos
2. Turnul Ciunt din Salonta
3. Turnul Ciunt, Statuia poetului Arany Ianos

Stațiunea Tinca

Stațiunea balneoclimaterică Băile Tinca reprezintă o adevărată oază de linişte şi refacere, beneficiind de un climat continental moderat cu temperatura medie anuală de 10,5°C.

Situată pe terasa inferioară a Crişului Negru şi străjuită la nord de dealurile Miersigului, acoperite cu păduri de gorun, stațiunea este bogată în izvoare cu ape minerale bicarbonatate, calcice, magneziene, hipotone, sodice, slab carbogazoase, atermale; bioclimat de crutare, factori naturali extrem de importanți în tratamente curative. Cura este recomandată în caz de afecțiuni ale tubului digestiv şi hepatobiliare, boli metabolice şi de nutriție, afecțiuni asociate (ale aparatului locomotor, ale sistemului nervos periferic, cardiovascu-lar, renale şi ale căilor urinare, boli profesionate).

Căi de Acces

- DJ 795 Răbăgani-Salonta

În zonă se mai pot vizita:

1. **Muzeul Țăranului Român,** Str. Monetăriei, oraşul Salonta
2. **Situl arheologic de la Salonta**
3. **Rezervația Colonia de păsări de la Pădurea Rădvani,** DN 79/ E671 Salonta-Oradea, comuna Cefa

1. Stațiunea Tinca
2. Egretă albă
3. Pădurea Rădvani

Palatul Vulturului Negru

ORADEA

INEU - GURAHONȚ - VAȘCĂU - BEIUȘ - **ORADEA** - HUEDIN - JIBOU - ZALĂU

Mândri de România

Oradea

Unul dintre importantele centre economice, sociale şi culturale din nord-vestul României, municipiul Oradea reprezintă de secole un punct de referinţă pentru zonă, fiind cel mai important centru cultural şi comercial.

Oradea se află într-un peisaj mirific între dealurile care despart şi unifică într-un mod armonios Câmpia Crişanei şi dealurile de la poalele Munţilor Apuseni. Localitatea denumită în latină *Varadinum* este de origine romano-dacică, însă este menţionată pentru prima dată în anul 1113, într-o diplomă a abaţiei benedictine din Zobor.

În Evul Mediu aici convieţuiau numeroase grupuri etnice, determinând ca până în prezent activitatea socio-culturală a Oradiei să întregească un adevărat mozaic etnic.

Căi de Acces

- DN 79/ E 671 Salonta-Oradea
- DN 76/E 79 Vârfurile-Beiuş-Oradea

În zonă se mai poate vizita:

1. **Biblioteca din Oradea,** Str. Armatei Române nr. 1, municipiul Oradea

1. Primăria din Oradea

Șirul Canonicilor

Reprezintă un ansamblu urban baroc, format din zece case cu un singur etaj aliniate într-un şir în faţa grădinii Palatului Episcopal. Mai poartă denumirea de *Şirul capitlului*.

Fiecare din cele 10 clădiri au fost construite în perioade distincte (prima casă construită în „zona rezidențială" datează din 1750, iar ultima în 1875), fapt ce reiese din caracterul neomogen al fațadelor. Elementul comun, de altfel și cel mai spectaculos al ansamblului, este coridorul cu arcade al fațadei, sprijinit pe 56 de stâlpi pătrați, al cărui interior boltit şi ritmat de arce dublouri oferă variate aspecte ale aceluiaşi spaţiu baroc.

Cea mai veche este casa numărul 7, denumită după numele canonicului, care a construit-o, *Casa Alapy*.

Restul caselor construite ulterior păstrează mai mult sau mai puțin stilul baroc suferind și alte influențe, cum ar fi cel neogotic.

Printre locatarii celebri ai acestor edificii se remarcă canonicii erudiți din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, care au trăit și creat în aceste case o perioadă mai îndelungată sau mai scurtă, reprezentanți de seamă ai începuturilor istoriografiei de artă și arheologiei maghiare sau cercetători celebri ai istoriei bisericești, precum Flóris Rómer, Arnold Ipolyi, Vilmos Fraknói, János Karácsonyi sau Vince Bunyitay.

Căi de Acces

- Str. Șirul Canonicilor, municipiul Oradea

1. Șirul Canonicilor

Palatul Baroc

Palatul în formă de U constituie alături de Bazilica Sfânta Maria și Șirul Conacilor cel mai valoros complex în stil baroc construit în România, valoarea lui fiind recunoscută și în restul Europei.

Inițial, clădirea palatului trebuia să servească drept sediu al Episcopiei romano-catolice din Oradea. Construcția lui a durat 15 ani (1762 – 1777), elaborat pe 3 nivele, avându-l ca architect pe Anton Frantz Hillebrandt.

De-a lungul timpului, palatul a cunoscut mai multe funcționalități. În perioada 1945 – 1989 a adăpostit aproximativ 1.000 de revoluționari comuniști greci refugiați în România. În această situație episcopia a fost nevoită să părăsească palatul. Pe timpul șederii aici, copiii refugiaților au distrus interiorul palatului, astfel că în anul 1963, episcopia a fost nevoită să cedeze orașului dreptul de folosire a palatului, fiind în imposibilitatea financiară de a renova deteriorările.

La data de 17 ianuarie 1971 în Palatul Baroc se deschide Muzeul Țării Crişurilor. În 1996 Episcopia romano-catolică maghiară începe procedurile legale pentru recuperarea palatului, iar după un proces îndelungat de revendicare dreptul de proprietate asupra palatului a fost recunoscut vechiului proprietar.

Palatul i-a avut ca oaspeți pe împărăteasa Maria Tereza a Austriei și împăratul Josif al II-lea al Austriei.

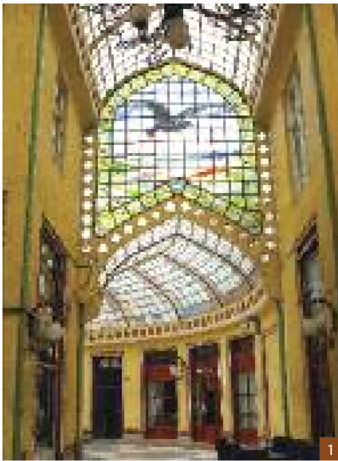
Căi de Acces

- Str. Șirul Canonicilor, municipiul Oradea

Interioarele Palatului Baroc impresionează prin rigoarea organizării spațiale și sobrietatea decorativă, caracteristici ce se regăsesc prezente în holul central și la nivelul etajului de referință din configurația clădirii, spre care se ajunge prin intermediul unei scări monumentale. Aici se află Sala festivă, impozantă prin volumetrie şi prin decorurile pictate datorate lui Francisc Storno (1879), de inspirație renascentistă. Palatul are şi o capelă de o rară frumusețe, având tavanul şi pereții împodobiți cu fresce.

1. Palatul Baroc

Palatul Vulturului Negru și Palatul Justiției

Palatul Vulturului Negru

Desemnat recent de către locuitorii orașului drept simbol al orașului, palatul a fost construit între 1907-1908 de arhitecții orădeni Marcell Komor și Dezső Jakob, în stil Secession.

Palatul Vulturul Negru este un monument arhitectonic reprezentativ pentru Oradea.

Clădirea are parter înalt și patru etaje și este formată din două corpuri unite printr-un pasaj vitrat. Fațada principală este asimetrică, fiind formată din două corpuri mari, inegale, ce relevă cel mai bine stilul Secession. Fațada secundară este mai ordonată și sobră. Motivul central îl reprezintă un corp ieșit, împărțit în două registre, care se termină în atic trilobat, având un vitraliu în timpan. Vitraliul cu vulturul negru, devenit o emblemă a ansamblului, a fost executat în 1909. Cel mai spectaculos element rămâne pasajul, care a stârnit senzaţie prin imensitatea proporţiilor lui şi care a fost executat după modelul Galeriei Victor Emmanuel din Milano.

Loc de întâlnire pentru personalitățile vremii, hanul a găzduit recepţii grandioase în cinstea împăratului Franz şi a reginei Elisabeta.

Căi de Acces

- Str. Independenței nr. 1, municipiul Oradea

Palatul Justiției

Clădire declarată monument istoric, a fost construită în anul 1898 în stil eclectic, pe locul fostului Palat Frimont.

Căi de Acces

- Parc Traian nr. 10, municipiul Oradea

Construcțiile la noua clădire impozantă au fost finalizate în august 1898. Edificiul este format din parter și două etaje, împrejmuind două curți interioare. Fațada principală impune printr-un rezalit central, decorat în partea superioară cu patru statui alegorice. Nivelele superioare ale rezalitului central sunt delimitate pe verticală de coloane cu capiteluri ionice. Ferestrele de la parter şi ultimul nivel sunt rectangulare, iar ferestrele de la etajul I în plin cintru, poartă deasupra lor coronamente decorative. Atât rezalitul central, cât şi cele laterale au acoperişuri de tip mansardă.

1. Palatul Vulturului Negru
2. Palatul Justiției

Palatul episcopal greco-catolic

Clădirea a fost edificată în stil eclectic, fiind combinate elemente romanice, bizantine, neogotice şi unele detalii ornamentale Art Nouveau.

Construcția nouă a palatului a fost realizată între anii 1903 - 1905. Episcopul Demetrie Radu, neinstalat încă la acea dată, fiind nemulțumit de vechea construcție, a dat ordin ca arhitectul orădean Kalman Rimanóczy junior să întocmească planurile pentru reconstruirea vechiului palat. În locul actualei clădiri s-a aflat o clădire cu etaj în stil baroc.

Până în prezent, istoricul palatului a fost marcat de câteva momente importante. Astfel, în 1948 palatul episcopal a fost sechestrat şi transformat în şcoală populară. Ulterior, aici, s-a instalat Biblioteca Județeană. În 1989 reprezentanții Bisericii greco-catolice au început să lupte pentru clădirile ei. După îndelungi procese, în anul 1992, Biserica a intrat în posesia clădirii episcopale.

În ceea ce priveşte descrierea arhitecturală a palatului se remarcă fațada principală, bogată în decorații exterioare, mai ales etajul, unde raportul de plinuri şi goluri este mai pronunțat, precum şi ritmul formelor ascuțite, rotunde sau ondulate. Centrul etajului este dominat de ferestre mari în segment de arc, purtând asupra lor coronamente în formă de triunghi, iar mai sus un atic bogat decorat, având la mijloc blazonul episcopal. La cele două extremități ale părții principale a palatului sunt aşezate două turnulețe, iar colțul palatului este încoronat cu un turn impozant. Poarta principală aminteşte de portaluri romanice. De fapt, întreaga clădire poartă amprenta unui eclectism rafinat, predominând elementele decorative romanice şi bizantine. Casa scărilor era impozantă, cu coloane, balustrade şi loggii din marmură de Vaşcău. Zidurile ei sunt placate tot cu marmură. Capela, care se afla în partea de nord a clădirii, a fost pictată de Augustin Pall în stil bizantin.

Căi de Acces

- Str. Ep. Mihai Pavel nr. 4, municipiul Oradea

1, 2. Palatul episcopal greco-catolic

Muzeul Țării Crișurilor

Instituție culturală de renume la nivel național, muzeul funcționează în cadrul Palatului Baroc de la data de 17 ianuarie 1971.

În anul 1872, Societatea de Arheologie și Istorie a Comitatului Bihor inaugurează primul muzeu în Oradea, care cunoaște o evoluție importantă de-a lungul timpului. Acesta și-a îmbogățit în permanență colecțiile de arheologie, istorie și etnografie.

După anul 1971, muzeul are parte de cea mai prolifică perioadă din existența sa, ajungând centru cultural-științific de referință.

Muzeului Țării Crișurilor deține o secție de istorie care prezintă piese de arheologie datând din paleolitic până în epoca modernă. Secția de etnografie se remarcă prin ceramică țărănească produsă în centrele din Crișana; port popular și textile din Crișana; colecția de mobilier și în primul rând cea de scaune cu spătar din zona Beiușului; feronerie de Vărzari; icoane pe sticlă produse în Nicula, Scheii Brașovului, Maierii Albei Iulia; împletituri din Valea Ierului.

Secția Științele naturii prezintă colecții științifice diverse, dintre care cea de paleontologie și zoologie cu piese de valoare națională, mondială, unicate; rezervații și monumente ale naturii din municipiu și județ.

În administrarea Muzeului Țării Crişurilor, unul din cele mai mari muzee pavilionare din România, se află **Muzul Memorial Ady Endre** şi **Muzeul Memorial Iosif Vulcan**.

Căi de Acces

- Str. Iosif Vulcan nr.16, municipiul Oradea

1. Opinci pastorale
2. Ceramică și țesături din Crișana

Lăcaşuri de cult în municipiul Oradea

Bazilica romano-catolică Înălțarea Fecioarei Maria

Str. Şirul Canonicilor nr. 2, municipiul Oradea

Declarată monument istoric, având hramul „Înălțarea Fecioarei Maria" constituie cel mai mare edificiu baroc din România, fiind una dintre cele mai frumoase bazilici din Europa. Bazilica a fost ridicată între anii 1752 – 1780, la doleanțele împărătesei Maria Tereza a Austriei.

Clădirea catedralei este opera arhitectului vienez Franz Anton Hillebrandt. Fresca cupolei „Triumful ceresc al lui Cristos" a fost realizată în anul 1778 de pictorul Ioan Schopf în stilul *Il Correggro*.

Altarul principal în stil neorenascentist este sculptat în marmură de Carrara de artistul italian Triscornia după planurile lui Toth Ștefan. *„Ridicarea în ceruri a Maicii Domnului"*, tabloul altarului principal, a fost pictat de austriacul Vincent Fischer în anul 1778.

Orga bazilicii a fost oferită de împărăteasa Maria Tereza a Austriei, datând din anul 1780.

Bazilica adăposteşte herma cu moaştele Sfântului Ladislau. Herma este un bust de 60 cm din argint aurit, copiind fidel trăsăturile Sfântului Ladislau şi conține o bucată din craniul acestuia. Legenda spune că bazilica ar adăposti şi trupul regelui.

Biserica ortodoxă „cu Lună"

Piața Unirii nr 10, municipiul Oradea

Piatra de temelie a Bisericii cu Lună sau a Catedralei Adormirii Maicii Domnului, cum mai este denumită, a fost așezată în anul 1784 în ciuda protestelor și împotrivirilor de la acea vreme, la insistențele a doi reprezentanți de seamă ai comunității ortodoxe din Oradea, juriştii Mihai Püspöki şi Mihai Kristoff. Construcțiile au durat până în anul 1787.

Sculptura și operele de pictură din biserică au fost realizate de către frații Alexandru și

1. Bazilica romano-catolică Înălțarea Maicii Domnului
2. Biserica ortodoxă „cu Lună"

1. Biserica Sfântul Ladislau

Arsenie Teodorovici. Interiorul bisericii a fost repictat de pictorul Eremia Profeta, deoarece picturile de aici fuseseră distruse.

Interiorul bisericii impresionează prin armonia policoloră a picturilor murale şi a iconostazului.

În anul 1793, au fost montate orologiul şi globul, opera unui inventiv şi iscusit mecanic orădean, Georg Rueppe. Acest mecanism a dat şi cea mai cunoscută denumire a bisericii, de „Biserica cu Lună". Mecanismul de „Lună" din turnul-clopotniță a fost astfel conceput, încât să facă o rotație completă în jurul axei sale, în 28 de zile, indicând astfel, în permanentă, fazele Lunii de pe firmament.

Biserica Sfântul Ladislau

Piața Unirii, municipiul Oradea

Reprezintă una dintre cele mai vechi așezări de cult din Oradea. Nu se cunoaște cu exactitate perioada de construcție, însă surse documentare indirecte indică perioada 1717 – 1734.

Altarul principal al bisericii este unul dintre cel mai vechi altare care se păstrează în bisericile din Oradea și se află în uz din anul 1730. Pictorul Friedrich Silcher este autorul tabloul altarului și îl reprezintă pe Sfântul Ladislau înmânând cheile episcopului de Oradea. Cele patru altare laterale datează tot din secolul al XVIII-lea, cu tablouri din secolul următor.

Frescele de pe boltă, pictate în anul 1908 de Gyula Turz, redau pasaje din viața regelui Ladislau: cum face să izvorască apă din stâncă, cum supraveghează construcția primei catedrale din Oradea, etc.

Sfințirea bisericii a fost oficiată de episcopul Paul Forgách în anul 1756.

Biserica de lemn Sfinții Martiri Constantin Brâncoveanu și fiii săi

Str. Universității nr. 1, municipiul Oradea

Biserica ortodoxă de lemn, construită între anii 1760-1762, în localitatea Letca, este declarată monument istoric.

A fost strămutată în incinta Universităţii din Oradea, primind destinaţia de Paraclis al Facultăţii de Teologie şi de Biserică a Universităţii.

Primul hram al lăcaşului de cult este „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil", iar după ce interiorul ei a fost decorat cu pictură, la data de 4 octombrie 1993, a fost sfinţit, ocazie cu care primeşte şi cel de-al doilea hram de „Sfinţii Martiri Constantin Brâncoveanu şi fiii săi".

Ansamblul Bisericii Reformate – Biserica Reformată și Turnurile cu clopotnițe

Piața Libertății nr.4, municipiul Oradea

În anul 1835 a fost așezată prima piatră de temelie a celei mai mari biserici reformate din Oradea, proiectată de Szász József în stil eclectic, asta după ce protestanții de rit calvin consideră că singura

biserică reformată din oraș nu este suficientă pentru numărul mare de adepți.

Biserica a fost finalizată în cele din urmă în anul 1853. Mobilierul a fost definitivat abia în 1860, din inițiativa breslei cojocarilor, odată cu construirea tribunei estice. Spațiul interior este deosebit de sobru, lipsit de orice fel de decorații, fiind acoperit cu un tavan drept.

Construită în stil neoclasic, se dezvoltă pe un plan dreptunghiular, având o compoziție simetrică, cu fațadele ieşite la colțuri în rezalit.

Construcția turnurilor după proiectul inițial a fost terminată în 1871. Între 1897 şi 1904 turnurile au servit ca puncte de observații pentru pompierii oraşului. Dintre cele două clopote ale bisericii unul a fost turnat în 1857, celălalt în 1871. În turnul estic se află unul dintre cele mai mari clopote din Oradea, având 3.600 kg.

Turnurile ritmate de cornişe intermediare au colțurile teşite la 45 de grade pe toată înălțimea, la parter fiind prevăzute cu pilaştri cu capiteluri tip cornişă profilată. Deasupra timpanului fațadei principale se înalță un atic prevăzut cu patru urne din piatră. În acelaşi registru la turnuri apar ferestre circulare, peste ele ferestre mari, încheiate semicircular, apoi ferestre cu forme identice, dar duble.

Frumoasa parohie găzduieşte un mic, dar bogat muzeu bisericesc. Aici pot fi admirate numeroase exponate valoroase, cum ar fi: sigilii parohiale, cărți vechi (exemplar al Bibliei de la Belgrad), țesături.

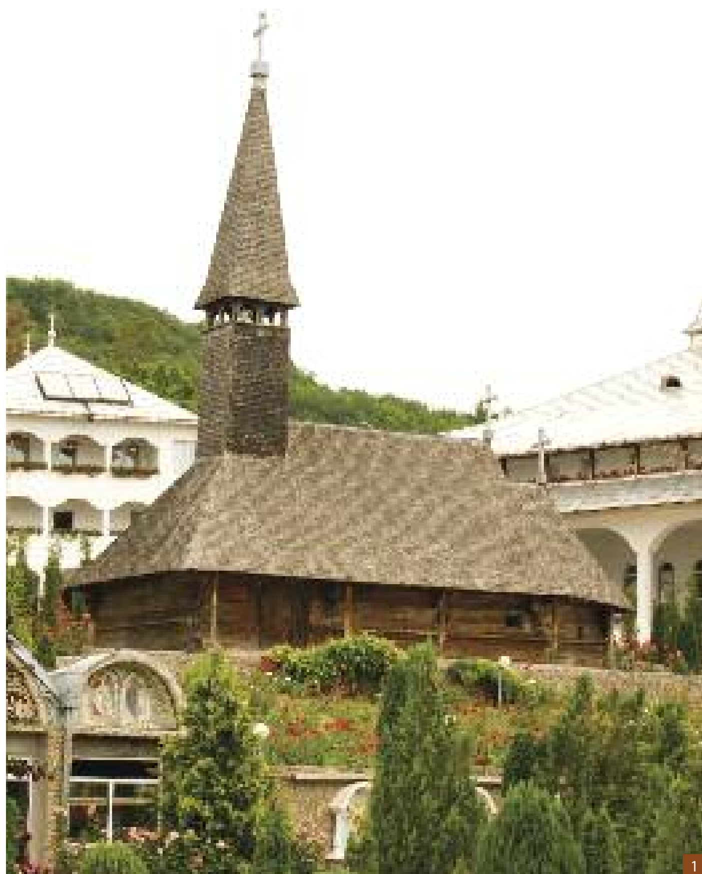
1. Biserica Reformată şi Turnurile cu clopotnițe

Biserica de lemn Sfânta Cuvioasă Parascheva și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril

Str. Făcliei nr. 24A, municipiul Oradea, situată în incinta Mănăstirii Sfânta Cruce

Este cea mai veche biserică din cadrul Mănăstirii Sfânta Cruce, având peste 400 de ani. Declarată monument istoric, biserica de lemn a fost adusă din satul Corbești, județul Bihor într-o stare de degradare avansată. Lucrările de restaurare i-au redat strălucirea de altădată.

Biserica este o construcție din lemn, pe fundație din bolovani de piatră. Are formă de navă şi este compartimentată în altar, naos, pronaos şi pridvor închis. Deasupra pridvorului are o turlă oarbă. Pardoseala este din duşumea de scândură, învelitoarea din şindrilă (draniță). Fațadele exterioare au un brâu median torsionat.

Biserica Ortodoxă Sfânta Treime

Parc Traian nr. 5, municipiul Oradea

Este prima biserică ridicată în Oradea după înlăturarea ocupației turceşti şi stabilirea ocupației habzburgice. Biserică romano-catolică, pe atunci, a fost construită în anul 1693 din banii bisericii romano-catolice, cu hramul „Sfânta Brigitta a Suediei".

Biserica este de dimensiuni modeste, cu o navă dreptunghiulară, altar pentagonal, tavan drept și un mic turn din lemn.

În anul 1703 este cuprinsă de un incendiu, fiind refăcută în anul 1722.

Biserica este renovată în jurul anului 1760 și a trecut în patrimoniul comunității catolice a armenilor.

Micuța bisericuță cu turn de lemn este donată în anul 1786 comunității greco-catolice din Oradea, care i-a dat hramul „Sfântul Spirit".

În anul 1948, după instaurarea regimului comunist, biserica trece în posesia Bisericii Ortodoxe Române.

Din elementele specifice fațadelor de factură barocă de după 1700 se mai păstrează frontonul marcat de o succesiune de acolade. Turnul de bază pătrată este decorat cu un coronament în formă de bulb de ceapă.

1. Biserica de lemn Sfânta Cuvioasă Parascheva și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril

Biserica Seminarului Greco-Catolic

Parc Traian nr. 18, municipiul Oradea

Poartă hramul „Sfântul Gheorghe" și face corp comun cu clădirea Seminarului Teologic Greco-Catolic din Oradea. Monument istoric și de arhitectură, biserica este zidită în stil neoromanic din cărămidă, cu fundație de piatră.

Inițial, pe locul actualului edificiu se afla o altă biserică de rit latin (romano-catolică) închinată „Sfântului Egidiu".

Iconostasul este sculptat, iar pictura este realizată în patru registre pe pânză și lemn. Frescele bisericii, realizate în anul 1907 în stil clasic, urmează schițele și cromatica picturii din Catedrala Greco-Catolică Sfântul Nicolae a Oradiei.

Istoria Bisericii Seminarului Greco-Catolic cunoaște un traseu tumultos pornind din secolul al XIV-lea. Vreme de 10 ani (1569 - 1579), Biserica Sfântul Egidiu s-a aflat sub stăpânirea calvinilor. În 1579 biserica a fost predată iezuiților, pentru ca imediat în 1588 să revină pe mâna calvinilor. Pe timpul stăpânirii turcești (1660-1692) biserica este distrusă, rămânând doar unele porțiuni din fundație. În 1692, după recucerirea orașului de către austrieci pe locul fostului locaș se construiește o biserică nouă.

În 1714, aici au fost înmormântați mareșalul General Friederic de Lovenburg, iar în 1759 prefectul iezuit Francisc Polentari.

Odată cu întemeierea Episcopiei Greco-Catolice de Oradea în 1777, împărăteasa Maria Terezia a Austriei cedează biserica canonicilor români, solicitând în schimb cedarea complexului pentru un seminar. Acum este momentul în care biserica iezuiților devine biserică seminarială, lăcaș folosit atât de seminariști, cât și de credincioșii români uniți greco-catolici din Oradea.

În 1948 Biserica Română Unită a fost scoasă în afara legii, astfel că regimul comunist a trecut bunurile Bisericii Unite (Greco-Catolice) în folosința Bisericii Ortodoxe Române. Cu această ocazie, comuniștii au încredințat Biserica Seminarului Greco-Catolic Episcopiei Ortodoxe a Oradiei, care a înființat aici Parohia Ortodoxă Sfântul Gheorghe.

1. Biserica Seminarului Greco-Catolic

După proteste de stradă ale seminariştilor greco-catolici, după întâlniri bilaterale și dialoguri între Episcopatul Ortodox al Oradiei și reprezentanții Seminarului Teologic Greco-Catolic, dar mai ales după acțiunile din instanță ale seminariştilor, Biserica este încredințată proprietarului inițial.

Sinagoga Neologă Sion

Str. Independenței nr. 22, municipiul Oradea

Scindarea comunității evreiești în două, comunitatea ortodoxă și cea neogenă, a dus la ridicarea a două lăcașe de cult distincte. Astfel, comunitatea evreiască neologă a construit pe malul Crișului o sinagogă monumentală, după planurile inginerului șef al orașului, David Busch și sub coordonarea inginerului Kálmán Rimanóczy tatăl.

Perioada de construcție a durat din 1877 până în 1878, iar stilul abordat a fost cel neomaur.

Construită după un plan pătrat, cu aspect de renaștere italiană, clădirea este acoperită de o cupolă centrală de dimensiuni mari, susținută de patru pandantivi pe patru arce mari.

Cea mai impozantă parte a sinagogii o constituie fațada principală pe care se află ferestre impunătoare în plin cintru, delimitate de semipilaștri. Fresca din sinagogă îi aparține pictorului Mór Horovitz din Kosice.

Orientarea spațiului interior este determinată de direcția Ierusalimului, astfel majoritatea sinagogilor din Europa sunt orientate spre nord-est şi sud-vest.

Intrarea în sinagogă se face de pe partea vestică, bărbații intrând prin trei uși în arc semicircular, iar femeile prin două uși rectangulare amplasate pe partea laterală a fațadei.

Sinagoga ortodoxă

Str. Mihai Viteazu nr. 6, municipiul Oradea

Lăcașul de cult evreiesc, numit Hevra Sas, a fost construit în anul 1890, în stil neomaoric sub atenta supraveghere a inginerului Ferenc Knapp.

Planul clădirii este unul rectangular. Fațada principală se distinge fiind mai bogat decorată față de restul volumului. Intrarea centrală, pentru bărbați, este încadrată de o parte și de alta de vitralii terminate în arc de cerc. În părțile laterale, cele două uși de acces pentru femei, completează în mod simetric nivelul parterului, purtând descendent gradul de ornare al fațadei.

Decorația este exclusiv antropomorfă, motivele geometrice dominând complet pereții. Pictura este foarte bine conservată și nu a necesitat nicio intervenție ulterioară.

1. Sinagoga Neologă Sion

Stațiunea Băile 1 Mai

Stațiune foarte veche, Băile 1 Mai este recomandată în tratarea mai multor afecțiuni cu ajutorul apelor minerale și a nămolului sapropelic extras din lacul aflat în localitate.

Efectul de vindecare și ameliorare a bolilor reumatice al apelor termale de la Băile 1 Mai a fost descoperit cu foarte mult timp înainte. Primele tratamente care se făceau erau cu nămolul extras de pe fundul albiei Pârâului Pețа și din jurul izvoarelor termale. Acesta era aplicat direct pe părțile dureroase ale corpului și astfel a fost descoperit efectul terapeutic.

Principalele atracții de agrement de aici sunt cele două ștranduri: Venus, cu o capacitate de câteva mii de locuri și cu multe bazine (din care unul olimpic și unul cu trambuline pentru sărituri) și „ștrandul cu valuri", cu o capacitate mai mică, dar care are o atracție deosebită datorită valurilor care se produc în apa din bazin (aceste valuri sunt produse de un motor construit de ingineri austrieci în jurul anului 1835).

Căi de Acces

- DN 76/ E 79 Oradea-Deva, stânga pe drum comunal până în stațiune.

Datorită izvoarelor cu apă caldă localitatea de aici era numită și „localitatea unde cântă broaștele și iarna".

În stațiune se află izvorul Pârâului Peța. Lacurile formate pe acest pârâu reprezintă Rezervația botanică Pârâul Peța.

1. Băile 1 Mai

Rezervația botanică Pârâul Peța

Este singurul ecosistem acvatic din România ce reprezintă o importanță deosebită datorită prezenței nufărului termal, a melcului melanopsis și a subspeciei de pește endemic roșioara lui Racoviță.

Rezervația este împărțită în trei zone, prima la „Ochiul Țiganului" (a fost primul izvor al Pârâului Peța), „Ochiul Mare" (izvorul principal de apă) care se întinde până la puntea Rontau, urmată de cea de-a treia zonă care merge până la limita complexului „Venus".

Aici se întâlnește unicul caz când o specie tropicală

Căi de Acces

- DN 76/ E 79 Oradea-Deva, stânga pe drum comunal până în stațiune.

trăiește în mod spontan într-o climă temperată. Specia de nufăr termal, reprezintă rămășița unei vegetații de climă caldă din perioada terțiară care a supraviețuit răcirii climei din timpul glaciațiunilor din cuaternar, datorită apei calde a pârâului.

Având o importanță științifică deosebită atât pentru flora României, cât și a Europei, nufărul termal a fost declarat monument al naturii, iar Pârâul Peța ca rezervație științifică.

Plantă originară tocmai din zona Nilului, se presupune că semințele de nufăr au fost aduse aici fie de către turci, fie de păsările călătoare. Semințele s-au dezvoltat datorită apei termale de aici.

În zonă se mai pot vizita:

1. **Rezervația botanică Fâneața Valea Roșie,**
   Se urmează un drum comunal la est de Oradea până în satul Săldăbagiu de Munte, comuna Cetariu
2. **Rezervația Locul fosilifer de pe Dealul Şimleului**
   Se continuă drumul comunal din Băile 1 Mai până în satul Betfia, comuna Sânmartin

1. Rezervația botanică Pârâul Peța
2. Nufăr termal
3. Salvia amplexicaulis

Stațiunea Băile Felix

Este cea mai mare stațiune balneară cu regim permanent din România.

Efectele terapeutice ale apelor de aici permit tratarea cu succes a reumatismului și afecțiunilor neurologice, ginecologice, iar bazele medicale dispun de instalații pentru metode ca electroterapia, hidroterapia, aerosoli, masaje, împachetări cu parafină și alte operațiuni specifice tratamentelor balneare. Stațiunea este ofertantă și pentru efectuarea unui turism de relaxare.

Documentele vorbesc de călugărul Felix, parohul mănăstirii din Sânmartin, care ar fi descoperit izvoarele termale de aici și efectele acestora încă din anul 1000.

Primele spații amenajate pentru tratament apar între 1711-1721 sub numele de „baia lui Felix". În anul 1885 se captează un izvor nou cu o temperatură de 49°C.

Stațiunea este extrem de atractivă din punct de vedere turistic. Printre obiectivele ce merită vizitate sunt: lacurile cu nuferi și lotuși, populate cu broaște țestoase și pești exotici și ștrandul cu apă termală Apollo (1900); fenomenul carstic de pe Dealul Şomleului, avenul de la Betfia sau avenul „Hudra Bradii" (impropriu numit de localnici „Craterul de la Betfia"). Acesta are o adâncime de 86 m, puțul său având o cădere aproape verticală de 54 m.

Căi de Acces

- DN 76/ E 79 Oradea-Deva

1. Stațiunea Băile Felix

Rezervația Gruiul Pietrii

Rezervația paleontologică este reprezentativă prin punctul fosilifer cu vertebrate aflat în comuna Lugașu de Sus.

Comoara fosilieră întinsă pe o suprafață de 0,40 ha reprezintă importante depozite fosilifere a faunei de vertebrate marine, din prima perioadă a erei mezozoice, cu o varietate de pești, reptile și o mare gamă de nevertebrate cu o deosebită importanță paleontologică.

Căi de Acces

- DN 1/E 60 Oradea-Cluj Napoca, comuna Lugașu de Jos

Fauna de vertebrate marine triasice de la Gruiul Pietrii reprezintă cea mai veche asociație faunistică de vertebrate din România (o faună veche de aproximativ 220 milioane de ani). Cercetările realizate de specialiștii români și francezi au subliniat importanța paleontologică și paleogeografică a faunei de vertebrate marine, fiind comparabile cu faunele descoperite în Germania, Italia și Elveția.

În zonă se mai pot vizita:

1. **Rezervația Pădurea cu narcise din Oșorhei,** DN 1/E 60 Oradea-Cluj Napoca, comuna Oșorhei
2. **Rezervația Peștera Osoiu,** DN 1/E 60 Oradea-Cluj Napoca, dreapta pe DJ 767 până în satul Fâșca, comuna Vârciorog
3. **Rezervația Locul fosilifer din Valea Lionii-Peștiș,** DN 1/E 60 Oradea-Cluj Napoca, stânga pe DN 1H, satul Peștiș, orașul Aleșd

1. Rezervația Gruiul Pietrii

Rezervația paleontologică ”Lentila 204” Brusturi - Cornet

1

2

”Lentila 204” adăposteşte singurul loc din lume unde s-au păstrat fosile de dinozaur în zăcământ de bauxită.

Denumirea de ”lentilă” vine de la faptul că aceasta este forma locului unde s-a descoperit acest unicat. Forma ciudată își are originea în modul în care s-a format zăcământul cu multe milioane de ani înainte.

Rezervația se întinde pe o suprafață de 0,10 ha. Faptul că aici este un zăcământ important de bauxită la care se adaugă bogăția de fosile a făcut ca zona să intre în atenția savanților şi i-a rezervat un loc de cinste în tratatele de specialitate. Locul unde zăceau de milioane de ani scheletele vertebratelor a fost găsit, din întâmplare, cu aproximativ 40 de ani în urmă de către minerii care lucrau la extracțiile de bauxită.

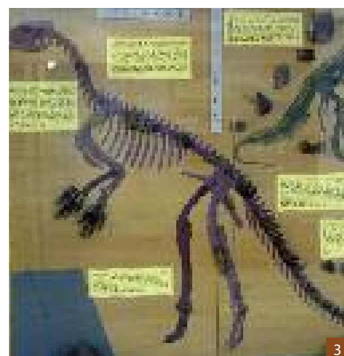
Specialiștii susțin că istoria Lentilei 204 începe acum 135 – 140 de milioane de ani când fosilele au fost cărate de ape. Din păcate apele le-au spart și le-au erodat. Traseul apelor le-a strâns la un loc, claie peste grămadă, deteriorându-le și mai mult. Aşa se face că au fost găsite doar oase izolate şi fragmente osoase, niciunul în conexie anatomică. În ciuda acestui fapt savanții au reuşit să arate că acestea aparţineau dinozaurilor erbivori bipezi.

Marea surpriză pe care „Lentila 204" a oferit-o au fost fosilele unor păsări străvechi. În urma studiilor mai multor fragmente de oase savanții au descris două noi specii de păsări primitive, pe care le-au şi botezat legându-le numele de locul unde au fost găsite: *Eurolimnornis corneti* şi *Paleocursornis biharicus*. Ei au mai semnalat şi prezența strămoşului tuturor păsărilor.

„Lentila 204" este unul dintre siturile paleontologice extrem de rare care conțin fosile de păsări de la începutul Cretacicului.

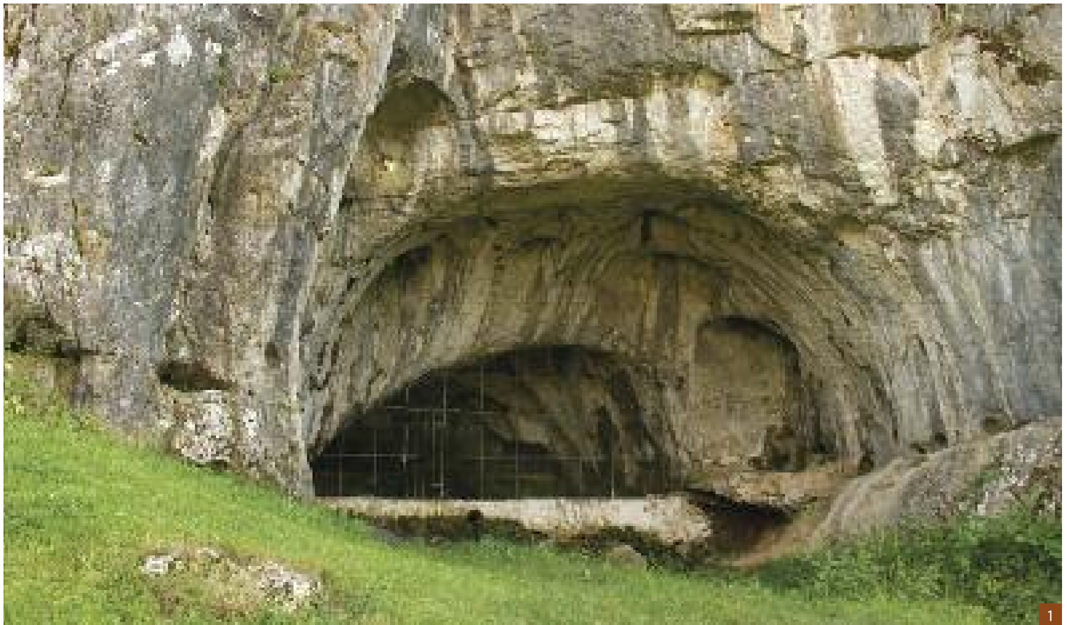
Căi de Acces

- DN 1/E 60 Oradea-Cluj Napoca, dreapta pe DJ 764, comuna Aștileu

3

1, 2, 3. Fosile din ”Lentila 204”

Rezervația Peștera Igrița

Peștera stârnește interesul turistic datorită vestigiilor de ordin paleontologic și mai ales arheologic descoperite de către celebrul arheolog francez Henri Breuil, venit aici la invitația lui Emil Racoviță.

Aici au fost scoase la lumină urme de viață din paleolitic (asemănătoare cu cele aparținând omului de Neanderthal din Vestul Europei). Numeroasele cercetări arheologice au scos la iveală resturi scheletice de copii depuse în peșteră la sfârșitul eneoliticului în cadrul unor ritualuri greu de înteles astăzi. Tot aici a fost descoperit un tezaur de 26 dinari romani imperiali, din perioada anilor 138 – 191, ceea ce arată faptul că aici existau relații comerciale de schimb între dacii liberi și Provincia Imperială Romană.

Importanța paleontologică ridică valoarea peșterii. Aici este adăpostit un depozit fosilier consistent de faună pleistocenă ce a aparținut ursului de peșteră, hienei de peșteră, lupului de peșteră, leopardului de peșteră și a altor animale.

Din punct de vedere ”arhitectonic”, datorită unui puternic proces de colmatare, peștera are în prezent un aspect de labirint cu numeroase diverticule care se închid în fund de sac. La acestea se adaugă dimensiunile uriașe ale Sălii Oaselor din extremitatea finală a peșterii, lungă de 838 m.

Condițiile de vizualizare nu necesită niciun echipament special în afară de mijloace individuale de iluminat.

Căi de Acces

- DJ 764, satul Peştere, comuna Aștileu

1. Rezervația Peștera Igrița

Rezervaţia Peştera Gălăşeni

Reţeaua subterană a peşterii se desfăşoară pe trei niveluri principale de carstificare, racordate între ele în mai multe puncte şi alcătuite din galerii cu desfăşurare în general liniară, slab meandrate.

Este constituită din două sisteme de coridoare: unul activ, care după ce captează cursul de apă de la suprafaţă (Valea Deblei) îl conduce spre un grup de izvoare din Josani, iar cel de-al doilea este fosil, orizontal şi concreţionat, paralel şi la un nivel superior. Peştera are o lungime de 2.357 m.

Aici pot fi admirate o serie de lacuri subterane şi cascada de la intrare, dar şi o serie de forme de coroziune şi eroziune.

Se pătrunde de-a lungul pârâului care dispare în peşteră printr-un coridor îngust, dar înalt de aproximativ 2,5 m, până la o săritoare de 5 m peste care apa formează o cascadă.

În interior pot fi admirate stalactitele şi stalagmitele din Sala Căpiţei de Argint sau Galeria Sânilor. Biospeologic, peştera este destul de bogată în faună, în peşteră trăind 16 specii de lilieci.

Căi de Acces

- Se continuă pe DJ 764 până în satul Gălăşeni comuna Măgeşti

1. Rezervaţia Peştera Gălăşeni

Defileul Crișului Repede

Întregul defileu se întinde pe o distanță de aproximativ 40 km și cuprinde o porțiune extrem de interesantă pentru turişti, situată între localitățile Şuncuiuş și Vadu Crişului.

Căi de Acces

- DN 1/E 60 Oradea-Cluj Napoca, dreapta pe DJ 108O, comuna Vadul Crişului

Rezervația este una complexă – faunistică, floristică și geologică - și include 11 peșteri și defileul calcaros al Crișului Repede (de la izvoare până lângă Bucea). Principale atracții ale defileului sunt: peșterile Vadu Crișului, Deventului, Fugarilor, Caperi, Vântului, Unguru Mare, Casa Zmaului; stâncăriile și pereții de calcar cu înălțimi de până la 200 m (Stanul Stupului, Deventului); cascada de la Vadu Crișului; flora și fauna caracteristică.

Inventarul floristic al Defileului Crișului Repede însumează peste 1.500 de specii, din care peste 750 sunt plante vasculare. Importanța botanică a rezervației este dată de conviețuirea a mai multor specii europene (untul vacii, albăstrița, mierea ursului); euro-asiatice (omagul galben, cuibul pământului, dumbrăvița, orchidaceae, crinul de pădure, ghințura cruciată, tulichina și migdalul pitic); mediteranean-eurasiatice (vinarița și ciubotica cucului); mediteraneene (fierea pământului); atlantic - mediteraneene (ghimpele); circumpolare (floarea paștilor) sau specii carpato - balcanice (brândușa de primavară sau toamnă) și altele.

Rezervația mai adăpostește și trei specii relictare din Terţiar: coada iepurelui, ceapa sălbatică și iarba surzilor. Majoritatea speciilor enumerate se înscriu pe lista celor ocrotite, fiind vulnerabile sau rare. Deşi este o zonă cu înălțimi mici (500-600 m deasupra defileului) farmecul întregii zone este dat de abrupturile stâncoase şi de relieful carstic prezent.

Pentru amatorii de alpinism, Crişul Repede, înainte de a ajunge la Şuncuiuş, şerpuieşte printr-o zonă cu stânci calcaroase abrupte, unde se poate face cățărare şi alpinism.

1. Defileul Crișului Repede

Rezervația Peștera Vântului

Se află situată în Munții Pădurea Craiului, în apropierea localității Șuncuiuș, și este declarată ca fiind cea mai mare peșteră din România având o lungime de 47 km.

Cavitatea se dezvoltă pe 4 nivele: cel inferior este parcurs de un pârâu și trei nivele fosile suprapuse, legate între ele prin puțuri. În prima parte a coridorului inferior sunt porțiuni bogat ornate. Pe întregul traseu de aproape 50 de km sunt întâlnite toate formațiunile endocarstice posibile dintr-o peșteră, dar și elemente unicat. Peștera Vântului este unică nu numai pentru lungimea ei, ci și pentru morfologia proprie, pentru geomorfologia și „colecția de cristale" rară pe care o deține.

Nivelul inferior este activ, pârâul subteran modelându-l continuu prin acțiunea lui corozivă și erozivă chiar și în zilele noastre. Peștera cuprinde galerii principale (Galeria Activă, Etajul I, Etajul II, Galeria Albă, Galeria Roșie, Galeria cu Lacuri) și galerii laterale (Galeria 7 Noiembrie, Galeria 1 Mai, Galeria Moravek, Galeria Mikulas). Un lucru specific pentru Peștera Vântului o constituie meandrele, care în unele locuri ajung și la 25-30 m înălțime, oferind o imagine impozantă. Majoritatea sălilor s-au format la întâlnirea a două falii sau ca urmare a prăbușirilor din zona faliilor. Așa sunt Sala Titanilor, Sala Mare, Amfiteatrul, Sala Neagră și Sala Ascunsă.

Peștera de o frumusețe rară este închisă publicului larg, în prezent fiind destinată cercetărilor științifice. Denumirea acesteia provine de la curenții de aer extrem de puternici care pot fi simțiți în peșteră, dar în special la intrare.

Căi de Acces

- DJ 108O se continuă cu DJ 108I până în comuna Șuncuiuș

1. Peștera Vântului

Rezervația Calcarele cu hippuriți de la Valea Crișului

Este o rezervație de tip paleontologic, care se întinde pe o suprafață de 0,40 ha. Aceasta este localizată pe teritoriul satului Bratca din Valea Negruții.

Văile celor două pâraie, Gruieț și Petrele, se despart în această regiune și sunt constituite din gresii conglomeratice ce alternează cu bancuri de calcare cenușii.

În aceste bancuri de calcare sunt identificate numeroase exemplare de Acteonella.

În aceste depozite, cu o grosime de aproximativ 200 m, s-au evidențiat două bancuri masive de rudiști, una bine dezvoltată în formă de cupă și alta redusă care are rol de capac. Aceste bivalve se fixau de substrat și formau colonii care sunt bine conservate în aceste depozite, unde se pot vedea milioane de indivizi înghesuiți și suprapuși, formând un perete compact cu o grosime de 10-15 m.

În aceste bancuri au fost identificate 12 specii de rudiști.

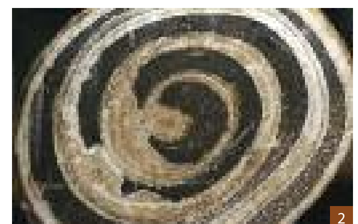
1. Calcare cenușii
2. Acteonella

Căi de Acces

- Se continuă cu DJ 108I până în satul Bratca, Comuna Bratca

În zonă se mai poate vizita:

1. **Rezervația Locul fosilifer de la Cornițel,**
   DJ 764D din localitatea Bratca până în comuna Borod, de pe DN 1/E 60 Oradea-Cluj Napoca

Peștera Valea Leșului

Căi de Acces

- DN 1/E 60 Oradea-Cluj Napoca, dreapta pe DJ 108I care se continuă pe DJ 108K până în comuna Bulz

Peștera se află la aproximativ 3 km în amonte de confluența Văii Leșului cu Valea Iadului, la o altitudine de circa 700 m.

Rezervația este de tip speologic, având o lungime de 1.295 m și o lățime de 15 m. Întreaga peșteră se prezintă sub forma unei galerii unice, străbătută de un curs de apă subteran. Are puține diverticule, ce meandrează pe primii 300 m, apa formând terase aluvionare.

Din punct de vedere morfologic, peștera prezintă două sectoare. Primul sector este dominat de neobișnuita orizontalitate a tavanului, iar cel de-al doilea de un aspect haotic cu numeroase prăbușiri, hornuri gigantice, dar și de frumoase speleoteme.

Peștera orizontală, dezvoltată în caractere jurasice, are o importanță biospeologică prin fauna de anfipode și coleoptere.

Prin terasele și martorii de eroziune pe care îi prezintă (în special tavanul plan-orizontal), peștera este propice studiilor de speleomorfologie. Biospeologic, ea este importantă atât prin resturile scheletice de *Ursus spelaeus*, existente în zona Coridorului Urșilor, cât și prin fauna actuală cu amfipode și coleoptere în număr mai mare decât pe Plaja Coleopterelor.

La atributele turistice de mai sus se mai adaugă și climatul subteran de o remarcabilă constantă cu amplitudini termice anuale de maxim 0.8 °C, cu amplitudini ale umidității relative a aerului de 3% și o ionizare puternică a aerului, toate acestea conferind peșterii valențe curative deosebite.

Condițiile de vizitare impun mijloace proprii de iluminare, iar când apele sunt mari sunt necesare cizme de cauciuc lungi, barcă de cauciuc și o cordelină de aproximativ 25 m pentru legarea bărcii.

În zonă se mai pot vizita:

1. **Rezervația Vârful Buteasa,** DJ 108K, comuna Bulz
2. **Rezervația Valea Iadei cu Syringa josichaea,** DJ 108K satul Remeți, comuna Bulz

1. Peștera Valea Leșului

Statuia lui Avram Iancu / Huedin

HUEDIN

INEU - GURAHONȚ - VAȘCĂU - BEIUȘ - ORADEA - **HUEDIN** - JIBOU - ZALĂU

Mândri de România

Huedin

Situat în Depresiunea Huedinului la umbra protectoare a masivelor care domină întreaga vale a acestuia, oraşul Huedin este cunoscut pentru bogăția sa istorică şi frumusețea peisajelor sale pitoreşti. Prin urmare, nu este de mirare că denumirea oraşului semnifică după tradiție „loc de hodină”.

Localitatea a fost atestată documentar pentru prima dată în anul 1332, când a fost menționată cu denumirea de *Sacerdos de villa Hunad, Hunok*. Poziționarea sa geografică a determinat transformarea imediată a Huedinului într-un centru comercial situat pe drumul care leagă Câmpia de Vest de Depresiunea Transilvaniei.

Cu toate acestea, aşezările omeneşti din ținutul Huedinului datează încă din neolitic, 7000-4500 î.e.n., fapt dovedit în urma descoperirilor arheologice. În perioada Hallstatt (secolele XII-V î.e.n.), pe dealul numit „Cetatea de pământ” avea să fie construită una dintre cele mai mari fortificații din zonă, întinzându-se pe aproximativ 13 ha.

Căi de Acces

- DN 1/E 60 Bucureşti - Braşov - Sibiu - Alba Iulia - Cluj-Napoca - Huedin - Oradea
- DN 1G Huedin - Zimbor - Tihău

În zonă se mai pot vizita:

1. **Biserica Romano-Catolică**
2. **Altarul funerar roman**
3. **Conacul Barcasay**
4. **Fortăreața Sebesvár Bologa,**
   DJ 571C, comuna Ciclova Română
5. **Ruinele castrului roman Resculum,**
   DJ 571C, comuna Ciclova Română

1. Biserica Ortodoxă Sfânta Treime
2. Biserica Reformată-Calvină

Biserica Reformată-Calvină

Sat Bicălatu, oraş Huedin

Comunitatea maghiară din Huedin a fost inițial de religie catolică, când şi-a construit o biserică pe la începutul secolului al XIII-lea. Aceasta a trecut la religia reformată spre sfârșitul secolului al XVI-lea.

Biserica reformată din Huedin a fost supusă la numeroase intervenții, ajungând astfel la forma arhitecturală actuală, după ce în jurul anilor 1200 exista o biserică mai mică sub formă de navă. Partea centrală a bisericii actuale a fost construită în secolul al XIV-lea. Ulterior, i s-a adăugat turnul care reprezenta partea vestică a fortificației. Partea de est cu elemente specifice stilului arhitectonic gotic a fost construită în anul 1483, prin grija familiei Bánffy, şi a servit drept capelă acestei familii.

Lăcaşul de cult a fost asediat în anul 1661 de către tătarii lui Ali Paşa, acesta fiind întărit cu ziduri groase şi bastioane. Biserica a fost incendiată şi a stat în ruine mai mult de 30 de ani, pentru a fi reconstruită după cutremurul din 1693. În acest an au fost ridicate şi coiful cu galeria, turnulețele-fiala şi acoperișul. După cutremurul din 1765, biserica a necesitat alte reparații, astfel că i-au fost adăugate cele două porticuri

în stil baroc de la intrări.

Orga a fost realizată de către marele meşter Kolonics István din Târgul Secuiesc în anul 1874, înlocuind o orgă mai veche. Candelabrele din lemn simbolizează cele trei regiuni ale zonei Călata.

Bisericile ortodoxe - Huedin I şi Huedin II

Sat Bicălatu, oraş Huedin

Numită și „Catedrala Moților", Biserica Ortodoxă - Huedin I a fost ridicată între anii 1931-1934 în stil neobizantin, având la interior o frumoasă pictură în stil bizantin.

În doua jumătate a secolului al XIX-lea, comunitatea ortodoxă din Huedin aparținea de parohia Călata, motiv pentru care, după Marea Unire, a fost înființată o parohie ortodoxă şi în interiorul oraşului. În anul 1931 a fost clădit întregul corp al bisericii (inclusiv cele două turnuri), iar în anul 1932 a fost terminată şi cupola, în acelaşi an fiind executate şi tencuiala interioară și cea exterioară.

Iconostasul a fost făcut la Școala de Arte și Meserii din Huedin, care a donat policadrul. Pictorul-zugrav Petru Crăciun din Huedin a pictat Pantocratorul, vestibulul cu Sfântul Nicolae, stranele, amvonul și pe Cuvioasa Paraschiva. Cele patru icoane principale de la iconostas au fost pictate de către Grigorie Nagoșan din Cluj, iar cele patru de pe uși de către Eugen Profeta din Cluj.

Ridicată în anul 1910 în stil neobizantin, Biserica Ortodoxă - Huedin II prezintă la interior o altă frumoasă pictură în stil bizantin.

1. Turnul Bisericii Reformate-Calvină
2. Catedrala Ortodoxă

Rezervația Gresiile de pe Stânca Dracului

De mare importanță peisagistică, rezervația este constituită din gresii oligo-miocene care au fost supuse fenomenelor de eroziune și au căpătat această formă ciudată.

Căi de Acces

- DN 1G Huedin-Jibou, comuna Hida

Misterioasa stâncă situată la capătul localității Hida, lângă drum, reprezintă o adevărată sursă de inspirație, stârnind în permanență curiozități, pentru numeroase legende în care i se atribuie diferite puteri. Una dintre legende spune că piatra a fost adusă de un drac, care vroia să se răzbune pe oamenii satului. Acesta a scăpat uriaşul bolovan şi a fugit, speriat de cântecul de dimineață al cocoşului, fiind astfel împiedicat să-şi ducă planurile până la capăt.

1. Rezervația Gresiile de pe Stânca Dracului

Rezervaţia Poiana cu narcise din Racâş

Univers de basm, Poiana cu narcise din Racâş impresionează în perioada de înflorire (25 aprilie - 20 mai) când poiana este inundată de mirosul deosebit şi împodobită cu flori albe de narcisă sălbatică, *Narcissus angustifolius Curt*.

În această perioadă de înflorire, densitatea firelor de flori ajunge şi la 70 fire/mp. Poiana este înconjurată de o pădure care adăposteşte specii endemice ca: sorcu-frate, *Melampyrum bihariense*, sau crucea voinicului, *Hepatica transsilvanica*.

Căi de Acces

- DN 1G Huedin-Jibou, satul Racâş, comuna Hida

Narcisa sălbatică este cunoscută de oamenii locului şi sub denumirea de „cocorotica".

1. Narcise în Rezervaţia Poiana cu narcise din Racâş

Rezervația Grădina Zmeilor

Rezervație geologică și morfologică impresionantă situată la 10 km de Jibou, Grădina Zmeilor se caracterizează prin prezența unor blocuri de stâncă de toate formele și mărimile, care se găsesc parcă într-o mare dezordine.

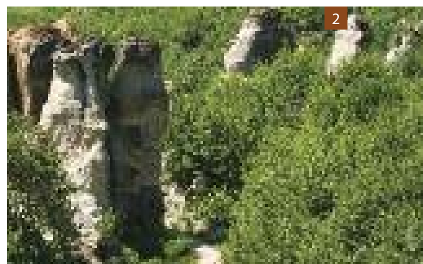
În trecut, aici s-a desprins o bucată imensă de rocă din deal, care a alunecat pe stratul de argilă. Astfel au apărut formațiuni modelate de ape în timp, cu siluete de tancuri, pilieri, hornuri, fisuri, cuburi, ciuperci. Acestea prezintă coloane de 20 m înălțime şi cuburi împrăştiate aleatoriu. Cele mai mari şi mai impresionante stânci poartă denumirea de Zmeu şi Zmeoaică. Alte blocuri de piatră au fost denumite sugestiv Moşu, Eva şi Dorobanțu.

1, 2. Rezervația Grădina Zmeilor

Căi de Acces

- DN 1G Huedin-Jibou, satul Gâlgău Almaşului, comuna Bălan,

Rezervația Grădina Zmeilor reprezintă un fenomen natural deosebit de spectaculos, fiind considerat de specialişti unic în Europa.

Grădina Botanică „Vasile Fati"

JIBOU

INEU - GURAHONȚ - VAȘCĂU - BEIUȘ - ORADEA - HUEDIN - **JIBOU** - ZALĂU

Mândri de România

Jibou

Parte din ținutul Someşului, străvechi ținut românesc, oraşul Jibou se numără printre cele mai tinere centre urbane ale țării.

Situat pe malul stâng al Someşului, rolul apei în dezvoltarea aşezării a fost deosebit de complex şi de fluctuant în funcție de activitatea şi necesitățile locuitorilor zonei.

Prima atestare documentară a Jiboului datează încă din anul 1205, sub numele de *Chybur*. Dintre numeroasele denumiri pe care le-a purtat Jiboul, sunt demne de menționat *Villa* (oraş) în 1219 şi *Oppidum* (oraş întărit) în 1564, care atestă importanța localității în acele vremuri.

Aflat într-un cadru natural deosebit şi pitoresc, Jibou dispune de toate atuurile unei zone cu valențe turistice. Principalul punct de atracție îl constituie Grădina Botanică, unde oricine este încântat de posibilitatea de a admira o gamă variată de specii de plante provenite din toate colțurile lumii.

Izvoarele minerale din partea sud-vestică a oraşului sunt cunoscute încă din anul 1906 din Monografia Sălajului scrisă de Petry Mór, dar au început să fie valorificate abia din anul 1966.

Căi de Acces

- DN 1H Băbeni-Zalău

1. Grădina Botanică „Vasile Fati"

Castelul Béldy

Familia Béldy a ridicat în anul 1903 un castel cochet împrejmuit de o pădure de stejari, în cinstea căsătoriei fiului lor, groful Béldy Kálmán cu Pálma, fata grofului Wesselényi Béla.

Cei doi tineri s-au bucurat de construcția de 1.100 m^2, amenajată cu teren de tenis, hipodrom şi un parc frumos până în momentul naționalizării.

După acest moment, castelul a fost transformat la început într-un spital, iar apoi în azil de bătrâni.

În prezent, aici funcționează spitalul de neuropsihiatrie. Cu toate că marea parte a mobilierului a dispărut, clădirea a fost păstrată într-o stare bună. Pare incredibil, dar s-a păstrat şi mobilierul bibliotecii, lipsesc doar oglinzile şi sticlele vitrinelor.

Căi de Acces

- Str. Stejarilor nr. 287, oraşul Jibou

După revoluția din 1989, moştenitorii au reintrat în posesia castelului şi a terenului de 5 ha care îl înconjoară.

Pentru a asigura funcționarea în continuare a spitalului de neuropsihiatrie şi pentru a nu plăti lunar chiria cerută de urmaşi, Consiliul Județean a cumpărat castelul devenind astfel proprietarul acestuia.

1. Castelul Béldy

Rezervația naturală Stâna Clițului

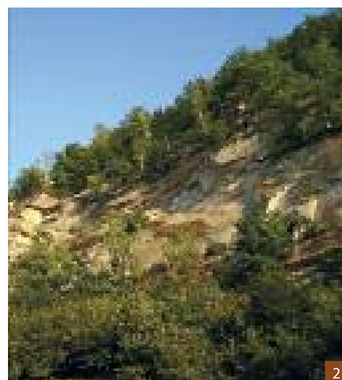
Întinsă pe o suprafață de 16 ha, rezervația a fost declarată arie protejată deoarece pe stâncile golaşe şi abrupte creşte o specie de plantă rară, și anume „iarba neagră”.

Exemplarele de iarbă neagră s-au adaptat foarte bine la mediul de pe stâncile din Cliț, la o altitudine neobişnuit de joasă de doar 140-150 m, habitatul obişnuit al plantei fiind la o altitudine de 800-1200 m. În perioada de înflorire, iarba neagră alternează între trei nuanțe: negrul ramurilor uscate de la bază, verdele aprins al ramurilor tinere și rozul delicat al inflorescențelor.

Drumul spre rezervație duce prin Ciocmani, de unde se coteşte la stânga pe malul Someşului, până la Cliț. Rezervația se remarcă și prin existența unor pereți stâncoși, cu o inclinație de 60 - 70 grade, care se ridică chiar lângă şosea.

Căi de Acces

- DN 1H Jibou-Băbeni, satul Cliț comuna Băbeni

1, 2. Rezervația naturală Stâna Clițului

Rezervația Pădurea „La castani”

Se continuă pe DN 1H şi se face dreapta pe DN 1C/ E 58/ E81 până în satul Rogna, comuna Ileanda

Este cunoscută datorită abundenței de castan comestibil, arbore care are un important rol economic și decorativ. Pădurea are în proporție de 60% castan comestibil din componența totală a rezervației. Pe lângă acesta se întâlnește fagul și gorunul. Vârsta arborilor de aici ajunge până la 100 de ani.

Castanii au fost aduși în timpul Mariei Tereza, iar aceștia s-au dezvoltat datorită condițiilor propice de aici.

Rezervația Lunca cu lalea pestriță

DN 1H Jibou-Zalău, dreapta pe DJ 108D până în orașul Cehu Silvaniei

Laleaua pestriță este o floare de primăvară, cu un aspect exotic, protejată peste tot în Europa.

Acest monument al naturii înflorește în lunile martie-mai, în funcție de condițiile geografice. Preferă locurile umede de la șes sau de la marginea pădurilor, fiind întâlnită în mai multe zone din Sălaj.

Cupele florale ale acesteia conțin un pigment puternic în nuanța de violet, pigment care a ajuns să fie folosit la prepararea vopselelor, fapt ce a atras culegerea ei în mod abuziv.

Laleaua crește pe o fâneață higrofilă, variată, sub aspect floristic și destul de diversă sub aspect fitocenotic. Datorită drenărilor și a pășunatului excesiv, numărul exemplarelor de lalea pestriță s-a redus semnificativ.

1. Pădurea „La Castani"
2. Rezervația Lunca cu Lalea pestriță

Rezervaţia Pietrele Moşu şi Baba

Pietrele Moşu şi Baba considerate monumente ale naturii, din punct de vedere peisagistic şi geologic, şi sunt situate la o altitudine de 400m.

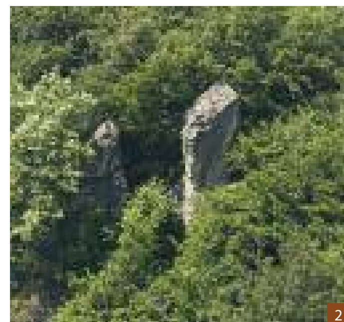
Aria protejată se află la izvoarele pârâului Valea Caselor, pe Dealul Poeniţei, din culmea Prisnelului. Fără a fi singulare, stâncile sunt cele mai spectaculoase sculpturi ale naturii în Gresia de Racoti.

Ansamblul de stânci al Pietrelor Moşu şi Baba cuprinde două stânci mari şi o mulţime de stânci mai mici aşezate pe o creastă care coboară abrupt spre nord, spre Pârâul Valea Caselor. Moşul este situat spre miazănoapte, cu o înălţime de 12-13 m şi o grosime ce variază între 3,5 - 5,5 m şi este clădit din trei blocuri, separate pe feţe de strat, care-i dau înfăţişarea de om bătrân. Baba se află la numai un metru de Moş, spre sud, are o înălţime de circa 5 m şi un diametru de 7,5 m. Ea are forme mai rotunjite şi prezintă mai multe scobituri cavernoase.

Din punct de vedere turistic, cei care se încumetă să facă drumeţii în zonă se pot bucura de pădurea de gorun de pe „faţa" dealului şi de pădurea de carpen şi fag pe „dosul" dealului. Pe versantul estic al Culmii Prisnelului vegetează flori, precum brânduşe de primăvară, spânzul, călugărul alb/măseaua ciutei, sor-cu-frate, vioreaua/furculiţa paştelui si ghiocelul (aflat pe lista plantelor ocrotite în judeţul Sălaj).

Căi de Acces

- DJ 108A nord de Jibou, dreapta pe DJ 108E, satul Someş Guruslău, comuna Napradea

1. Rezervaţia Pietrele Moşu şi Baba
2. Pietrele Moşu şi Baba

Complexul arheologic Porolissum

ZALĂU

INEU - GURAHONȚ - VAȘCĂU - BEIUȘ - ORADEA - HUEDIN - JIBOU - **ZALĂU**

Mândri de România

Zalău

Județul Sălaj este cunoscut din vremuri străvechi ca Țara Silvaniei şi Țara Pădurilor, având ca reşedință de județ şi centru cultural municipiul Zalău.

Situat în apropierea graniței fostului Imperiu Roman, aici se afla cea mai puternică fortificație cu rol de apărare din partea de nord-vest a Provinciei Dacia Romană. În epoca medievală reprezenta spațiul de trecere dinspre centrul Europei înspre inima Transilvaniei, prin binecunoscutul „drum al sării".

Descoperirile arheologice de pe teritoriul municipiului Zalău au pus în evidență dovezi ale existenței unor aşezări umane în aceste locuri încă din neolitic, respectiv cu cca. 6.500 de ani în urmă. Monedele dacice descoperite şi alte importante elemente din cultura romană atestă continuitatea locuirii dacice în acest areal şi dezvoltarea unor relații economice cu oraşul Porolissum.

Prima consemnare scrisă cu privire la localitate se găseşte în *Gesta Hungarorum*, numită şi *Cronica lui Anonymus*, lucrare apărută în jurul anului 1210. Cu toate acestea, se poate afirma că Zalăul există ca aşezare omenească încă din jurul anului 900.

Căi de Acces

- DN 1H Jibou-Zalău

În municipiul Zalău, se mai pot vizita:

1. **Catedrala Adormirea Maicii Domnului,** Str. Unirii nr. 2
2. **Biserica Reformată,** Str. Andrei Şaguna, nr. 7
3. **Protopopiatul ortodox,** Str. Andrei Şaguna nr. 6
4. **Şcoala generală Simion Bărnuțiu,** Str. Mihai Viteazul nr. 15-17
5. **Colegiul Național Silvania,** Str. Unirii nr. 1

1. Statuia lupoaicei din centrul Zalăului

Clădirea Transilvania şi clădirea Primăriei din Zalău

1

2

Clădirea Transilvania

Colțul străzii Gheorghe Doja

Clădirea Transilvania a fost ridicată între anii 1895 – 1899 şi nu se cunoaşte arhitectul clădirii, dar cel care a dispus ridicarea ei a fost Karoly Orban.

Planul clădirii este complex, fiind modificat de mai multe ori de-a lungul timpului. Inițial, imobilul a fost proiectat cu trei aripi simetrice, cea centrală fiind perpendiculară pe cele laterale. Fațada principală este simetrică şi se împarte în cinci zone. Este bogat decorată în stilul eclectic, brâul şi cornişa din tencuială sunt puternic profilate. Pot fi admirate chenarele elegante, ornate deseori cu motive florale şi zoomorfe sau cu măşti înaripate (geniile artelor) şi siluete purtând pe cap coşuri cu fructe, simbolurile abundenței. Imobilul are o curte interioară de dimensiuni reduse, în care s-a păstrat cursiva aripii sudice, cu arcade la parter şi rând de coloane la etaj, tipică arhitecturii neoclasiciste.

Clădirea Primăriei din Zalău

Piața Iuliu Maniu nr. 3

Reprezentativă pentru municipiu şi o mândrie pentru locuitorii ei, clădirea Primăriei din Zalău a fost ridicată în anul 1889, fiind o construcție tipică pentru epoca sa.

Edificiul proiectat în stil neobaroc prezintă un plan trapezoidal, cu o curte interioară şi are trei căi de acces din exterior.

Fațada principală (frontonul) este ornamentată în stil neobaroc şi are un acces de tip „portal”, străjuit de două felinare executate din fier forjat şi de două console, în formă de volute. Acestea susțin balconul de la etaj, a cărui balustradă este executată, de asemenea, din fier forjat, în timp ce uşa pietonală şi de tranzit este realizată din lemn masiv.

Mozaicurile pardoselilor din holuri aveau, la acea vreme, desene cu motive florale divers colorate, în timp ce coridoarele de la parter încă mai păstrează bolțile cu zone intersectate. Tavanul şi pereții sălii de şedință de la etaj sunt decorați cu profiluri, iar pe pereții longitudinali, între ferestrele înalte, au fost montate oglinzi flancate de aplice din fier forjat. Tâmplăria interioară şi exterioară este executată din lemn masiv cu încrustații.

În Sala Avram Iancu se găseşte un candelabru impunător, amplasat în centrul plafonului. Acesta cântăreşte 1.450 kg şi a fost executat din fier forjat.

1. Clădirea Transilvania
2. Clădirea Primăriei Zalău

Grupul statuar Wesselenyi

Situat în centrul municipiului Zalău

Grupul statuar Wesselenyi a fost dezvelit în anul 1902, fiind o lucrare a sculptorului Fadrusz János.

Grupul statuar aduce un omagiu baronului Wesselenyi Miklos de Hodod, una dintre figurile proeminente ale revoluției paşoptiste din Ardeal, el fiind cel care a încercat să schimbe statutul social al iobagilor şi să îi elibereze din robie. Alături de silueta acestuia se găseşte un țăran respectuos, modelat după chipul ciobanului Samson Pop.

Întreaga creație a stârnit neîncetat imaginația celor care încercau să desluşească semnificația întregului edificiu. Baronul are mâna întinsă până peste umărul țăranului, fapt pentru care se spune că grupul ilustrează un dialog între aceste două personaje.

Istoricul acestui grup statuar povesteşte despre anul 1848 şi faptele deosebite ale baronului Wesselenyi. Acesta şi-a eliberat pălmaşii şi i-a împroprietărit cu partea de pământ pe care o munceau din propria inițiativă. Prin urmare, nu este de mirare că baronul este văzut ca reformatorul vremurilor sale. În plus, Wesselenyi a susținut şcoala din localitate, a creat prima grădiniță din țară şi a organizat prima şcoală agricolă, unde i-a învățat pe tineri cum să se gospodărească.

Muzeul Județean de Istorie şi Artă Zalău

Str. Unirii nr. 9, municipiul Zalău

Pornind de la organizarea unei expoziții din 1926 pentru a demonstra vechimea şi continua locuire a acestor meleaguri, Muzeul Județean de Istorie şi Artă Zalău a fost inaugurat în 1951. Muzeul şi-a îmbogățit în permanență patrimoniul expozițional, astăzi cuprinzând mai multe colecții şi peste 90000 de exponate: monede, statuete daco-romane, documente din evul mediu, epoca modernă şi contemporană şi piese de artă populară românească, sculpturi şi picturi. Exponatele sunt organizate în mai multe secții.

Secția de istorie veche-arheologie cuprinde numeroase exponate de o valoare reală. Colecțiile arheologice (20.000 obiecte) fac referire la toate fazele locuirii în această zonă cuprinzând picturi rupestre de peste 100.000 ani şi elemente din epoca bronzului, perioada dacică şi romană.

Secția de istorie medievală, modernă şi contemporană cuprinde obiecte de uz, armament, obiecte ale diferitelor bresle şi asociații ale meşteşugarilor din Zalău, documente ale meşteşugarilor, carte veche românească, obiecte de podoabă etc.

Secția de etnografie recreează atmosfera satului tradițional, cu interioare ale caselor țărăneşti aşa cum erau ele în trecut, prezintă portul popular sălăjan, obiecte de decor şi obiecte uzuale, iar Secția de artă cuprinde colecții de pictură, grafică şi sculptură.

1. Grupul statuar Wesselenyi

Catedrala Sfânta Vineri

Căi de Acces

- Str. Sfânta Vineri nr. 8, municipiul Zalău

Replică a măreţei Catedrale Sfânta Sofia din Istanbul (cea mai mare biserică ortodoxă din lume), Catedrala Sfânta Vineri a fost realizată după planurile arhitecţilor Doina şi Mircea Nejur, perioada de construcţie începând după revoluţie şi finalizându-se în anul 2000.

Ansamblul arhitectural modern al catedralei este extrem de complex şi este împărţit în mai multe componente: Catedrala Înălţarea Domnului, Monumentul obelisc al eroilor (50 m) şi spaţii muzeale.

Intrarea în catedrală se face pe sub Monumentul eroilor, compus din două aripi. Sub arcul monumentului se găseşte un clopot de 3.000 kg, iar la subsol se află spaţii muzeale pentru exponate din Patrimoniul Cultural Naţional.

Catedrala Sfânta Vineri este o biserică imensă din oraşul Zalău, fiind prima catedrală a municipiului. Planul său are forma de cruce greacă, cu dimensiunea de 36 m pe toate laturile interioare. Spaţiul interior este organizat pe mai multe niveluri, având o capacitate de 5.000 de persoane. Pictorul Petru Botezatu a început pictarea bisericii în anul 2000, frescele fiind realizate în stilul bizantin, căruia i-a dat o nouă expresie. Policandrul turnat în bronz aurit reprezintă un element de o rară frumuseţe, având înălţimea de 7 m şi diametrul la bază de 4 m. Are 360 de lumini şi a fost realizat ca unicat în Atena.

În interiorul bisericii se găsesc bunuri deosebit de valoroase din punct de vedere artistic, istoric şi documentar, constând din carte veche, icoane pe sticlă, icoane pe lemn şi alte obiecte. Iconostasul şi scaunele sunt sculptate în lemn masiv de către artistul Mircea Vasile din Sighetul Marmaţiei.

1. Catedrala Sfânta Vineri

Biserica romano-catolică din Zalău

Biserica cu hramul „Sfânta Treime" datează din anul 1878 când i s-a pus și piatra de temelie, după planurile arhitectului Jenei Istvan.

Edificiul de cult are un clopot din anul 1911, turnat în cinstea Sfântului Apostol Ioan. În anii din urmă, biserica a fost renovată de mai multe ori, iar casa parohială a fost complet reconstruită.

Căi de Acces

- Bulevardul Mihai Viteazul nr. 6, municipiul Zalău

1, 2. Biserica romano-catolică

Complexul Arheologic Porolissum

Unul dintre cele mai mari şi bine păstrate situri arheologice din România, Porolissum a fost un centru militar de graniţă stabilit în anul 106 e.n. de împăratul roman Traian pentru a apăra trecerea principală dinspre Munţii Carpaţi (*Meses*) spre Dacia Porolissensis.

Porolissum a evoluat într-un important centru comercial care facilita schimburile dintre romani şi barbari continuând să prospere de aproape un mileniu după retragerea romană din Dacia (271 e.n.).

După o jumătate de secol, centrul militar a crescut în dimensiuni, fiind reconstruit din piatră, probabil în timpul împăratului Marcus Aurelius.

După ce Porolissum a fost ştearsă din sistemul mediteranean de aprovizionare, cu centrul la Roma, soldaţii romani au depins de populaţia locală pentru hrană şi materiale.

Împăratul Septimius Severus acordă oraşului Porolissum statutul de municipiu, permiţând liderilor şi pieţei să se dezvolte în mod independent. Prin urmare, la sfârşitul secolului al II-lea şi începutul secolului al III-lea e.n. se continuă procesul de dezvoltare demografică şi urbană, fiind renovate amfiteatrul din piatră şi un număr de temple.

Căi de Acces

- DJ 191C, satul Moigrad-Porolissum, comuna Mirşid

Viaţa în oraş a continuat până în secolul al XII-lea, deşi au fost schimbate construcţiile existente. De exemplu, la sfârşitul secolului al XI-lea, o casă romană din regiunea civilă a fost transformată într-o biserică creştină.

1, 2. Complexul Arheologic Porolissum

Rezervaţii naturale în Zalău

Rezervaţia Balta Cehei

DN 1H Zalău-Nuşfalău, dreapta pe DJ 108F, satul Cehei, oraşul Şimleul Silvanei,

Situată în lunca largă a Râului Crasna, Rezervaţia Balta Cehei reprezintă unul din rarele situri naturale cu vegetaţie acvatică a judeţului Sălaj.

Lacul de deal şi podiş, aflat la altitudinea de 198 m s-a format într-un loc cu formaţiuni aluvionare cuaternare ce se suprapun unor depozite de argile şi marne ponţiene. Ecosistemul este tipic unui astfel de mediu şi dispune de multe plante şi vieţuitoare rare, unele ocrotite de lege. Vegetaţia specifică acestei zone a lacului s-a dezvoltat centrifug fiind formată în mod special din trestie şi specii helo-higrofite ca: *Utricularia vulgaris* (plantă carnivoră), *Hydrocharis morsus - ranae* – iarba broaştelor, *Scutellaria galericulata* – mirgau, Glyceria maxima – mană de apă, *Sparganium simplex* – buzdugan, *Ranunculus sceleratus* – boglari.

Rezervaţia Mlaştina de la Iaz

Din localitatea Nuşfalău se face stânga pe DJ 191D şi dreapta pe drumul comunal până în satul Iaz, comuna Plopiş

Destinaţie turistică aparte, Mlaştina de la Iaz este şi de o mare importanţă ştiinţifică pentru regiune.

Situată la baza piemontului nord-estic al Munţilor Plopiş, mlaştina include specii deosebite de turbă, o insectă unicat în ţară, precum şi planta carnivoră denumită popular „Roua cerului”. Este cuprinsă într-o rezervaţie naturală de tip floristic, faunistic, paleontologic şi peisagistic, cu suprafaţa de 10 ha.

Mlaştina s-a format prin alunecări de teren de acum 8000 – 10000 de ani şi dispune de un strat de depuneri de polen. În prezent, înfăţişează o mlaştină de turbă activă, în cuprinsul căreia se găseşte o floră interesantă, cu un număr redus de specii.

Multe dintre specii sunt un gen de plante insectofage, aparţinând familiei *Droseraceae* şi numără circa 200 de specii.

Sedimentul acumulat în stratul de turbă este important deoarece reprezintă un eşantion natural autentic pentru desluşirea istoricului pădurilor din regiune, în jurul mlaştinii dezvoltându-se arbori seculari cu aspect de parc dendrologic.

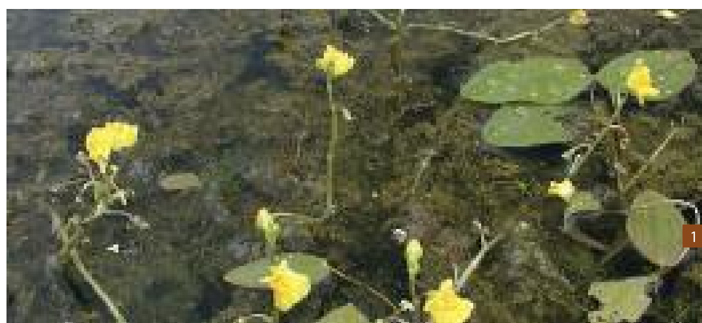
Rezervaţia Tusa-Barcău

DJ 191D, satul Tusa, comuna Sâg

Rezervaţia cu o suprafaţă de 13,43 ha este situată în Munţii Plopiş, incluzând un sector de pădure (făgete pure de dealuri şi făgete amestecate), o zonă de pajişte, precum şi două izbucuri cu un impresionant debit de apă. Zona aflată la obârşia văii Râului Barcău constituie un mediu optim de viaţă pentru o varietate rară de păstrăv. Din punct de vedere paleontologic, aici s-au conservat cel mai bine formele de viaţă din Sarmaţian, fiind dezvoltată întreaga succesiune a acestui etaj.

În zonă se mai poate vizita:

1. **Rezervaţia Stejarişul Panic,** DN 1F/ E 81 Zalău-Sarmasag, satul Panic, comuna Hereclean

1. Urticularia vulgaris
2. Rezervaţia Balta Cehei
3. Rezervaţia Mlaştina de la Iaz
4. Rezervaţia Tusa-Barcău

2

3

4

Pășunii cu Corynephorus de la Voievozi se găseşte o specie mediteraneană de iarbă *Corynephorus canescens*, cunoscută şi sub denumirea de „iarbă de argint".

Acest tip de iarbă se dezvoltă și se adaptează în condiții extreme (teren arid, secetă, căldură etc). Alături de specia mediteraneană sunt ocrotite şi alte specii rare, precum dedițel sau *Pulsatilla nigricans* (plantă homeopatică) şi rogozul sau *Riparia*.

Rezervația Lacul Cicoș

DN 19B Nuşfalău-Săcuieni, comuna Săcuieni

Unică în această parte a Europei, Rezervația Lacul Cicoş de o suprafață de 10 ha adăposteşte un complex mlăștinos, cu specii relictare de sfagnete, plauri şi arinişuri plutitoare.

De jur împrejurul lacului se găseşte o floră bogată în rarități floristice (bumbăcăriță, cucută de baltă, garoafă de munte, ghințură, stânjenel, trifoi amar, sadină), dar și o faună cu mamifere și păsări protejate prin convenții internaționale (barza albă, pescăruşul albastru, uliul păsărar, uliul porumbar, egreta mică, stârcul roșu, stârcul cenuşiu).

Rezervația Păşunea cu corynephorus de la Voievozi

DN 19C vest de localitatea Valea lui Mihai şi stânga pe DJ 190B, comuna Şimian

Deosebită prin specificitatea sa, în cuprinsul de 5 ha al

În zonă se mai poate vizita:

1. **Rezervația Complexul hidrografic Valea Rece,** DN 19/ E 61 Săcuieni-Valea lui Mihai, dreapta pe DJ 190C, comuna Sălacea

1. Lacul Cicoș
2. Corynephorus

Mlaștinile de la Iaz

Gastronomie Banat

Mergând în zona Banatului, vom găsi o bucătărie cu influenţe puternice austro-ungare, sârbeşti, greceşti, italieneşti, dar şi franceze. Mâncărurile preparate aici sunt bazate în special pe carnea de porc, vită, pasăre, completată cu legume prăjite sau înăbuşite în untură sau untdelemn, cu sosuri zdravene din făină, condimentate din belşug cu piper, boia de ardei, chimen, cimbru.

În această zonă sunt servite bucate gustoase, hrănitoare şi grase. Aici ciorbele se acresc cu lămâie, se dreg cu smântână şi se îmbunătăţesc cu un pic de tarhon pentru a le da o aromă deosebită.

Şi supele sunt la mare căutare, fiind pregătite cu tăiţei făcuţi în casă, folosiţi nu numai în prepararea mâncărurilor, dar şi a dulciurilor. Din renumiţii tăiţei de casă se obţin preparate precum „iofca" cu varză, cu brânză proaspătă sau sărată de vaci, cu nucă, cu mac şi cu lapte.

Desigur, ce nu poate rămâne neamintit este gulaşul, preparat în toate bucătăriile bănăţene. Caracterizate prin sosuri cu rântaş din făină încinsă „stinsă" cu supă de oase sau de zarzavat, mâncărurile de aici se remarcă prin gustul deosebit şi aroma plăcută.

Sarmalele bănăţene se pregătesc din carne tocată cu satârul, fiind mai mari, nu au fineţea celor din Moldova, dar sunt foarte gustoase. Se foloseşte mult papricaşul cu găluşte din făină şi ouă fierte în apă cu sare.

1. Ciorbă de perişoare şi ciorbă de burtă cu smântană
2. Supă de pui

Printre specialitățile care se remarcă se găsește și „vargabeles”, o budincă din tăiței de casă cu brânză de vaci şi stafide, învelită în foaie de plăcintă şi coaptă în cuptor şi renumitele pogăcele obținute din aluat cu jumări care se servesc la țuică.

Printre mâncărurile tradiționale din zona Banatului se numără: ciorba de vițel, mâncarea bănățeană din carne de porc, ceapă umplută, sarmalele bătrâneşti sau budincile. Aceste bucate atrag prin specificul dozării materiilor prime, a tehnologiei de preparare folosite şi a condimentelor alese cu grijă.

O altă trăsătură definitorie pentru zona Banatului este faptul că gospodinele de aici gătesc dulce, zahărul și mierea fiind ingrediente care conturează foarte bine personalitatea bucătăriei de aici. Acest amănunt esențial, de altfel, este de influență maghiară.

Nu putem să încheiem acest capitol distinct al ghidului fără să amintim de „specialitățile casei”, care vorbesc despre îmbinarea dintre plăcerea gustului și credința populară a locului. Aceste preparate erau pregătite doar o singură dată în an. Astfel că, în ajun de Crăciun, femeile obişnuiesc să facă o plăcintă din mai multe pături foarte subțiri de aluat, numită „ceşniță”.

În aluatul ei era strecurat un ban, iar pentru cel care îl găsea era un semn prevestitor de bun augur cu privire la recolta din anul respectiv. Plăcinta era coaptă pe jar, în cuptor, iar apoi era împărțită în ziua de Anul Nou.

De asemenea, celebra prăjitură „cremşnit” sau „crempită” era nelipsită la prânzul de Anul Nou. Și această prăjitură ascundea un bănuț purtător de noroc pentru cel care îl găsea.

1. Sarmale
2. Crempita
3. Plăcinta cu mere

Gastronomie Crişana

Gastronomia Crișanei prezintă preponderent influențe unguresți și germane.

Unele produse culinare tind să devină adevărate branduri pentru această regiune, produse cum ar fi: pita pe vatră de Pecica, salamul de Nădlac, țuica de Chisindia, mustoasa de Măderat.

E o adevărată tradiție prepararea cărnii de porc în vestul ţării. Secretele se transmit din tată în fiu, măcelarii bazându-se pe priceperea lor şi pe condimentele utilizate care dau gustul unic al acestor mezeluri.

Comunitățile de saşi, şvabii şi trupele de grăniceri au adus clătite, şnițele, cozonac, ştrudele şi folosirea smântânii, ca adjuvant, la ciorbe.

Alte produse tradiționale: găluştele slovăceşti de Nădlac, întorsurile de Şepreuş, cârnații de Galşa, sortimente de brânzeturi, paste fainoase, murături, miere si alte preparate ce vor fi stropite cu țuica de Aldeşti, Groşii Noi sau Chisindia, vin de Miniş şi Pâncota.

1. Cârnați din carne de porc
2. Cârnați și slănină afumată

Rețete din Crișana

- Supă de dovlecel: dovlecei, orez, ceapă, morcov, ulei, smântână, mărar verde, sare şi piper.
- Găluște dospite cu magiun de prune: făina, drojdie proaspătă, zahăr, lapte, unt, ouă, lămâie, zahăr vanilat, magiun de prune, rom, mac macinat, zahăr pudră.
- Supă de gulioare: gulii, ceapă, morcovi, ouă, făină, ulei, pătrunjel, mărar, smântână, sare.

1

2

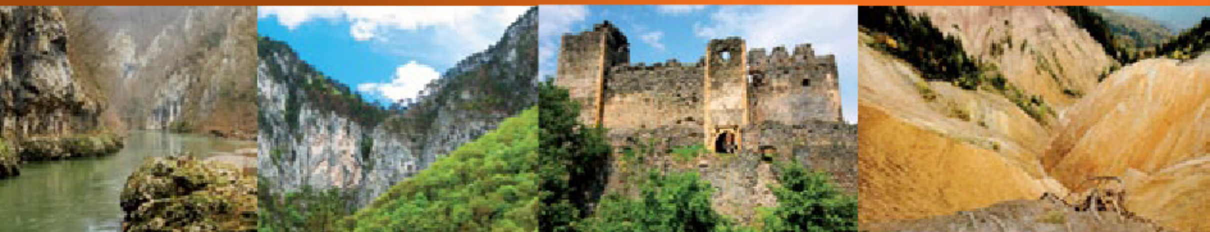

3

4

1. Gulaş din carne de vacă
2. Tocană ţărănească din carne de porc
3. Tocăniță de vacă
4. Cremșnit cu bucăți de fructe

CUPRINS

www.princrisanabanat.info

Regiuni cu însemnătate istorică, a căror întindere se regăseşte şi în statele învecinate lor, Ungaria şi Serbia, întâmpină şi însoțesc vizitatorul pe meleaguri de poveste.

Spectaculozitatea celor două regiuni o conferă varietatea formelor de relief întâlnite aici, de la defileuri la câmpii joase şi înalte, apoi dealuri şi în final culmile semețe ale munților.

Descoperirea acestor locuri îndeamnă pe oricine să se lase furat de pitorescul şi unicitatea oportunităților din punct de vedere turistic. Printre obiectivele ce nu trebuie omise se numără Parcul Natural Munții Apuseni cu cele 4 stațiuni turistice: Băile Felix, 1 Mai, Stâna de Vale şi Tinca. Merită toată atenția Parcul Național Semenic – Cheile Caraşului unde se găseşte unica pădure de făgete virgine din Europa, dar şi Parcul Național Cheile Nerei – Beuşnița, ce farmecă prin sălbăticia sa.

Aici, ospitalitatea localnicilor este la ea acasă ceea ce face ca şederea să fie şi mai plăcută, determinând fiecare vizitator să revină cu fiecare ocazie pe care o are.

Suntem mândri de ținuturile din Banat - Crișana, suntem...

„Mândri de România".

Marin Ciocârlan
Reprezentant legal al proiectului

Ministerul Dezvoltării Regionale şi Turismului
Autoritatea de Management pentru
Programul Operaţional Regional
Strada Apolodor Nr. 17, sector 5, Bucureşti
Tel.: 0372 111 409, E-mail: info@mdrt.ro
www.mdrt.ro

Direcţia Gestionare Fonduri Comunitare pentru Turism
Organismul Intermediar pentru Turism
Bd. Dinicu Golescu Nr. 38, sector 1, Bucureşti
Tel.: 0372 144 000, Fax: 0372 144 001

Asociaţia Profesioniştilor de Turism din România
Str. C. A. Rosetti Nr. 19, sector 2, 020017, Bucureşti
Tel.: 0371 047 228, Fax: 031 814 8283 / 031 816 7432,
e-mail: office.aptr@gmail.com

Colectează. Selectează. Reciclează.

Material gratuit

Investim în viitorul tău!
Proiect selectat în cadrul Programului Operaţional Regional şi co-finanţat de Uniunea Europeană prin Fondul European pentru Dezvoltare Regională

Trasee naturale în zonele carstice din vestul Munţilor Apuseni (Crişana-Banat)
Asociaţia Profesioniştilor de Turism din România
August 2012